

**ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ *ATHENS MBA***

**ΤΙΤΛΟΣ: Σύγκριση Απολογισμών Βιώσιμης Ανάπτυξης των
Ομίλων TITAN, VODAFONE, ΟΤΕ – COSMOTE - Προτάσεις
βελτίωσης Απολογισμού του Ομίλου ΟΤΕ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της

Νάντιας Γ. Βαλσαμάκη

Επιβλέπων καθηγητής:

Κωνσταντίνος Αραβώσης,

Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ

Δεκέμβριος 2016

ΑΘΗΝΑ

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή εργασία για τη λήψη του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης μεταπτυχιακής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο».

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT.....	8
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	10
1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑΣ	10
1.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΚΕ.....	11
1.3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΕΚΕ.....	13
1.4. Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΟΙ ΔΥΟ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ/ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΚΕ	17
2.1. Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	17
2.2. ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΕΚΕ.....	18
2.3. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ	19
2.4. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	20
2.4.1. ΟΦΕΛΗ	20
2.4.2. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΕ - ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	26
3.1. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑΣ.....	27
3.2. ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ISO 26000:2010	28
3.3. ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ISO 14001	30
3.4. ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ AA1000	32
3.5. BALANCED SCORECARD (BSC).....	33
3.6. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ FTSE4GOOD	34
3.7. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ DOW JONES.....	35
3.8. GLOBAL REPORTING INITIATIVE (GRI).....	35
3.9. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ	37
3.10. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ.....	39
3.11. ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ	40

3.12.	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ - A.S.B.I	41
3.13.	WORLD BUSINESS COUNCIL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	42
3.14.	ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ...	42
3.14.1.	ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΕΚΕ	44
3.14.2.	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	44
3.14.3.	ΔΙΚΤΥΟ ΥΠΕΥΘΥΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	45
3.14.4.	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ	47
3.14.5.	GLOBAL SUSTAIN.....	47
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	52
4.1.	ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	52
4.2.	ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ TITAN	53
4.3.	ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ VODAFONE	60
4.4.	ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΤΕ-COSMOTE	68
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΟΤΕ	80
5.1.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ, ΠΡΟΦΙΛ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΦΙΛ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4-1 ως G4-56)	80
5.2.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 EC	85
5.3.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 EN... ..	88
5.4.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 LA....	98
5.5.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ - ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 HR.....	103
5.6.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 SO	107
5.7.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ - ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 PR111	
5.8.	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ	114
5.9.	ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	115
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	121
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	123
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	128

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Οι οπτικές της ΕΚΕ.....	13
Σχήμα 2: Οι γενικές αρχές του ISO 26000:2010	29
Σχήμα 3: Επισκόπηση του ISO 26000.....	30

Σχήμα 4: Εφαρμογή του ISO 14001	31
Σχήμα 5: Οργανωτική δομή του Ομίλου ΟΤΕ	72

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Ουσιώδη θέματα με τις κατά τόπους δραστηριότητες και τους συμμετόχους του Ομίλου TITAN.....	57
Πίνακας 2: Τα ενδιαφερόμενα μέρη σύμφωνα με τον Απολογισμό της Vodafone	64
Πίνακας 3: Οικονομική συνεισφορά του Ομίλου ΟΤΕ	74
Πίνακας 4: Σύγκριση των απολογισμών των τριών οργανισμών με βάση τους δείκτες GRI-G4-εως G46.....	80
Πίνακας 5: Σύγκριση των απολογισμών των τριών οργανισμών με βάση τους δείκτες GRI G4 για τα οικονομικά στοιχεία	86
Πίνακας 6: Σύγκριση των απολογισμών των οργανισμών με βάση περιβαλλοντικούς δείκτες του προτύπου GRI 4 –EN.....	89
Πίνακας 7: Σύγκριση των απολογισμών των τριών οργανισμών με βάση τους δείκτες επίδοσης για τις πρακτικές εργασίας και την αξιοπρεπή εργασία	98
Πίνακας 8: Σύγκριση των απολογισμών των τριών οργανισμών με βάση τους δείκτες επίδοσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα	103
Πίνακας 9: Σύγκριση των απολογισμών των τριών οργανισμών με βάση δείκτες συνεισφοράς στην κοινωνία του προτύπου GRI 4 –SO	108
Πίνακας 10: Σύγκριση των απολογισμών των τριών οργανισμών με βάση δείκτες για τα προϊόντα	111

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Κυριότεροι ανασταλτικοί παράγοντες στην υλοποίηση δράσεων ΕΚΕ	25
Διάγραμμα 2. Τρόποι προβολής και Επικοινωνίας δράσεων ΕΚΕ (εσωτερικά).....	49
Διάγραμμα 3: Τρόποι προβολής και Επικοινωνίας δράσεων ΕΚΕ (εξωτερικά).....	49
Διάγραμμα 4. Αξιολόγηση σημαντικότητας της ΕΚΕ από τις εταιρείες	50
Διάγραμμα 5 : Βαθμός εφαρμογής δράσεων ΕΚΕ στην Ελλάδα	50
Διάγραμμα 6: Βαθμός εφαρμογής δράσεων ΕΚΕ σχετικά με το περιβάλλον	51
Διάγραμμα 7: Άμεση και έμμεση οικονομική συμβολή	63
Διάγραμμα 8 :Εκπομπές αερίων και κατανάλωση ενέργειας	65
Διάγραμμα 9: Κατανάλωση και εξοικονόμηση ενέργειας στο δίκτυο	66
Διάγραμμα 10: Ικανότητα καταστροφής του όζοντος (ODP) των ψυκτικών ουσιών της εταιρείας	66
Διάγραμμα 11. Η κοινωνική συνεισφορά των ΟΤΕ και COSMOTE για το 2015.....	76
Διάγραμμα 12. Συνοπτική παρουσίαση της χρήσης ψυκτικών μέσων	97
Διάγραμμα 13 Παράδειγμα τροποποιημένου διαγράμματος που καταλαμβάνει μικρότερη έκταση	107
Διάγραμμα 14 α,β Περιστατικά που επισκέφτηκαν τα ιατρεία και εναλλακτικός τρόπος παρουσίασης	116

Διάγραμμα 15: Παράδειγμα συνοπτικού διαγράμματος που παρουσιάζονται αποτελέσματα του Ομίλου ΟΤΕ	117
---	-----

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Οι δέκα αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ	39
Εικόνα 2: Βασικά στοιχεία του οργανισμού TITAN για το έτος 2015	55
Εικόνα 3: Βασικά οικονομικά στοιχεία για τα ποσά που καταβλήθηκαν	56
Εικόνα 4: Χρηματοοικονομική και κοινωνική συνεισφορά του ομίλου	56
Εικόνα 5: Η απόδοση του ομίλου κατά το έτος 2015	57
Εικόνα 6: Βασικά στοιχεία για την οικονομική δραστηριότητα του ομίλου	58
Εικόνα 7: Εκπομπές αερίων και κατανάλωση ενέργειας του ομίλου	59
Εικόνα 8: Ανακυκλωμένα απορρίμματα, κατανάλωση νερού και ενέργειας του Ομίλου TITAN	60
Εικόνα 9: Οικονομικές επιδόσεις του Ομίλου Vodafone και Vodafone Ελλάδας για τα έτη 2013-2014 και 2014-2015	62
Εικόνα 10: Η περιβαλλοντική στρατηγική του Ομίλου ΟΤΕ.....	77
Εικόνα 11: Σύγκριση μίας σελίδας του απολογισμού που αναφέρει την εκπομπή αερίων εκτός του διοξειδίου του άνθρακα των οργανισμών COSMOTE (αριστερά) και Vodafone (δεξιά)	94
Εικόνα 12: Παράδειγμα σελίδων του Απολογισμού του ΟΤΕ	95
Εικόνα 13: Τωρινή και προτεινόμενη παρουσίαση της χρήσης ψυκτικών μέσων των εταιρειών ΟΤΕ και Cosmote	96
Εικόνα 14: Εναλλακτικός συνοπτικός τρόπος παρουσίασης βασικών περιβαλλοντικών μεγεθών.....	97
Εικόνα 15: Παράδειγμα από τον Απολογισμό του Ομίλου ΟΤΕ	98
Εικόνα 16: Παράδειγμα τροποποιημένου διαγράμματος που καταλαμβάνει μικρότερη έκταση.....	102
Εικόνα 17:Οι σελίδες 119-120 του Απολογισμού ΟΤΕ όπου φαίνονται τα μεγάλα σε έκταση γραφήματα και τα κενά που υπάρχουν μέσα στις σελίδες.....	106
Εικόνα 18: Οι σελίδες 121-122 του Απολογισμού του ΟΤΕ όπου φαίνονται τα μεγάλα σε έκταση γραφήματα και ο κενός χώρος στις σελίδες	107
Εικόνα 19: Η σελίδα 161 του Απολογισμού του ΟΤΕ	111
Εικόνα 20: Παράδειγμα του Απολογισμού ΟΤΕ όπου η έκταση μπορεί να περιοριστεί	114
Εικόνα 21: Παράδειγμα τροποποίησης διαγραμμάτων	116
Εικόνα 22: Προτεινόμενος τρόπος παρουσίασης σύγκρισης με προηγούμενα έτη	117
Εικόνα 23: Εναλλακτικός συνοπτικός τρόπος παρουσίασης βασικών μεγεθών ..	118
Εικόνα 24:Συνοπτικός τρόπος παρουσίασης αποτελεσμάτων των θυγατρικών εταιρειών	119
Εικόνα 25: Εναλλακτικός τρόπος παρουσίασης των αποτελεσμάτων των θυγατρικών εταιρειών	119

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση και η αξιολόγηση του περιεχομένου των Απολογισμών Βιώσιμης Ανάπτυξης που δημοσιεύθηκαν από τους Ομίλους Vodafone - Παναφον Α.Ε.Ε.Τ, TITAN και ΟΤΕ - Cosmote κατά το 2015, καθώς και η μετέπειτα σύγκρισή τους, ούτως ώστε να προταθούν πρακτικές βελτίωσης για την περίπτωση μελέτης της μείωσης της έκτασης του τελευταίου.

Η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε για να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος είναι οι *κατευθυντήριες οδηγίες και τα κριτήρια* της έκδοσης των Απολογισμών Βιώσιμης Ανάπτυξης από την Πρωτοβουλία Παγκόσμιας Αναφοράς (GRI-G4). Οι δείκτες και τα πρότυπα εταιρικής υπευθυνότητας του GRI-G4 είναι χρήσιμα εργαλεία αξιολόγησης που επιτρέπουν στους οργανισμούς την αποτελεσματική μέτρηση, παρακολούθηση, αποτύπωση και βελτίωση των επιπτώσεών τους στην κοινωνία και το περιβάλλον.

Πιο συγκεκριμένα, αξιολογούνται οι Απολογισμοί βάσει των αναφορών τους σε θέματα όπως το περιβάλλον, η κοινωνία και οι οικονομικοί δείκτες καθώς και την συμμόρφωσή τους στους 91 δείκτες του GRI-G4. Το αποτέλεσμα αυτής της συγκριτικής μελέτης έδειξε ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης όσον αφορά στην μείωση της έκτασης του Απολογισμού Ομίλου ΟΤΕ - Cosmote συμβάλλοντας έτσι, στην ενίσχυση της παροχής ουσιωδών και συγκεκριμένων πληροφοριών μέσω των εκθέσεων αιφορίας και, συνεπώς, στην προαγωγή της κοινωνικής υπευθυνότητας και διαφάνειας.

Λέξεις κλειδιά

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Δείκτες, GRI-G4, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Μη χρηματοοικονομικοί απολογισμοί

ABSTRACT

This study aims to analyze and evaluate the content of the Sustainability Reporting published by Vodafone, TITAN and Hellenic Telecommunications Organization – Cosmote during 2015, and therefore compare them in order to recommend improvement practices to reduce the extent of the last.

The methodology that has been used to accomplish that goal is the *Sustainability Reporting Guidelines* and the *criteria* of the Global Reporting Initiative (GRI-G4).

Corporate responsibility indexes and standards are useful benchmarking tools that enable organizations to effectively measure, monitor, report and improve their impacts on society and the environment.

Specifically, the reports are being evaluated based on their references to basic aspects such as the Environment, the Society, the economic indexes and also their compliance to the 91 indexes of the GRI-G4.

The results from the comparative analysis showed that there are significant margins of further improvement towards the reduction of the Sustainability Report extent of the Hellenic Telecommunications Organization – Cosmote, thus, contributing to the enhancement of delivering essential and specific information via Sustainability Reports and therefore, promote social responsibility and transparency.

Key words

Corporate Social Responsibility, GRI-G4, Sustainable Development, Non-Financial Reporting

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και της Βιωσιμότητας θα παρουσιαστεί με την ακόλουθη διάρθρωση στην παρούσα μελέτη: στο πρώτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της κοινωνικής υπευθυνότητας και θα αναφερθούν, επίσης, ορισμένες έννοιες που σχετίζονται με αυτήν, όπως αυτή της βιωσιμότητας των οργανισμών. Παράλληλα πραγματοποιείται μια ιστορική αναδρομή της ΕΚΕ και της εξέλιξής της έως και σήμερα. Το δεύτερο κεφάλαιο δείχνει τις δύο διαστάσεις της ΕΚΕ, την εσωτερική διάσταση, η οποία αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, την υγεία και ασφάλεια στην εργασία, την προσαρμογή στην αλλαγή και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού αντικτύπου και των φυσικών πόρων, και την εξωτερική διάσταση, η οποία αφορά τις τοπικές κοινότητες, τους επιχειρηματικούς εταίρους και καταναλωτές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την προστασία του περιβάλλοντος. Στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών που αποτελεί τη βασική θεωρία που αναπτύχθηκε η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Εν συνεχεία, αναφέρονται τα οφέλη και οι δυσκολίες εφαρμογής της ΕΚΕ. Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μία γενική παρουσίαση των δεικτών μέτρησης και των φορέων ΕΚΕ, καθώς και πρότυπα αξιολόγησης της *Βιωσιμότητας* των οργανισμών. Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των Απολογισμών Βιώσιμης ανάπτυξης των Ομίλων *TITAN*, *Vodafone* και *ΟΤΕ*. Η σύγκρισή τους ακολουθεί στο επόμενο κεφάλαιο, παράλληλα με προτάσεις για τη βελτίωση του απολογισμού Βιώσιμης Ανάπτυξης του Ομίλου ΟΤΕ. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο, που αποτελεί και το τελευταίο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, παρουσιάζονται τα γενικά συμπεράσματα και σχολιάζονται τα αποτελέσματα όλων των προαναφερθεισών προτάσεων και αναλύσεων για τον τελικό στόχο της μείωσης της έκτασης του Απολογισμού Βιώσιμης Ανάπτυξης του Ομίλου ΟΤΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑΣ

Οι πολιτικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις που συνδέονται με την παγκοσμιοποίηση και οι κοινωνικές αλλαγές που πραγματοποιούνται, έχουν ως συνέπεια τη ριζική αλλαγή των προσδοκιών της κοινωνίας για το ρόλο των επιχειρήσεων και των οργανισμών. Οι επενδυτές, πλέον, στα κριτήρια αξιολόγησης έχουν ενσωματώσει το κοινωνικό και περιβαλλοντικό ρίσκο, επομένως είναι αναγκαία η ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων μερών, σχετικά με τις αξίες και τους μελλοντικούς στόχους των επιχειρήσεων στο ευρύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον της παγκόσμιας αγοράς.

Τα τελευταία χρόνια, αναπτύσσεται παγκοσμίως η τάση να θεωρούνται οι εταιρείες ηθικώς υποχρεωμένες να επιδρούν - ή και να παρεμβαίνουν - με θετικό τρόπο στις τοπικές και μη τοπικές κοινωνίες, με την ανάληψη δράσεων για την αντιμετώπιση ή την επίλυση προβλημάτων και επιστρέφοντας μέρος της υπεραξίας που απορροφούν από τις τοπικές κοινότητες, είτε σε είδος, είτε ακόμα και σε χρήμα. Η κερδοφορία, δηλαδή, δεν αποτελεί πλέον αποκλειστικό δείκτη εταιρικής αξιολόγησης. Ενδεικτικά αναφέρονται άλλοι δείκτες όπως, το καλύτερο περιβάλλον εργασίας (Best Workplace Environment Index), η Εταιρική Αναγνωρισιμότητα (Corporate Reputation Index) και η Ισότητα εργαζομένων (Corporate Equality Index) (Αραβώσης, 2014).

Βάσει των παραπάνω, παίζει ζωτικό ρόλο, η επίδειξη υπευθυνότητας, κοινωνικής ευσυνειδησίας και επιχειρηματικής ηθικής από την πλευρά των επιχειρήσεων. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ), γνωστή ως Corporate Social Responsibility (CSR), σχετίζεται με τις δράσεις της επιχείρησης στις κατηγορίες περιβάλλον, εργαζόμενοι και κοινωνία, αποτελώντας ένα εργαλείο *Marketing* που χρησιμοποιείται και για την προβολή της. Είναι βασικό συστατικό της επιχειρηματικής στρατηγικής και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του συστήματος διοίκησης μίας εταιρείας. Με αυτή τη λογική, θα πρέπει να πραγματοποιείται συστηματική στοχοθέτηση σε ζητήματα που άπτονται της κοινωνικής ευθύνης, η υλοποίηση της οποίας παρακολουθείται μέσω ενός κατάλληλα διαμορφωμένου συστήματος δεικτών απόδοσης που αποτελεί υποσύνολο του γενικότερου διοικητικού συστήματος μέτρησης της εταιρικής απόδοσης (<http://panayiot.simor.ntua.gr/research/csr>).

Το σημαντικό στα προγράμματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης είναι ότι δεν περιορίζονται στην τήρηση της νομοθεσίας αλλά επεκτείνουν τους κανόνες λειτουργίας της επιχείρησης ή του οργανισμού, σύμφωνα με ό,τι θεωρείται ηθικά και

κοινωνικά σωστό. Αυτό έχει μεγάλη σημασία, διότι είναι διαφοροποιό στοιχείο και μπορεί να αποτελέσει συγκριτικό πλεονέκτημα. Με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζεται εκ μέρους της εταιρείας ή του οργανισμού η ύπαρξη ευθύνης για τη λειτουργία της και επιχειρείται η ανάπτυξη θετικής δράσης σε τομείς εκτός του άμεσου επιχειρηματικού ενδιαφέροντός της, όπως το περιβάλλον, η κοινωνία, το εργασιακό περιβάλλον, τα ανθρώπινα δικαιώματα κλπ (Αραβώσης, 2014).

Συνολικά, τα προγράμματα ΕΚΕ και Βιώσιμης Ανάπτυξης αφορούν τη διαμόρφωση (ή αναδιαμόρφωση) του επιχειρηματικού μοντέλου (business model) της εταιρείας ή του οργανισμού ώστε να ληφθούν υπόψη (κατά την εκτέλεση των εργασιών της εταιρείας) και τα συμφέροντα περισσότερων ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders) και όχι μόνο των μετόχων.

1.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΚΕ

Οι έννοιες της ΕΚΕ και της Βιώσιμης Ανάπτυξης περιλαμβάνουν την ευθύνη κάθε επιχείρησης ή οργανισμού απέναντι στα ενδιαφερόμενα μέρη τα οποία επηρεάζει ή επηρεάζεται από αυτά μέσα από την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Βιβλιογραφικά, συναντά κανείς πλήθος ορισμών σχετικά με την ΕΚΕ καθώς σε κάθε γεωγραφική περιοχή ανά τον κόσμο υπάρχει διαφορετική κουλτούρα, διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης, διαφορετική ιστορική διαδρομή ενώ οι επιχειρήσεις λειτουργούν σε διαφορετικούς κλάδους (<http://csrhellas.net/network/themata-eke/ti-einai-eke/#orismoseke>).

Οι ορισμοί της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις κατηγορίες με βάση ισάριθμες σχετιζόμενες οπτικές:

I. Σκεπτικιστική οπτική: Η σκεπτικιστική οπτική υιοθετεί μία επιφυλακτική στάση και αντιμετωπίζει κριτικά την ΕΚΕ. Με βάση αυτήν την οπτική, ο πιο σημαντικός στόχος της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης είναι να παρέχει όσο το δυνατό περισσότερο πλούτο στους μετόχους της επιχείρησης, και μέσω της επίτευξης αυτού του στόχου, θεωρεί ότι εξυπηρετεί ένα κομμάτι της κοινωνίας.

II. Ουτοπική οπτική: Η ουτοπική οπτική αντικατοπτρίζει την ιδέα ότι οι επιχειρήσεις έχουν την ηθική υποχρέωση απέναντι σε όλους τους εμπλεκόμενους με την επιχείρηση, και όχι μόνο στους μετόχους της, να τους ωφελούν με όποιον τρόπο μπορούν.

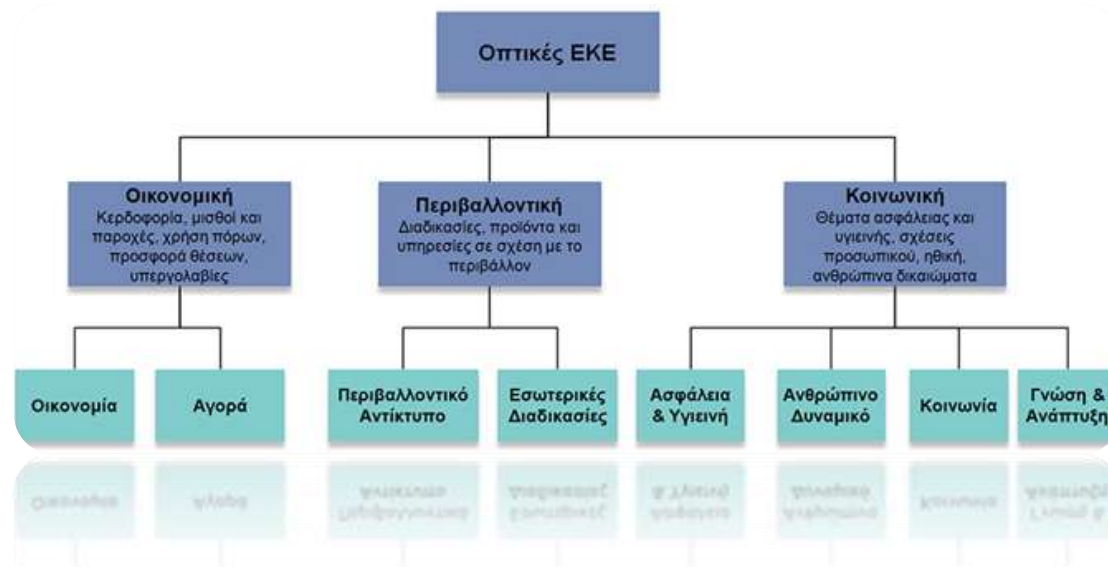
III. Ρεαλιστική οπτική: Η ρεαλιστική οπτική συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη αποδοχή στον επιστημονικό αλλά και επιχειρηματικό χώρο. Με βάση αυτήν την οπτική, η ΕΚΕ είναι η διαχείριση του αντίκτυπου της λειτουργίας μίας επιχείρησης τόσο στους

άμεσους όσο και στους έμμεσους εμπλεκόμενους με αυτήν, άρα στην κοινωνία στην οποία λειτουργεί και αναπτύσσεται. Επομένως, η ΕΚΕ δεν περιλαμβάνει μόνο τα κεφάλαια που διατίθενται από τις επιχειρήσεις για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων αλλά και τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνει τη δική της διακυβέρνηση, την εκπλήρωση της αποστολής της, την εφαρμογή των αξιών της, τη συνεργασία της με κάθε είδους εμπλεκόμενο, τη μέτρηση των αποτελεσμάτων και την κοινοποίησή τους (Παναγιώτου, Αραβώσης, 2008, πηγή: <http://www.plant-management.gr/index.php?id=3647>).

Η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Βιώσιμης Ανάπτυξης, είναι μια δυναμική έννοια, η οποία εξελίσσεται συνεχώς. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της ανανεωμένης στρατηγικής της για την ΕΚΕ που δημοσιοποίησε το 2011, την ορίζει ως *“η ευθύνη των επιχειρήσεων για την επίδραση που έχουν στην κοινωνία”*. Δέκα χρόνια νωρίτερα, το 2001, στην Πράσινη Βίβλο που αποτέλεσε την πρώτη ανακοίνωση της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ΕΚΕ, την όριζε αναλυτικότερα ως *“η έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη”*. Σε αυτά τα 10 χρόνια (και σε όσα έχουν ακολουθήσει) έχουν σημειωθεί πολλές αλλαγές τόσο στις οικονομικές, όσο και στις κοινωνικές συνθήκες, με αποτέλεσμα θέματα και αντιλήψεις, επιχειρήσεων και κοινωνιών να έχουν διαφοροποιηθεί (<http://csrhellas.net/network/themata-eke/ti-einai-eke/#orismoseke>).

Σύμφωνα με άλλον ορισμό, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι μια διαδικασία δημιουργίας εσωτερικών κανόνων και κανονισμών που αφορούν αποκλειστικά την εταιρεία ή τον οργανισμό από τον οποίο δημιουργούνται, και καλύπτουν τις ανάγκες και τις απαιτήσεις που μόνος του ορίζει. Τα προγράμματα ΕΚΕ αποτελούν διαδικασίες μέσω των οποίων οι εταιρείες ή οι οργανισμοί διασφαλίζουν ότι το μοντέλο εργασίας τους (business model) ανταποκρίνεται στο πνεύμα του νόμου, στις κοινώς αποδεκτές ηθικές αξίες, σε διεθνείς κανόνες και επιστημονικούς κανονισμούς (Αραβώσης, 2014).

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να εξεταστεί από τρεις οπτικές, ανάλογα με το αν στοχεύει σε οικονομικά, περιβαλλοντικά ή κοινωνικά οφέλη, όπως φαίνεται στο ακόλουθο σχήμα:

Σχήμα 1: Οι οπτικές της ΕΚΕ (πηγή: <http://panayiot.simor.ntua.gr/research/csr>)

1.3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΕΚΕ

Η δυσκολία διαμόρφωσης ενός κοινά αποδεκτού ορισμού της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Βιώσιμης Ανάπτυξης από τις επιχειρήσεις αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο αυτή έχει αναπτυχθεί. Κατά τη γνώμη ορισμένων, προήλθε από την εταιρική φιλανθρωπία με έμφαση στην κοινωνική βελτίωση. Κατά τη γνώμη άλλων, η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί μία πολύ ευρύτερη έννοια και σχετίζεται άμεσα με την αειφόρο ανάπτυξη που εισήχθη από τα ανώτατα στελέχη των Ηνωμένων Εθνών στη σύσκεψη του Rio de Janeiro το 1992. (<http://panayiot.simor.ntua.gr/research/csr>).

Η έννοια της ΕΚΕ εντοπίζεται περίπου στη δεκαετία του 1950, οπότε και άρχισε η επιστημονική ανάλυσή της και η σχετική ερευνητική συγγραφή. Τη δεκαετία του 1950 η *Κοινωνική Ευθύνη* εξελίχθηκε στην *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη* και ξεκίνησε μια νέα περίοδος με την επιχειρηματικότητα να παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Τη δεκαετία του 1960 διατυπώνεται η άποψη ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αφορά αποφάσεις και ενέργειες επιχειρήσεων που δεν έχουν άμεση σχέση με τα οικονομικά ή τεχνικά τους συμφέροντα (Δρακούλη, 2012).

Τη δεκαετία του 1970 δόθηκε για πρώτη φορά ο ορισμός της κοινωνικά υπεύθυνης επιχείρησης που λαμβάνει υπόψη όλους τους εμπλεκόμενους στην παραγωγική της διαδικασία, τις τοπικές κοινότητες και το έθνος. Η κοινωνική συνεισφορά της επιχείρησης, πλέον διατυπώνεται με την έννοια της *υποχρέωσης*. Λόγω των διαφορετικών κοινωνικών χαρακτηριστικών στα οποία οι πολυεθνικές κλήθηκαν να προσαρμοστούν, προέκυψε η ανάγκη να δημιουργηθούν κανόνες που δεν έχουν

γενικό χαρακτήρα αλλά αφορούν αποκλειστικά τις εκάστοτε απαιτήσεις, όπως αυτές εφαρμόζονται για το εκάστοτε αντικείμενο εργασιών (π.χ. διαφορετικές απαιτήσεις στις εταιρείες πετρελαίου απ' ότι στις εταιρείες εμφιάλωσης στις διάφορες χώρες παρουσίας) (Αραβώσης, 2014, Δρακούλη, 2012).

Τη δεκαετία του 1980 προτάθηκε η άποψη (R. E. Freeman, "Strategic management: a stakeholder approach") ότι οι εταιρείες δε λογοδοτούν μόνο στους μετόχους τους αλλά και σε ένα ευρύτερο σύνολο ενδιαφερομένων (stakeholders), πολλοί από τους οποίους έχουν σημαντική συμμετοχή στην ομαλή και επιτυχημένη λειτουργία τους. Ενδεικτικά αναφέρονται: εργαζόμενοι, σωματεία, πελάτες, προμηθευτές, πιστωτές, δημόσιοι διοικητικοί φορείς, τοπικές κοινότητες. Επομένως, κατά τη δημιουργία των προγραμμάτων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης η εταιρεία ή ο Οργανισμός ουσιαστικά αναγνωρίζει τη νομιμότητα του ενδιαφέροντος των μερών αυτών και προσαρμόζει το λειτουργικό του μοντέλο ώστε να ανταποκρίνεται ανάλογα (Αραβώσης, 2014).

Η δεκαετία του 1980, λοιπόν, χαρακτηρίζεται από αναλύσεις της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στο πλαίσιο του οφέλους που θα προσφέρει η υιοθέτηση της από μια επιχείρηση. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη άρχισε να αναλύεται ως διοικητική διαδικασία, με πρακτικές που αγγίζουν ζητήματα όπως η περιβαλλοντική μόλυνση και οι συνέπειες της, οι διακρίσεις στον εργασιακό χώρο, η ασφάλεια και η ποιότητα της εργασιακής ζωής και του αστικού περιβάλλοντος (Δρακούλη, 2012).

Η ΕΚΕ αναδείχθηκε ως εξέχον ζήτημα για τον επιχειρηματικό κόσμο από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, μετά την αποκάλυψη διαφόρων σημαντικών οικονομικών σκανδάλων¹ στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε άλλες χώρες. Από τότε, η ανάγκη για την εξασφάλιση ηθικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων γίνεται μεγαλύτερη και το θέμα της συστηματικής διαχείρισης της κοινωνικής ευθύνης από τις επιχειρήσεις έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις σε ολόκληρο τον κόσμο. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη εδραιώθηκε ως πρακτική, λόγω ορισμένων συνθηκών όπως η παγκοσμιοποίηση, η βιώσιμη ανάπτυξη, η συνάρτηση της οικονομικής ανάπτυξης με την περιβαλλοντική ισορροπία και την κοινωνική ευαισθησία, η άνοδος του μορφωτικού επιπέδου στις αναπτυγμένες χώρες, το ανταγωνιστικό περιβάλλον, η αυξανόμενη σημασία της δύναμης της γνώσης και η ανάγκη προσέλκυσης ικανών στελεχών από την αγορά εργασίας και η διατήρησή τους (Βαξεβανίδου, 2011).

Στο Λονδίνο, το Μάιο του 1995, 200 εκπρόσωποι μεγάλων εταιρειών, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έθεσαν σε εφαρμογή την «Ευρωπαϊκή Διακήρυξη των

¹ Ενδεικτικά οι υποθέσεις: i) Enron – Andersen (επιβεβαίωση Exxon Valdez & οικολογική καταστροφή ψευδών στοιχείων), ii) Exxon (ναύαγιο στις ακτές της Αλάσκας), iii) Nike (καταναγκαστική εργασία & εργασία ανηλίκων στην Ασία), iv) Nestle (παιδική φόρμουλα στην Αφρική και εργασία ανηλίκων σε φυτείες καφέ).

επιχειρήσεων κατά του Κοινωνικού Αποκλεισμού». Αποτέλεσμα της Διακήρυξης αυτής ήταν η Δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιχειρήσεων για την Κοινωνική Συνοχή (CSR Europe), όπου στόχου του οποίου ήταν και η δημιουργία παρόμοιων Εθνικών Δικτύων (Μουλκιώτης, 2009).

Το 1998, το Διεθνές Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WBCSD) απέδωσε στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη την έννοια της διαρκούς δέσμευσης που αναλαμβάνει μια επιχείρηση να ενεργεί ηθικά και να συντελεί στην οικονομική ανάπτυξη, ενώ την ίδια στιγμή να βελτιώνει την ποιότητα ζωής των εργαζομένων της, καθώς και της τοπικής κοινότητας αλλά και της κοινωνίας εν γένει.

Με τη νέα χιλιετία, οι επιχειρήσεις παρακολουθούν με μεγάλο ενδιαφέρον τις εξελίξεις και στρέφονται προς τις βέλτιστες πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Το 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, απευθυνόμενο στο αίσθημα κοινωνικής ευθύνης των εταιρειών, προέτρεψε για εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών από τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις σε ό,τι αφορά τη διά βίου μάθηση, την παροχή ίσων ευκαιριών στον εργασιακό χώρο, την ομαλή ένταξη ευπαθών ομάδων στην κοινωνία και, φυσικά την αιεφόρο ανάπτυξη. Το 2011 εκδόθηκε από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η «Πράσινη Βίβλος» με τίτλο «Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη». (Βαξεβανίδου, 2011. Δρακούλη, 2012).

Στη Νέα Υόρκη, το 2002, υπογράφηκε, το *Οικουμενικό Σύμφωνο* του ΟΗΕ, από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, διεθνείς συνδικαλιστικές οργανώσεις, κυβερνητικούς φορείς και σημαντικές μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με διεθνή δράση. Το σύμφωνο αποτελείται από δέκα αρχές που, ουσιαστικά δε συνεπάγονται νέες δεσμεύσεις, αλλά υπενθυμίζουν την αναγκαιότητα του σεβασμού ορισμένων διεθνών συνθηκών και πιο συγκεκριμένα, της Διεθνούς Συνθήκης του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του Ανθρώπου, της Δήλωσης του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας περί Βασικών Αρχών και Δικαιωμάτων στην Εργασία, της Αρχή για το σεβασμό στο Περιβάλλον, της Συνθήκης του Ρίο και της Συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (Μουλκιώτης, 2009, Δρακούλη, 2012).

Σήμερα υπάρχει η έννοια του *εταιρικού πολίτη*, η εταιρεία που έχει συναίσθηση ευθύνης απέναντι στην κοινωνία, αυτοδεσμεύεται να «τιμήσει» αυτές της τις υποχρεώσεις, διεκδικώντας παράλληλα και τα δικαιώματά της, όπως και κάθε πολίτης από την κοινωνία. (Δρακούλη, 2012)

1.4. Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να περιλαμβάνει:

- I. Την προώθηση του σκοπού (cause promotion), όπου η επιχείρηση προσφέρει χρήματα / προϊόντα / υπηρεσίες για κάποιο κοινωνικό σκοπό και την ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από αυτό.
- II. Το μάρκετινγκ σκοπού (cause related marketing), όπου συνδέονται οι πωλήσεις ενός συγκεκριμένου προϊόντος με ένα ποσοστό από τα έσοδά του, το οποίο προσφέρεται σε συγκεκριμένο σκοπό. Γίνεται συνήθως για κάποιο συγκεκριμένο προϊόν και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η συμφωνία είναι αμοιβαίως συμφέρουσα καθώς κερδίζει τόσο η επιχείρηση όσο και ο οργανισμός με τον οποίο συνεργάζεται. Επιπλέον, ο καταναλωτής έχει την ευκαιρία να βοηθήσει τον συγκεκριμένο σκοπό χωρίς να χρειασθεί να δώσει ο ίδιος χρήματα και παράλληλα χωρίς να πάρει τίποτα σε αντάλλαγμα.
- III. Το κοινωνικό μάρκετινγκ (corporate social marketing), όπου η εταιρεία συνδράμει στην αλλαγή της συμπεριφοράς του κοινού όσο αφορά σε κάποιο θέμα και συνήθως υπάρχει συνεργασία με κάποιο δημόσιο φορέα
- IV. Την εταιρική φιλανθρωπία (corporate philanthropy), όπου η εταιρεία προσφέρει χρήματα σε κάποιο φιλανθρωπικό οργανισμό ή σκοπό. Αυτή η ενέργεια είναι η πιο παραδοσιακή μορφή Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.
- V. Τον εταιρικό εθελοντισμό (community volunteering), όπου η επιχείρηση υποστηρίζει και προτρέπει εργαζομένους και συνεργάτες να προσφέρουν τον χρόνο τους σε κάποιο σκοπό, συνήθως σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας. Η ενέργεια μπορεί να ξεκινήσει από την επιχείρηση αυτήν καθ' αυτήν ή να γίνει σε συνεργασία με κάποιον οργανισμό (Kolter, 2009; Τζιρίτας, 2016).

Σημαντικό μέρος των προγραμμάτων ΕΚΕ και Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελεί η καταγραφή των ενεργειών και ο σχεδιασμός των δράσεων μιας εταιρείας ή οργανισμού. Η πιο σημαντική και ουσιαστική ανάπτυξη ενός τέτοιου προγράμματος είναι η ενσωμάτωσή του στο επιχειρηματικό μοντέλο της εταιρείας. Εντούτοις, συχνά παρατηρούνται και διαφορετικές προσεγγίσεις, όπως:

- Επενδύσεις στις τοπικές κοινότητες (δημιουργία σχολείων, κέντρων εκπαίδευσης κλπ) χωρίς περαιτέρω συμμετοχή της εταιρείας (εκτός ίσως από τη χρηματική υποστήριξη). Ενδεικτικό παράδειγμα η οικονομική συμμετοχή της Shell στο Niger Delta Development Commission (NDDC).
- Φιλανθρωπίες - χορηγίες (καταβολή χρημάτων για υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς).

- Δημιουργία Κοινωνικής Υπεραξίας, κατά την οποία η εταιρεία αναγνωρίζει ότι η επιτυχία της συναρτάται από την κοινωνική ευδαιμονία (εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, οικονομική σταθερότητα, κοινωνική ηρεμία κλπ) (Αραβώσης, 2014).

Η σημασία και ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να προσεγγίζεται η πρακτική της δημοσιοποίησης μη οικονομικών πληροφοριών, αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για κάθε manager. Η δημοσιοποίηση των τρόπων με τους οποίους λειτουργεί μια επιχείρηση, στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Βιώσιμης ανάπτυξης, υποδεικνύει ότι έχει αναλάβει σοβαρά τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές της ευθύνες. Επικοινωνιακά, η δημοσιοποίηση των καλών πρακτικών βελτιώνει τις σχέσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, παρακινεί θετικά το προσωπικό και βελτιώνει την πρόσβαση σε νέες αγορές και επιχειρηματικές συνεργασίες.

Η δημοσιοποίηση των πρακτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους όπως: κοινωνικός απολογισμός, κώδικας δεοντολογίας, πληροφόρηση μέσω διαδικτύου, διαβούλευση με διάφορους εμπλεκόμενους φορείς (stakeholder forum), πρότυπα και ετικέτες προϊόντων, βραβεία και εκδηλώσεις, ενέργειες marketing συνδεδεμένες με κοινωνικό σκοπό δελτία τύπου, κλπ (Τζιρίτας, 2016).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΟΙ ΔΥΟ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ/ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΚΕ

2.1. Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Σε μια εταιρεία, η εσωτερική διάσταση της ΕΚΕ αφορά τους υπαλλήλους και ιδίως θέματα όπως: η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, η υγεία και η ασφάλεια, όπως επίσης και η διαχείριση της αλλαγής. Περιβαλλοντικά υπεύθυνες πρακτικές σχετίζονται με τη διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία. Ανοίγουν το δρόμο για τη διαχείριση της αλλαγής και τη σχέση της κοινωνικής ανάπτυξης με τη βελτιωμένη ανταγωνιστικότητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM, 2001).

Ανθρώπινο Δυναμικό: Στη σύγχρονη επιχείρηση είναι δύσκολη η προσέλκυση και η διατήρηση εξειδικευμένου και παραγωγικού προσωπικού. Πολύ σημαντικά ως προς αυτή την κατεύθυνση είναι η δια βίου μάθηση, η παραχώρηση αρμοδιοτήτων στους εργαζομένους, η ενημέρωση όλων των εργαζομένων, η ισορροπία επαγγελματικού

και προσωπικού χρόνου, η δίκαιη αμοιβή και οι προοπτικές σταδιοδρομίας για το γυναικείο φύλο, ο καταμερισμός των κερδών και τα συστήματα παροχής μεριδίων του μετοχικού κεφαλαίου. (Τζιρίτας, 2016).

Υγεία και Ασφάλεια στην Εργασία: Το θέμα της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία παραδοσιακά βασίζεται σε νομοθετικά και εκτελεστικά μέτρα. Βέβαια, επειδή συχνά παρατηρείται ότι ανατίθενται εργασίες σε εργολάβους και προμηθευτές, οι επιχειρήσεις εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις επιδόσεις τους στο θέμα της υγιεινής και ασφάλειας. Αρκετά εθελοντικά προγράμματα, ως βοηθητικά προς τις δραστηριότητες της νομοθεσίας και ελέγχου από τις δημόσιες αρχές, προωθούνται από επιχειρήσεις για περισσότερη και εγκυρότερη ενημέρωση της υγιεινής και της ασφάλειας των εργαζομένων στο χώρο εργασίας, κάνοντας χρήση αυτών των δύο παραμέτρων ως κριτήρια για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους (Τζιρίτας, 2016).

Προσαρμογή στην Αλλαγή: Η αναδιάρθρωση και προσαρμογή με έναν κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο σημαίνει ότι εξισορροπούνται και μετρώνται τα συμφέροντα και οι ανησυχίες όλων των ενδιαφερομένων μερών που θίγονται από τις αλλαγές και τις αποφάσεις. Αυτό συνεπάγεται τη συμμετοχή και την ανάμιξη όλων των ενδιαφερόμενων μερών μέσω της ανοικτής ενημέρωσης και των διαβουλεύσεων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM 2001, Τζιρίτας, 2016).

Διαχείριση του Περιβαλλοντικού Αντίκτυπου και των Φυσικών Πόρων: Η λελογισμένη κατανάλωση πόρων και η μείωση των ρυπογόνων εκπομπών και αποβλήτων μπορούν να μειώσουν τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Στον περιβαλλοντικό τομέα, οι περιβαλλοντικές επενδύσεις αναφέρονται ως ευκαιρίες κέρδους, και για τις επιχειρήσεις και για το ευρύτερο περιβάλλον (Τζιρίτας, 2016).

2.2. ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΕΚΕ

Η εξωτερική διάσταση της ΕΚΕ αφορά την ευθύνη της επιχείρησης στην τοπική κοινότητα που εδράζεται και αφορά ένα αρκετά μεγάλο αριθμό ενδιαφερομένων μερών, μεταξύ των οποίων είναι οι επιχειρηματικοί εταίροι, οι πελάτες, οι προμηθευτές, οι δημόσιες αρχές, οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (ΜΚΟ) που εκπροσωπούν τις τοπικές κοινότητες ή ασχολούνται με το περιβάλλον (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM, 2001, Τζιρίτας, 2016).

Τοπικές Κοινότητες : Η ΕΚΕ συμπεριλαμβάνεται στην ένταξη των επιχειρήσεων στο τοπικό περιβάλλον τους. Οι επιχειρήσεις συνεισφέρουν στις κοινότητές που δραστηριοποιούνται με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, με την παροχή μισθού,

άλλες κοινωνικές παροχές και πληρώνοντας φόρους. Οι επιχειρήσεις πρέπει να δίνουν την ανάλογη σημασία στη σταθερότητα και την ευημερία των κοινοτήτων, στις οποίες λειτουργούν. Η αλληλεπίδραση μεταξύ της επιχείρησης και του τοπικού φυσικού περιβάλλοντός της παίζει πρωτεύοντα ρόλο καθώς, διατηρώντας ένα καθαρό περιβάλλον για την παραγωγή ή την προσφορά μιας υπηρεσίας (καθαρός αέρας, καθαρά ύδατα, δρόμοι) θα βοηθήσει και τα δυο μέρη να συνυπάρχουν αρμονικά. (Τζιρίτας, 2016)

Επιχειρηματικοί Εταίροι, Προμηθευτές και Καταναλωτές: Η σωστή οικοδόμηση σχέσεων με άλλους επιχειρηματικούς εταίρους και προμηθευτές μπορεί να οδηγήσει σε δίκαιες τιμές, όρους καθώς και ποιότητα και αξιόπιστη παράδοση. Οι εταιρείες που χτίζουν σχέσεις εμπιστοσύνης και διαρκείας με τους πελάτες, εστιάζοντας την οργάνωσή τους στον εντοπισμό των αναγκών και των προσδοκιών των πελατών και παρέχοντάς τους καλή ποιότητα, ασφάλεια, αξιοπιστία και εξυπηρέτηση, αναμένεται ότι θα είναι πιο προσοδοφόρες.

Ανθρώπινα Δικαιώματα: Στην εποχή μας αναγνωρίζεται, παγκόσμια, ότι ο αντίκτυπος των δραστηριοτήτων της επιχείρησης στον άνθρωπο και στις τοπικές κοινότητες ξεπερνά το πεδίο των εργατικών δικαιωμάτων. Οι εθελοντικοί κώδικες συμπεριφοράς μπορούν να συμβάλλουν στην προώθηση διεθνών εργασιακών προτύπων, η αποτελεσματικότητα ωστόσο εξαρτάται από τη σωστή εφαρμογή και την επαλήθευσή τους (Τζιρίτας, 2016).

Προστασία Περιβάλλοντος: Η προστασία του περιβάλλοντος βρίσκεται στο επίκεντρο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Οι αυξανόμενες ανησυχίες για τις κλιματικές αλλαγές ωθούν όλο και περισσότερες εταιρείες να εξετάσουν τον τρόπο προσαρμογής τους ούτως ώστε να έχουν την ελάχιστη επιβάρυνση στο περιβάλλον και να μειώσουν όσο το δυνατό το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Οι αρχηγοί των κρατών-μελών και κυβερνήσεων της ΕΕ υιοθετούν δέσμη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και την ενέργεια.

2.3. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ

Η *θεωρία των ενδιαφερομένων μερών* (Stakeholders Theory - Strategic Management: A Stakeholder Approach by R. Edward Freeman, 2010) είναι η βασική θεωρία, στην οποία εξελίχθηκε η έννοια της ΕΚΕ, όπου τα ενδιαφερόμενα μέρη είναι το περιβάλλον - άμεσο και έμμεσο - που αλληλεπιδρά με την επιχείρηση και έχει ενδιαφέρον από τις δραστηριότητές της. Οι άμεσα ενδιαφερόμενοι της επιχείρησης είναι οι εργαζόμενοι, οι μέτοχοι, οι δανειστές-πιστωτές (τράπεζες). Οι έμμεσα

ενδιαφερόμενοι είναι οι κυβερνήσεις, οι τοπικές κοινωνίες που δραστηριοποιείται η επιχείρηση, οι ομάδες πίεσης (ακτιβιστές, διαδηλωτές), η επιστημονική κοινότητα, κατοίκους της πόλης στην οποία η επιχείρηση εδρεύει και λειτουργεί κ.ά. Με άλλα λόγια, τα ενδιαφερόμενα μέρη ή εμπλεκόμενα μέρη ή κοινωνικοί εταίροι ή συμμετοχοί είναι όλοι όσοι άμεσα ή έμμεσα αλληλεπιδρούν με την εκάστοτε επιχείρηση, επηρεάζονται από τις δραστηριότητές της ή αντίστοιχα επηρεάζουν τις δράσεις της, διαμορφώνοντας έτσι ένα περιβάλλον μέσα και γύρω από το οποίο εκείνη δραστηριοποιείται. Σε γενικές γραμμές τα ενδιαφερόμενα μέρη αντιπροσωπεύουν μια εκτεταμένη ομάδα ανθρώπων, ανάλογα με τον κλάδο και την περιοχή στην οποία δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Αποτελούν τη σύνδεση μεταξύ των στόχων της επιχείρησης και των προσδοκιών της κοινωνίας για αυτήν.

Η εξέλιξη της αυξανόμενης ευθύνης μιας επιχείρησης προς την κοινωνία πέρα από αυτή της απλής μεγιστοποίησης του κέρδους για τους μετόχους της, οδήγησε στην ανάπτυξη της θεωρίας των ενδιαφερομένων μερών. Πλέον έχει μετατοπιστεί το επίκεντρο του ενδιαφέροντος από την υιοθέτηση μιας επιχειρηματικής στρατηγικής που επικεντρώνεται αποκλειστικά στο κέρδος, καθώς πλέον θεωρείται ότι οι επιχειρήσεις έχουν μια βαθύτερη ευθύνη ως προς τα ενδιαφερόμενα μέρη, ακόμα και αν κάποια κέρδη θυσιάζονται στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διαδικασίας. Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών βοηθάει την επιχείρηση να αντιληφθεί ότι ο διάλογος με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να καθορίσει το πρόγραμμα δράσης της όσον αφορά την κοινωνική της ευθύνη (Booth, 2009).

2.4. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

2.4.1. ΟΦΕΛΗ

Ο βασικότερος λόγος υλοποίησης ενός προγράμματος ΕΚΕ και Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι η άμεση και έμμεση συνδρομή του στην κερδοφορία της επιχείρησης. Τονίζεται ότι αποτελεσματικά προγράμματα ΕΚΕ θεωρούνται εκείνα που εμφανίζουν συνέπεια, αξιοπιστία, συμμετοχικότητα των ενδιαφερομένων μερών, ειλικρίνεια και αμεροληψία στον τρόπο καταγραφής και δημοσίευσης των ζητουμένων και των αποτελεσμάτων τους. Εντούτοις, η εφαρμογή αποτελεσματικών προγραμμάτων ΕΚΕ μπορεί να έχει και περισσότερα θετικά αποτελέσματα:

- I. Αναγνωρισιμότητα / Διαφοροποίηση Σήματος (*Brand Differentiation*)

Ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα ΕΚΕ αποτελεί σημαντικό μέσο διαφοροποίησης της εταιρείας που το υλοποιεί από αντίστοιχες στην αγορά (αναγνωρισιμότητα σήματος από τους πελάτες). Επιπλέον, εκτιμάται ότι τα προγράμματα ΕΚΕ αρχίζουν να αποτελούν κριτήριο επιλογής της εταιρείας, εντείνουν την πίστη των πελατών και μεταφέρουν πιο εύκολα τις αξίες, το όραμα και την αποστολή της εταιρείας στο ευρύ κοινό (Αραβώσης, 2014).

Η εταιρική εικόνα και η φήμη μιας επιχείρησης, οποιοδήποτε μεγέθους ή κλάδου, μπορεί να προσελκύσει πελατειακό κοινό, εργαζόμενους, και επενδυτές. Σήμερα, καταναλωτής έχει πρόσβαση σε μεγάλο όγκο πληροφορίας άρα και τελικής επιλογής, που σημαίνει ότι δημιουργείται σκληρός ανταγωνισμός στην αγορά. Η αυστηρή μελέτη των πρακτικών της σύγχρονης επιχείρησης αγγίζει τομείς δραστηριότητας που φαινομενικά δεν έχουν σχέση με θέματα που σχετίζονται άμεσα με την υγιεινή ή την ασφάλεια των καταναλωτών. Οι εταιρείες, ως επακόλουθο των επιχειρηματικών σκανδάλων που έρχονται συνεχώς στο προσκήνιο, αντιλαμβάνονται ότι η εμπιστοσύνη του κοινού απέναντι τους δεν είναι σταθερή. Έτσι μεταξύ άλλων δηλώνουν ότι υιοθετούν πρακτικές ΕΚΕ υπέρ της γενικότερης κοινωνικής ευημερίας. Οι πρακτικές αυτές διαφοροποιούν θετικά και ενισχύουν εμπορικό της σήμα μιας εταιρείας στην αγορά, αυξάνοντας παράλληλα τη ζήτηση και την καταναλωτική πίστη.

II. Διαχείριση Κινδύνου (*Risk Management*)

Ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα ΕΚΕ αποτελεί σημαντικό μέσο διαχείρισης επικοινωνιακού ρίσκου, αφού αποτελεί βάση μιας συνεχούς και αξιόπιστης επικοινωνίας με το ευρύ κοινό, πάνω στην οποία μπορεί να «χτίσει» την αμυντική της πολιτική η εταιρεία. Επιπρόσθετα, η συνεχής απόδειξη της ορθότητας των έργων της εταιρείας καθώς και της αυτορρύθμισης της, καθιστούν ουσιαστική και πειστική τυχόν αναγκαία υπεράσπισή της (εφόσον αυτό χρειαστεί) (Αραβώσης, 2014).

Ο ουσιαστικός διάλογος, η επικοινωνία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και η διαφάνεια μπορούν να σταθούν αρωγοί στις επιχειρήσεις, στην προσπάθεια περιορισμού των κινδύνων, με την ανάπτυξη καλών σχέσεων με την ευρύτερη κοινωνία και μέσω βέλτιστης διαχείρισης προβλέψεων και κοινωνικών τάσεων. Η ΕΚΕ συνδράμει στην αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων, καταδεικνύοντας στις επιχειρήσεις προβλήματα και ρίσκα που χρήζουν στρατηγικής, ώστε να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

Η υιοθέτηση κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς από την επιχείρηση μπορεί να βοηθήσει, στην προσέλκυση πελατών, οι οποίοι θα διαφημίζουν τις ενέργειες ΕΚΕ και τον κοινωνικό χαρακτήρα της επιχείρησης. Μία ομάδα πιστών πελατών (loyal

customers) είναι σημαντική, ιδιαίτερα σε περιόδους που μπορεί η επιχείρηση να περνάει κάποια κρίση. Οι πιστοί πελάτες αποδεικνύονται πιο ανθεκτικοί σε αρνητικές ειδήσεις και σχόλια και τείνουν να συγχωρούν ευκολότερα τυχόν παραπτώματα της εταιρείας.

III. Εργασιακό Περιβάλλον

Ένα πρόγραμμα ΕΚΕ μπορεί να αποτελέσει κίνητρο προσέλκυσης εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου εργατικού δυναμικού όλων των βαθμίδων, καθώς αποτελεί μετρήσιμο αποδεικτικό μέσο του ενδιαφέροντος της εταιρείας για την πρόοδο και εξέλιξη των εργαζομένων της. Επίσης, τα προγράμματα ΕΚΕ διαμορφώνουν και βελτιώνουν την αντίληψη των ήδη εργαζομένων για τον εργοδότη τους, κυρίως όταν οι εργαζόμενοι συμμετέχουν στη διαμόρφωση του προγράμματος και την υλοποίηση των δράσεων που αυτό προδιαγράφει (Αραβώσης, 2014).

IV. Οικονομική Απόδοση και Κερδοφορία

Οι επιχειρήσεις μπορεί να έχουν και οικονομικούς λόγους να θέλουν να εφαρμόσουν προγράμματα ΕΚΕ. Όλο και περισσότερες έρευνες τονίζουν ότι η υπεύθυνη συμπεριφορά απέναντι στην κοινωνία και το περιβάλλον μπορεί να διατηρήσει μια επιχείρηση πιο ανταγωνιστική, πιο ανθεκτική σε περιόδους κρίσης, και να της αποφέρει σημαντικά έσοδα και βελτίωση της απόδοσής της.

Σε πρόσφατη έρευνα της ICAP (2015)², η μεγάλη πλειοψηφία των εταιρειών του δείγματος (89%) αξιολόγησε με το μεγαλύτερο βαθμό σημαντικότητας («πάρα πολύ» και «πολύ») τη «συνεισφορά στο κοινωνικό σύνολο», ως το κυριότερο όφελος που έχουν (ή προσδοκούν) από τις πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η «προσέλκυση και διατήρηση υψηλού επιπέδου ανθρωπίνου δυναμικού» αξιολογήθηκε ως «πολύ» ή «πάρα πολύ» σημαντικό όφελος από το 85% των εταιρειών. Ακολούθησαν η «ενίσχυση και η προστασία της εταιρικής εικόνας (φήμη, brands κλπ.)», τα «υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης και σταθερότητας των πελατών» και η «βελτίωση της απόδοσης / παραγωγικότητας των εργαζομένων», με ποσοστά 83%, 73% και 67% αντίστοιχα. Από την άλλη πλευρά, τα «έμμεσα οικονομικά οφέλη (π.χ. φοροελαφρύνσεις)» αξιολογήθηκαν με χαμηλό βαθμό ωφελιμότητας από τις επιχειρήσεις, καθώς περίπου εννέα στις δέκα εταιρείες του

² <http://www.icap.gr/Default.aspx?id=9775&nt=146&lang=1>

δείγματος (89%) δήλωσαν ότι οι δράσεις ΕΚΕ συνεισφέρουν «μέτρια» στο συγκεκριμένο τομέα.

Να υπογραμμιστεί σε αυτό το σημείο ότι και οι ορθές περιβαλλοντικές πρακτικές εμφανίζουν υψηλό βαθμό συσχέτισης με την περικοπή του κόστους. Ένα πρόγραμμα ανακύκλωσης πόρων (ή η αγορά εξοπλισμού μείωσης των ρύπων) μπορεί στην αρχή να φαίνεται ακριβό, εν συνεχεία όμως, μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη πηγή εξοικονόμησης (πχ αποφυγή προστίμων ή τελών ρύπανσης). Στην πορεία, η καλύτερη λειτουργική απόδοση που επιτυγχάνεται, αποσβένει το αρχικό κόστος και αποφέρει πολλαπλά οικονομικά, αλλά και κοινωνικά – περιβαλλοντικά οφέλη. Τέτοιες πρακτικές είναι: η μείωση κατανάλωσης νερού, ενέργειας, υλικών, η ελαχιστοποίηση εκπομπών αερίων και αποβλήτων και η ανακύκλωση πρώτων υλών. (<http://www.euro2day.gr/-/article-folder-item/103714/ta-ofelh-ths-eke.html>).

V. Προσέλκυση Επενδύσεων

Οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν χρηματοδότηση και προσέλκυση επενδυτών, μπορούν να δουν την ΕΚΕ ως μια ευκαιρία που θα αυξήσει το κεφάλαιό τους. Μάλιστα έρευνα της Deloitte σε Άγγλους και λοιπούς Ευρωπαίους fund managers (OECD Online Bookshop, 2016) αναφέρει ότι εννέα από τα δεκαπέντε μεγαλύτερα funds που επενδύουν σε κοινωνικά ευαίσθητες επιχειρήσεις κατατάσσονται διαρκώς ανάμεσα στα πλέον επιτυχή επενδυτικά σχήματα με βάση τις τριετείς αποδόσεις. Κατά το 79% των ίδιων, η διαχείριση κοινωνικών και περιβαλλοντικών κινδύνων έχει θετική επίδραση σε μια εταιρεία οι “κοινωνικές” επενδύσεις θα αποτελέσουν την πλέον δημοφιλή επένδυση, ενώ σχεδόν ομόφωνη ήταν η απάντηση υπέρ της ύπαρξης σχέσης ανάμεσα στην αξία για τους μετόχους και τα μη χρηματοοικονομικά ρίσκα. Οι Αρχές των Κοινωνικά Υπεύθυνων Επενδύσεων (Social Responsible Investment – SRI), εφαρμόζονται σήμερα σε έναν αυξανόμενο αριθμό επενδυτικών κεφαλαίων, με τους διευθυντές χαρτοφυλακίων, είτε να ξεδιαλέγουν τις επιχειρήσεις που δεν ικανοποιούν τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα, είτε να χρησιμοποιούν την επιρροή τους για να βελτιώσουν την ηθική απόδοση των επιχειρήσεων αυτών.

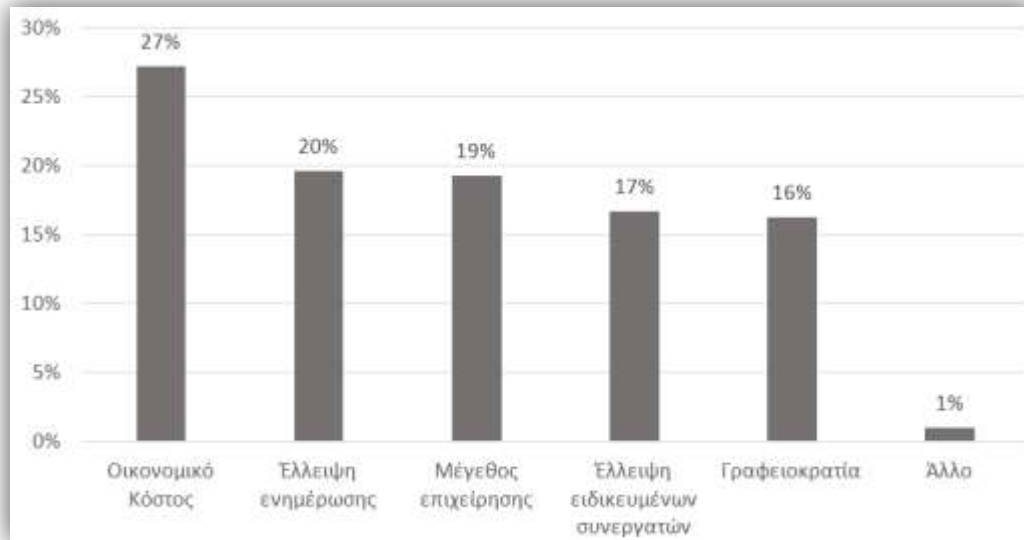
2.4.2. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Η ΕΚΕ και η Βιώσιμη Ανάπτυξη έχουν και ορισμένες δυσκολίες στην εφαρμογή τους. Η υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων έχει κόστος και απαιτεί πόρους που μπορεί να

μην είναι πάντα άμεσα διαθέσιμοι. Το κόστος της ΕΚΕ περιλαμβάνει εκτός από το άμεσο κόστος των δράσεων (δαπάνες χρηματοδοτήσεων, εκδηλώσεων, πληροφόρησης κλπ), την εκπαίδευση του προσωπικού και τον στελεχών, το κόστος για την δημιουργία των αναφορών κλπ. Το κόστος αυτό, σύμφωνα με έρευνα της ICAP (2014) είναι ο κυριότερος ανασταλτικός παράγοντας στην υλοποίηση δράσεων ΕΚΕ. Άλλοι λόγοι είναι η γραφειοκρατία που απαιτείται, ενδεχόμενες δυσκολίες λόγω μεγέθους των επιχειρήσεων και ενδεχόμενη έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού ή συνεργατών. Τα παραπάνω φαίνονται αναλυτικότερα στο μέρος της έρευνας που παρουσιάζονται οι κυριότεροι παράγοντες που δρουν ανασταλτικά στην υλοποίηση πρακτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από τις εγχώριες επιχειρήσεις, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εταιρειών που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα.

Ζητήθηκε στην έρευνα από ορισμένες εταιρείες να κατατάξουν με σειρά σπουδαιότητας τους εξής ανασταλτικούς παράγοντες: οικονομικό κόστος, γραφειοκρατία, έλλειψη ενημέρωσης, έλλειψη ειδικευμένων συνεργατών και μέγεθος επιχείρησης. Το ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζει συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα³ σχετικά με την κατάταξη (βάσει σπουδαιότητας) των προαναφερόμενων ανασταλτικών παραγόντων. Το οικονομικό κόστος κατέλαβε την πρώτη θέση στην αξιολόγηση των εταιρειών του δείγματος, όσον αφορά στον κυριότερο ανασταλτικό παράγοντα υλοποίησης ΕΚΕ με 27%. Ακολουθεί η έλλειψη ενημέρωσης με 20%, το μέγεθος της επιχείρησης (19%), η έλλειψη ειδικευμένων συνεργατών (17%) και η γραφειοκρατία με 16%. Τέλος, επισημάνθηκαν και άλλοι παράγοντες, όπως π.χ. η έλλειψη εκπαίδευσης και νοοτροπίας για ΕΚΕ, μη ύπαρξη θεσμοθετημένων προτύπων, η έλλειψη χρόνου κλπ.

³Σημείωση: Τα αποτελέσματα προκύπτουν με σταθμισμένο υπολογισμό. Για την εξαγωγή της τελικής κατάταξης των ανασταλτικών παραγόντων λαμβάνονται υπόψη όλες οι επιλογές των εταιρειών του δείγματος, δίδοντας διαφορετική στάθμιση ανάλογα με τη θέση κατάταξης κάθε επιλογής τους. Τα ποσοστά αθροίζουν στο 100%

Διάγραμμα 1. Κυριότεροι ανασταλτικοί παράγοντες στην υλοποίηση δράσεων ΕΚΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΕ - ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και η Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι συστατικά της επιχειρηματικής στρατηγικής και αποτελούν, όπως προαναφέρθηκε, αναπόσπαστο κομμάτι του συστήματος διοίκησης μίας εταιρείας. Η σύνταξη των Απολογισμών Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainability Reports) πραγματοποιείται με βάση κατευθυντήριες οδηγίες από ορισμένα διεθνή πρότυπα. Η συνδρομή των διεθνώς αποδεκτών προτύπων και προδιαγραφών είναι απαραίτητη για τη σύγκριση των απολογισμών, διότι οι εν λόγω απολογισμοί αποτελούν αντικείμενο αξιολόγησης από ανεξάρτητους φορείς και αναλυτές. Οι Απολογισμοί που δεν συντάσσονται σύμφωνα με τις οδηγίες από τα διεθνή πρότυπα, λαμβάνουν χαμηλή βαθμολογία στις ανεξάρτητες αξιολογήσεις, παρόλο που οι επιχειρήσεις ενδέχεται να υλοποιούν σημαντικές δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Τα διεθνή πρότυπα και τα εργαλεία για την αποτύπωση, την καταγραφή και την αναφορά των προγραμμάτων Ε.Κ.Ε. των ενδιαφερόμενων εταιρειών είναι τα κάτωθι: CR Index, ISO 26000:2010, AA1000, GRI/G3 & G4, Balanced Scorecard, ο δείκτης FTSE4GOOD, οι Δείκτες Βιωσιμότητας Dow Jones, οι δέκα Αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου του Ο.Η.Ε, και ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας. Σημειώνεται ιδιαίτερα, ότι τα εν λόγω πρότυπα δεν αποτελούν μέσο ποσοτικοποίησης ή πιστοποίησης των εταιρειών που τα συντάσσουν, καθώς αποτελούν μόνο ενδεικτικές κατευθυντήριες γραμμές για κάθε ενδιαφερόμενο.

Ο υπολογισμός σε απόλυτες μονάδες και η ποσοτική απόδοση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελεί ένα επίτιμο έργο. Η ανάγκη για την υλοποίηση και απόδοση από το θεωρητικό στο πρακτικό επίπεδο, αλλά και η αυξανόμενη σημασία της στη διαδικασία λήψης επενδυτικών αποφάσεων, οδήγησαν στη θέσπιση δεικτών μέτρησής της. Γενικότερα, ένας συνολικός δείκτης Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και Βιωσιμότητας θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει πέντε επιμέρους τομείς: Θέση της επιχείρησης στην αγορά, Περιβάλλον, Εργασία, Κοινωνία και Ηθική (Βαξεβανίδου, 2011, Δρακούλη, 2012).

3.1. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑΣ

Το βρετανικό Ινστιτούτο «Business in the Community» αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς παγκοσμίως για την προώθηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Βιωσιμότητας. Υποστηρίζει μεγάλους οργανισμούς και επιχειρήσεις στην ενσωμάτωση καλών πρακτικών στις λειτουργίες τους, με σκοπό να έχουν θετική επίδραση στην κοινωνία και το περιβάλλον. (<http://www.bitc.org.uk/>, <http://www.cri.org.gr/Contents.aspx?CatId=8>).

Το Ινστιτούτο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Corporate Responsibility Institute) είναι μία μη κερδοσκοπική Εταιρεία όπου μεταξύ των βασικών στόχων του είναι: Η ανάπτυξη και διαχείριση πρωτοβουλιών και η παροχή υπηρεσιών στα μέλη της και σε τρίτους (εταιρείες, δημόσιο, φορείς, ινστιτούτα, ιδρύματα) για την προώθηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Αειφόρου Ανάπτυξης η συμμετοχή σε αναπτυξιακά και ερευνητικά προγράμματα και η ανάπτυξη συνεργασιών με νομικά πρόσωπα ιδιωτικού και δημόσιου δικαίου, οργανισμούς, ακαδημαϊκά, ερευνητικά, εκπαιδευτικά δίκτυα άλλων χωρών και μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (<http://www.cri.org.gr/Contents.aspx?CatId=8>).

Το Ινστιτούτο, σε συνεργασία με το BITC (Business in the Community), έχει αναλάβει την αποκλειστική εκπροσώπηση του Δείκτη Εταιρικής Υπευθυνότητας (Corporate Responsibility Index) στην Ελλάδα. Ο εν λόγω δείκτης (CR Index) είναι ένας δείκτης μέτρησης της απόδοσης των επιχειρήσεων στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και χρησιμοποιείται ως εθνικός δείκτης Ε.Κ.Ε. σε διάφορες χώρες. (<http://www.cri.org.gr/Contents.aspx?CatId=8>).

Ο δείκτης CRI μετράει την απόδοση των επιχειρήσεων και την επίδρασή τους: i) στην κοινωνία, αξιολογώντας την υποστήριξη που παρέχει σε πρωτοβουλίες των τοπικών και εθνικών κοινωνιών βοηθώντας στο χτίσιμο εποικοδομητικών σχέσεων με τις κοινωνίες αυτές και τη δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης, ii) στο περιβάλλον, αξιολογώντας τις πολιτικές τους και τις ενέργειές τους για τον περιορισμό των δυσμενών επιδράσεων που εξασκεί στις κλιματικές αλλαγές βοηθώντας να συνειδητοποιήσουν ότι η μετάβασή τους σε μια οικονομία που απαιτεί περιορισμό του διοξειδίου του άνθρακος αντιπροσωπεύει τόσο ένα μεγάλο ρίσκο όσο και μια μεγάλη ευκαιρία, iii) στην αγορά και τους καταναλωτές, αξιολογώντας την επίδοσή τους στις σχέσεις τους με τους πελάτες τους και την αγορά και στο κατά πόσο

παρακολουθούν, κατανοούν και ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταλλασσόμενες ανάγκες των καταναλωτών. Στο πώς δηλαδή πωλούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες με υπευθυνότητα, σωστή ποιότητα και τιμές, iv) στους εργαζομένους, αξιολογώντας τη συμπεριφορά και τις πολιτικές τους στα εργασιακά θέματα όπως: Ασφάλεια, Υγιεινή, Ειλικρινή Επικοινωνία και Δίκαιη Μεταχείριση.

Ο Δείκτης ελέγχει αν οι δραστηριότητες της επιχείρησης λαμβάνουν χώρα με συστηματικό και ενιαίο τρόπο και καθοδηγεί την επιχείρηση μέσα από τη διαδικασία της ενσωμάτωσης. Παράλληλα, συμβάλλει στην εσωτερική ανάλυση, ενισχύοντας την ήδη υπάρχουσα καλή πρακτική και υπογραμμίζοντας τους τομείς που επιδέχονται βελτίωση και παρέχει αξιόπιστη και ανεξάρτητη πληροφόρηση στους εσωτερικούς και εξωτερικούς συμμετόχους stakeholders, καταδεικνύοντας την αφοσίωση της εταιρείας στις πρακτικές διαφάνειας και συνεχούς βελτίωσης. Ο συγκεκριμένος δείκτης είναι ο πρώτος δείκτης μέτρησης της απόδοσης των επιχειρήσεων στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα και καθορίζει 4 επίπεδα (bands) διάκρισης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιδόσεων ενός οργανισμού: πλατίνα (platinum), χρυσός (gold), ασήμι (silver) και χαλκός (bronze).

3.2. ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ISO 26000:2010

Ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης ISO (International Organization for Standardization), αποσκοπεί στην τυποποίηση ενός μεγάλου φάσματος προϊόντων και δραστηριοτήτων. Έχει δημιουργήσει πολλά πρότυπα, όπως τις σειρές 9000 (αφορά τη διασφάλιση της ποιότητας προϊόντων και διαδικασιών), 14000 (αφορά θέματα διασφάλισης της ποιότητας περιβάλλοντος) και 26000 (αφορά την κοινωνική υπευθυνότητα) (<http://www.iso.org/iso/home.html>). Το ISO 26000 αποτελεί ένα πρότυπο με διεθνείς οδηγίες για την κοινωνική υπευθυνότητα (Social Responsibility). Συγγράφηκε από μια ομάδα 300 εκπροσώπων επιχειρήσεων, εργατικών σωματείων, ΜΚΟ, καταναλωτών, κυβερνήσεων, φορέων τυποποίησης, συμβούλων και ερευνητών. Καλύπτει όλους τους άξονες της ηθικής, των αξιών, των αρχών, της βιωσιμότητας, της διακυβέρνησης, του περιβάλλοντος, της κατανάλωσης, των

πολιτικών για τις προμήθειες κ.ά (Δρακούλη, 2012, Αραβώσης, 2014, <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>).

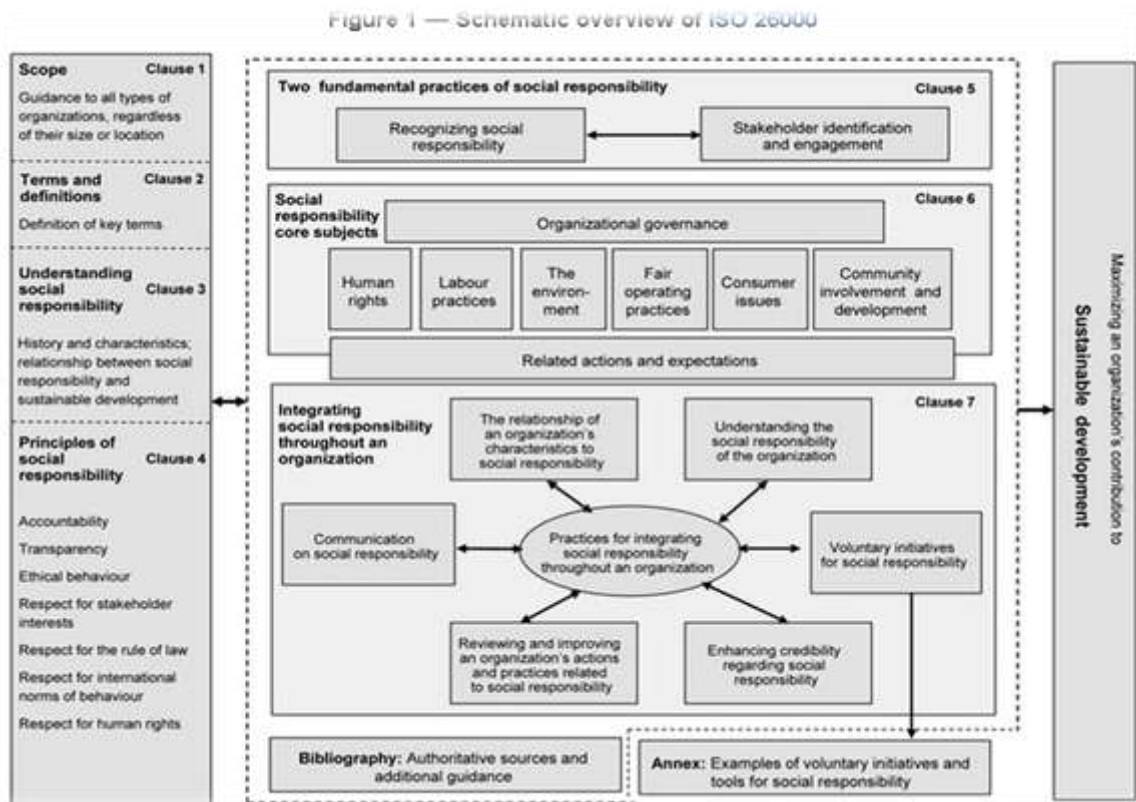
Το ISO 26000 δεν αντικαθιστά άλλα υφιστάμενα πρότυπα, κώδικες δεοντολογίας, συνθήκες ή νομοθεσίες. Δεν είναι πρότυπο πιστοποίησης όπως το 9001 ή το 14001. Αναφέρει καλές πρακτικές και οδηγεί τους αναγνώστες σε περαιτέρω πηγές πληροφόρηση. Ενθαρρύνει τους φορείς που ενδιαφέρονται να συντάξουν μελέτη σύμφωνα με τις προδιαγραφές του να συνάψουν ισχυρούς δεσμούς επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) ώστε να διαμορφώσουν συγκεκριμένους στόχους σχετικά με κάθε κατηγορία δράσης που έχουν προσδιορίσει. Βοηθάει κάθε οργανισμό να διασαφηνίσει ποια εργαλεία (αρχές, κώδικες, οδηγίες, πρότυπα) είναι κατάλληλα ώστε να αξιολογήσει και να διαχειρισθεί την επίδοσή του σε θέματα κοινωνικής υπευθυνότητας (Βαξεβανίδου, 2011).

Σχήμα 2: Οι γενικές αρχές του ISO 26000:2010

Με λίγα λόγια, το πρότυπο προσπαθεί να «συμφιλιώσει» τις απαιτήσεις της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για απόλυτη ελευθερία σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του εκάστοτε προγράμματος ώστε αυτό να καλύπτει τις ανάγκες της συγκεκριμένης εταιρείας που το δημιουργεί και τις απαιτήσεις της νομοθεσίας που προβλέπει αυστηρώς καθορισμένους κανόνες που εφαρμόζονται γενικώς και έχουν συγκεκριμένο εύρος (Αραβώσης, 2014).

Σχηματική απεικόνιση του προτύπου ISO 26000 παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα:

Σχήμα 3: Επισκόπηση του ISO 26000 (πηγή: <https://www.e-education.psu.edu/eme444/node/337>).

3.3. ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ISO 14001

Το ISO 14000 είναι μια σειρά διεθνών προτύπων που σχετίζεται με τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και εστιάζεται στο σύνολο των οργανωτικών μέτρων και των ενεργειών, που υιοθετεί ο οργανισμός για την ελαχιστοποίηση των επιβλαβών επιπτώσεων που προκαλούνται στο περιβάλλον από τις δραστηριότητές του και την επίτευξη συνεχούς βελτίωσης της περιβαλλοντικής επίδοσης και συμπεριφοράς του, ώστε να πετύχει τους στόχους του (είναι πρότυπο διαδικασιών και όχι περιβαλλοντικής απόδοσης) (Δρακούλη, 2012). Αποβλέπει στην εγκατάσταση και στη διατήρηση ενός συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης, ενώ στη συνέχεια βεβαιώνεται η συμμόρφωση με την περιβαλλοντική πολιτική. Η συμμόρφωση αυτή πιστοποιείται από έναν εξωτερικό οργανισμό, που επιπλέον καθιστά γνωστή τη συμμόρφωση με το διεθνές αυτό πρότυπο. Τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και το εν λόγω πιστοποιητικό επιτρέπουν σε έναν οργανισμό να πιστοποιήσει την περιβαλλοντική του αξιοπιστία (Δρακούλη, 2012). Η σειρά 14000 περιέχει πρότυπα για την οργάνωση των επιχειρήσεων, όπως τα συστήματα

περιβαλλοντικής διαχείρισης - ISO 14001) και πρότυπα για τα προϊόντα, τις υπηρεσίες και τις διεργασίες, όπως την ανάλυση κύκλου ζωής (πχ ISO 14040).

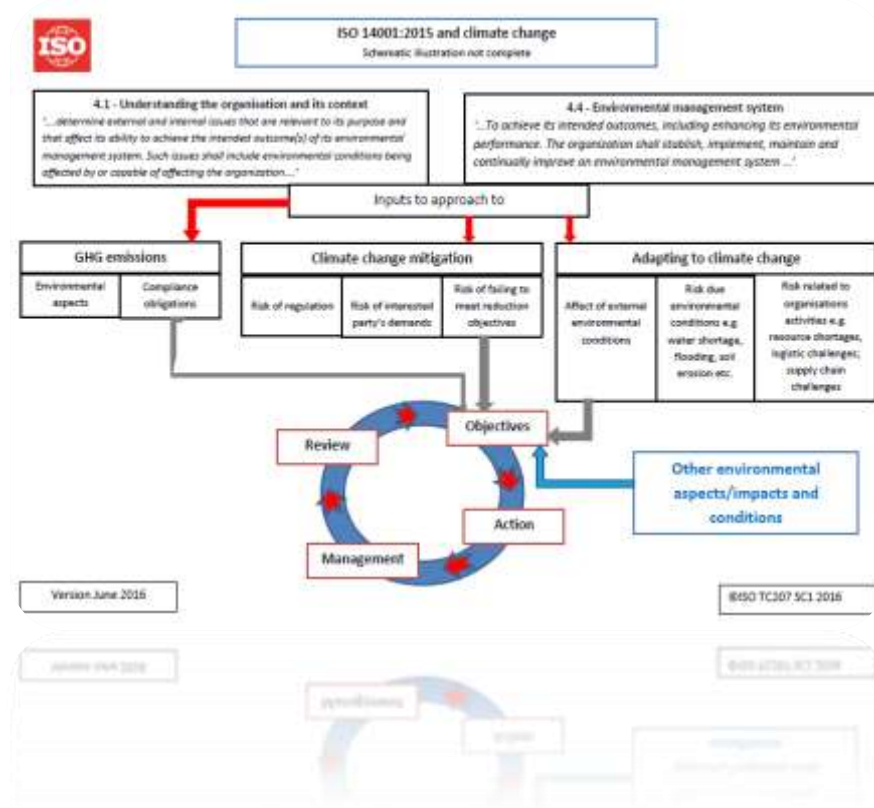
Ειδικότερα, το ISO 14001 παρέχει οδηγίες και απαιτούμενα σημεία ελέγχων που πρέπει να εφαρμόζονται στις δραστηριότητες εκείνες που έχουν επίδραση στο περιβάλλον. Τέτοιες δραστηριότητες είναι εκείνες όπως η χρήση φυσικών πόρων (π.χ. νερό κτλ), χειρισμός και διάθεση των απορριμμάτων, και κατανάλωση ενέργειας. (Δρακούλη, 2012, <http://www.isoqar.gr/el/ISO14001>).

Το πρότυπο περιλαμβάνει τις γενικές απαιτήσεις, την πολιτική του οργανισμού για το περιβάλλον (δέσμευση στην πρόληψη της ρύπανσης και στη συνεχή βελτίωση), τις απαιτήσεις της νομοθεσίας, την εκπαίδευση των υπαλλήλων για περιβαλλοντικά και άλλα θέματα, τον έλεγχο των προμηθευτών, τις δραστηριότητες και τους πόρους που χρησιμοποιούν

κλπ.

(<http://www.deq.virginia.gov/Portals/0/DEQ/AboutUs/EMS/emstotpt.pdf>).

Ένα παράδειγμα της εφαρμογής του προτύπου ISO 14001 παρατίθεται στο ακόλουθο σχήμα:

Σχήμα 4: Εφαρμογή του ISO 14001

(πηγή: <https://committee.iso.org/sites/tc207sc1/home/projects/published/our-standards-supporting-environ/climate-change-and-iso-1.html>).

3.4. ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ AA1000

Η Σειρά AA1000 αποτελείται από τρία πρότυπα: AA1000APS (2008) AccountAbility Principles, AA1000AS (2008) Assurance Standard, AA1000SES (2005) Stakeholder Engagement Standard.

Το ξεχωριστό Πρότυπο Αρχών Υπευθυνότητας AA1000 AccountAbility Principles Standard (2008) περιλαμβάνει τρεις αρχές: τη θεμελιώδη Αρχή της *Συμμετοχικότητας*, καθώς και τις Αρχές της *Ουσιαστικότητας* και της *Ανταπόκρισης*. Η υπευθυνότητα αφορά στην αναγνώριση, στην ανάληψη ευθύνης και στη διαφάνεια των επιδράσεων που προκύπτουν από πολιτικές, αποφάσεις, ενέργειες, προϊόντα και σχετικές επιδόσεις. Υποχρεώνει έναν οργανισμό να συμπεριλαμβάνει τα ενδιαφερόμενα μέρη του στη διαδικασία προσδιορισμού, κατανόησης και ανταπόκρισης σε θέματα και ζητήματα βιωσιμότητας, να παρέχει αναφορές και επεξηγήσεις και να λογοδοτεί αναφορικά με τις αποφάσεις, τις ενέργειες αλλά και την επίδοσή του. Η Υπευθυνότητα περιλαμβάνει τον τρόπο κατά τον οποίο ένας οργανισμός διοικεί, θέτει τη στρατηγική του και διαχειρίζεται τις επιδόσεις του.

Το πρότυπο παρέχει ένα σύνολο προδιαγραφών για διαφορετικές κατηγορίες, οι βασικές από τις οποίες είναι: i) Βασικές Αρχές (Principles): Το συγκεκριμένο τμήμα θέτει τις βασικές αρχές για όλα τα πρότυπα της σειράς AA1000 και βοηθά τις εταιρείες να προσεγγίζουν τα θέματα της αειφόρου ανάπτυξης και υπευθυνότητας ως στρατηγική επιλογή, ii) Διασφάλιση (Assurance): Το συγκεκριμένο τμήμα παρέχει μία ολοκληρωμένη διαδικασία κατά την οποία ένας οργανισμός μπορεί να τεθεί ενώπιων των ευθυνών του σχετικά με τον τρόπο διοίκησής του και τον τρόπο παροχής ενημέρωσης (reporting) στα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders). Με βάση τις βασικές αρχές (principles) που προαναφέρθηκαν, ο ενδιαφερόμενος καλείται να ασχοληθεί πιο αναλυτικά με ουσιαστικά μέρη της παραγωγής του (διοίκηση, λειτουργικά συστήματα, διαδικασίες κλπ), ώστε να μπορεί να εκτιμηθεί εάν τα κριτήρια βιωσιμότητας (AA1000 Principles) εφαρμόζονται και σε ποιο βαθμό, iii) Συμμετοχή Ενδιαφερομένων (Stakeholder Engagement): Το συγκεκριμένο τμήμα παρέχει μια αρχική πλατφόρμα για τη διασφάλιση της συμμετοχής όλων των επιμέρους ενδιαφερομένων μερών σε όλες τις επιμέρους διαδικασίες διοίκησης (όπως σχεδιασμός, εφαρμογή, αξιολόγηση, διόρθωση κλπ). Επιπλέον διασφαλίζεται και η ποιοτική συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών, καθώς το πρότυπο προβλέπει συνεχή βελτίωση, σύμφωνα με τις διαφορετικές απαιτήσεις και δυνατότητες κάθε εξειδικευμένου οργανισμού. Το πρότυπο μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο του ή συνήθως σε συνδυασμό με άλλα διεθνώς αναγνωρισμένα (GRI, ISO κλπ) (Αραβώσης, 2014).

Ο σκοπός του AA1000APS (2008) είναι να παρέχει στους οργανισμούς ένα διεθνώς αποδεκτό και ελεύθερα διαθέσιμο σύνολο αρχών για την πλαισίωση και τη διάρθρωση του τρόπου κατανόησης, διακυβέρνησης, διαχείρισης, εφαρμογής, αξιολόγησης και επικοινωνίας της υπευθυνότητάς τους.

3.5. BALANCED SCORECARD (BSC)

Οι βασικές αρχές στη δημιουργία ενός BSC αναφέρθηκαν για πρώτη φορά από τους Kaplan & Norton κατά τη δεκαετία του '90 και έχουν ως ακολούθως:

i) Μετατροπή του οράματος της εταιρείας σε λειτουργικούς (μετρήσιμους) στόχους, ii) Σύνδεση των στόχων αυτών με την παραγωγικότητα κάθε διεύθυνσης, τμήματος και τελικά εργαζομένου & ενημέρωση σχετικά με τη συμμετοχή καθενός στο ευρύτερο όραμα, iii) Σχεδιασμός υλοποίησης του προαναφερθέντος προγράμματος υλοποίησης και δημιουργία τιμών «στόχων», iv) Παρακολούθηση, καταγραφή και αξιολόγηση αποτελεσμάτων, v) Προσαρμογή (Βελτίωση) της ευρύτερης στρατηγικής (ή ακόμα και του οράματος) ανάλογα με τα αποτελέσματα (Αραβώσης, 2014).

Αποτελεί ένα εργαλείο αξιολόγησης προόδου, αφού χρησιμοποιεί εγνωσμένες μεθόδους για να παρακολουθήσει τον τρόπο εκτέλεσης προκαθορισμένων εργασιών και διαδικασιών και να μετρήσει τα αποτελέσματα ή τις επιπτώσεις αυτών. Πρόκειται για ένα συνδυασμό οικονομικών και μη δεικτών, οι οποίοι συγκρίνονται με τιμές «στόχους». Δεν αντικαθιστά παραδοσιακές μεθόδους σύνταξης αναφορών (όπως ισολογισμοί κλπ) αλλά συγκεντρώνει σε μια περίληψη τις τιμές δεικτών που ενδιαφέρουν το συγκεκριμένο αναγνώστη. Η ύπαρξη πολλών διαφορετικών τρόπων ανάγνωσης των ίδιων δεικτών οδήγησε και στη δημιουργία μεγάλου αριθμού «παραλλαγών» του BSC που κυκλοφορούν. Με λίγα λόγια, κατά τη σύνταξη των αναφορών BSC, οι τιμές επιλεγμένων δεικτών συνδυάζονται με συγκεκριμένες τιμές «στόχους», ώστε να προκύπτουν σαφώς οι περιοχές όπου η παραγωγή αποκλίνει από το επιθυμητό αποτέλεσμα (Αραβώσης, 2014).

Σημαντικό ρόλο κατά το σχεδιασμό ενός BSC έχει η αιτιολόγηση της επιλογής των εκάστοτε δεικτών (δεδομένου ότι για κάθε κατηγορία που αναλύεται, όπως Οικονομία, Σχέσεις Πελατών, Διοίκηση κλπ υπάρχει μεγάλος αριθμός δεικτών αξιολόγησης, αλλά δεν είναι δυνατό να περιληφθούν όλοι κατά τη σύνταξη της εκάστοτε έκθεσης). Για το λόγο αυτό, αναπτύχθηκαν τελικά οι «βασικοί στρατηγικοί στόχοι» (strategic objectives), οι οποίοι αποτελούν τον «οδηγό» για τη δημιουργία του BSC (δηλαδή, οι δείκτες και οι τιμές που επιλέγονται πρέπει να ικανοποιούν αυτούς τους στρατηγικούς στόχους). (Αραβώσης, 2014)

3.6. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ FTSE4GOOD

Ο FTSE4Good είναι ένα δείκτης για την *ηθική αξιολόγηση* των χρηματιστηριακών επενδύσεων. Δημιουργήθηκε το 2001 από τον όμιλο FTSE. Οι δείκτες FTSE4Good έχουν σχεδιαστεί για τη μέτρηση των επιδόσεων των εταιρειών που αποδεικνύουν ισχυρές περιβαλλοντικές, κοινωνικές και εταιρικής διακυβέρνησης πρακτικές (ESG). Για την επιλογή τους από τον FTSE οι εταιρείες θα πρέπει να ικανοποιούν μια σειρά από κριτήρια τα όπως περιβαλλοντική βιώσιμη ανάπτυξη, σεβασμός και προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διασφάλιση αξιοπρεπών και ηθικών συνθηκών εργασίας στη γραμμή παραγωγής και διάθεσης κλπ. Τα σαφώς καθορισμένα κριτήρια ESG, καθιστούν τους δείκτες FTSE4Good κατάλληλα εργαλεία για να χρησιμοποιούνται από ένα ευρύ φάσμα συμμετεχόντων στην αγορά κατά τη δημιουργία ή την αξιολόγηση υπεύθυνων επενδυτικών προϊόντων. (Δρακούλη, 2012, Αραβώσης 2014).

Οι FTSE4Good δείκτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τέσσερις κύριους τρόπους :

- I. Χρηματοοικονομικά προϊόντα – ως εργαλεία για τη δημιουργία του δείκτη παρακολούθησης των επενδύσεων, των χρηματοπιστωτικών μέσων ή των επενδυτικών προϊόντων επικεντρωμένων στις υπεύθυνες επενδύσεις.
- II. Έρευνα – να εντοπίσει περιβαλλοντικά και κοινωνικά υπεύθυνες εταιρείες.
- III. Αναφορά – ως ένα διαφανές και εξελισσόμενο παγκόσμιο πρότυπο ESG, κατά το οποίο οι επιχειρήσεις μπορούν να αξιολογήσουν την πρόοδο και τα επιτεύγματα τους.
- IV. Συγκριτική αξιολόγηση – ως δείκτη αναφοράς για την παρακολούθηση της απόδοσης των υπεύθυνων επενδύσεων χαρτοφυλακίων

[\(http://csrindex.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CF%86%CF%8C%CF%81%CE%BC%CE%B5%CF%82/\)](http://csrindex.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CF%86%CF%8C%CF%81%CE%BC%CE%B5%CF%82/).

3.7. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ DOW JONES

Οι δείκτες αναφοράς για τη *Βιωσιμότητα* (Sustainability Indexes Dow Jones - DJSI) βασίζονται σε μια ανάλυση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιδόσεων των 2.500 μεγαλύτερων εταιρειών του κόσμου με βάση την κεφαλαιοποίησή τους. Μόνο οι εταιρείες που ανήκουν στο 10% των κορυφαίων επιτυγχάνουν την ένταξή τους, κατόπιν αξιολόγησης ενός φάσματος γενικών και κλαδικών θεμάτων, όπως της αντιμετώπισης των κλιματικών αλλαγών, των προτύπων της εφοδιαστικής αλυσίδας και των εργασιακών πρακτικών.

- I. Παγκόσμιος Δείκτης Βιωσιμότητας Dow Jones (DJSI World Index): στον δείκτη αυτό περιλαμβάνεται το 10% των 2.500 μεγαλύτερων εταιρειών του κόσμου βάσει οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων.
- II. Δείκτης Βιωσιμότητας Dow Jones STOXX (δείκτη DJSI Europe): ο δείκτης αυτός περιλαμβάνει το ανώτερο 20% των καλύτερων εταιριών στον τομέα της βιωσιμότητας, μεταξύ των 600 μεγαλύτερων εταιριών της Ευρώπης

[\(http://csrindex.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CF%86%CF%8C%CF%81%CE%BC%CE%B5%CF%82/\)](http://csrindex.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CF%86%CF%8C%CF%81%CE%BC%CE%B5%CF%82/).

3.8. GLOBAL REPORTING INITIATIVE (GRI)

Η Πρωτοβουλία Παγκόσμιας Αναφοράς (Global Reporting Initiative) συστάθηκε το 1997 από το Συνασπισμό για Περιβαλλοντικά Υπεύθυνες Εταιρείες, με τη συνεργασία του Προγράμματος Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών. Είναι μια διεθνής πρωτοβουλία με στόχο την ανάπτυξη Αναφορών Βιωσιμότητας που να εφαρμόζονται σε διεθνή κλίμακα. Αποστολή της είναι η παροχή ενός πλαισίου κατευθυντήριων αρχών και οδηγιών στην έκδοση Κοινωνικών Απολογισμών, το οποίο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλους τους οργανισμούς σε οποιοδήποτε μέγεθος ή κλάδο κι αν ανήκουν.

Το GRI προωθεί τη χρήση των Απολογισμών Βιωσιμότητας ως ένα μέσο ενίσχυσης της μακροχρόνιας βιωσιμότητας για οργανισμούς και επιχειρήσεις που έχουν

αναγνωρίσει την ανάγκη επίτευξης κερδοφορίας και αειφόρου ανάπτυξης. Οι κατευθυντήριες αυτές αρχές και οδηγίες έκδοσης Κοινωνικών Απολογισμών του GRI, λειτουργούν ως ένα γενικά αποδεκτό πλαίσιο αναφοράς, τόσο της οικονομικής, όσο και της περιβαλλοντικής και κοινωνικής επίδοσης ενός οργανισμού. Το περιεχόμενο του συγκεκριμένου πλαισίου, που εκτός από το γενικό του χαρακτήρα εξειδικεύεται και σε σημαντικούς επιχειρηματικούς τομείς, έχει συμφωνηθεί από ένα ευρύ φάσμα Ενδιαφερόμενων Μερών από όλο τον κόσμο ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπιστία και η αντικειμενικότητα του.

Πρόκειται για το ευρύτατα αποδεκτό πρότυπο έκθεσης βιωσιμότητας και εταιρικής υπευθυνότητας και σημαντικός συντελεστής της διεθνούς αποδοχής του είναι η ευρύτητα των προδιαγραφών του, καθώς μπορεί να εφαρμοστεί από κερδοσκοπικές και μη εταιρείες, οργανισμούς κοινής ωφέλειας κλπ. Πρόκειται για ένα σύνολο «αρχών» (principles) που διασφαλίζουν την αξιοπιστία και ουσιαστικότητα της έκθεσης καθώς και για ένα σύνολο «δημοσιεύσεων» (disclosures) που αποκαλύπτουν την εταιρική επίδοση (Αραβώσης, 2014).

Επισημαίνεται ότι κάθε εταιρεία ή οργανισμός παραθέτει αυτά τα στοιχεία και συντάσσει την εν λόγω έκθεση οικειοθελώς. Ο κάθε οργανισμός δηλώνει οικειοθελώς το επίπεδο εφαρμογής του GRI που χρησιμοποιεί (A, A+ κλπ). Προς καλύτερη διασφάλιση της αξιοπιστίας των παρεχόμενων στοιχείων, το GRI προσφέρει τη δυνατότητα και εξωτερικής αξιολόγησης (ως προς την πληρότητα και εγκυρότητα των στοιχείων και όχι ως προς την ακρίβεια των στοιχείων αυτών) είτε από τρίτους (εταιρείες συμβούλων κλπ) είτε από τον ίδιο τον οργανισμό GRI.

Έχει δημοσιευτεί πρόσφατα η 4^η γενιά δεικτών (Generation 4 ή G4), όπου με βάση αυτήν έχουν συνταχθεί και οι Απολογισμοί που θα μελετηθούν στο κεφάλαιο πέντε. Ένας από τους κυριότερους στόχους του GRI-G4 είναι η ανταπόκριση σε νέα και αναδυόμενα θέματα, όπως: προμηθευτική αλυσίδα, διαφάνεια, εταιρική διακυβέρνηση, αέριοι ρύποι. Μια επιχείρηση μπορεί να επιλέξει να χρησιμοποιήσει το GRI ως στοιχείο αναφοράς ή να το εφαρμόζει σταδιακά, δηλαδή να καλύπτει το περιεχόμενο των Οδηγιών βαθμιαία, με την πάροδο του χρόνου. Η προσέγγιση αυτή συστήνεται από το GRI σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Διαφορετικά, η επιχείρηση αποφασίζει να εκδίδει τους Απολογισμούς της “σε συμφωνία” με τις υψηλότερες απαιτήσεις (Τζιρίτας, 2016).

3.9. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) ιδρύθηκε το 1945 και σήμερα έχει 193 χώρες - μέλη. Σύμφωνα με τον Χάρτη, τα Ηνωμένα Έθνη έχουν τέσσερις σκοπούς: τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των εθνών, τη συνεργασία για την επίλυση των διεθνών προβλημάτων, την προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εναρμόνιση των δράσεων των κρατών. Ο ΟΗΕ δεν νομοθετεί, παρέχει ωστόσο τα μέσα για την επίλυση διεθνών συγκρούσεων.

(http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=16).

Το Οικουμενικό Σύμφωνο (UN Global Compact) του ΟΗΕ είναι μια διεθνής, οικειοθελής πρωτοβουλία, βασισμένη στη δικτύωση. Δημιουργήθηκε τον Ιούλιο του 2000 και αποτελεί ένα πλαίσιο που καλεί τις επιχειρήσεις να ευθυγραμμίζουν τις λειτουργίες τους και τις στρατηγικές τους σύμφωνα με τις αρχές του. Συμμετέχουν σε αυτό περισσότερες από 3.500 εταιρίες, διεθνή συνδικάτα εργαζομένων, κυβερνητικοί φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις από όλα τα μέρη του κόσμου. Εμπλέκει εταιρείες των οποίων τις δράσεις προσπαθεί να επηρεάσει, κυβερνήσεις, εργατικές και κοινωνικές οργανώσεις. Κατά κύριο λόγο ασχολείται με την ανάδειξη και οικοδόμηση της κοινωνικής νομιμοποίησης των επιχειρήσεων και των αγορών. Αφορά στο πλαίσιο των 10 καθολικά αποδεκτών αρχών στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς. Οι οργανισμοί που συμμετέχουν δεσμεύονται ευθυγραμμίσουν τις δραστηριότητες και τις στρατηγικές τους με αυτές.

(<http://www.globalcompactnetworkhellas.gr/portal/main.php>).

Έχει δύο κυρίαρχους στόχους: να υιοθετηθούν οι αρχές του Συμφώνου από τις επιχειρήσεις και τα ενδιαφερόμενα μέρη σε παγκόσμιο επίπεδο και να λειτουργήσει η πρωτοβουλία ως καταλύτης για δράσεις που στηρίζουν τους στόχους της χιλιετίας. Για να επιτύχει αυτούς τους στόχους, η πρωτοβουλία στηρίζεται: στη δέσμευση της ηγεσίας, στο διάλογο, στη μάθηση, στη δικτύωση, στη συνεργασία.

Οι αρχές αυτές είναι:

Αρχή 1: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να υποστηρίξουν και να σέβονται την προστασία των διεθνώς διακηρυγμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αρχή 2η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι δικές τους δραστηριότητες δεν εμπλέκονται σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αρχή 3η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και την αποτελεσματική αναγνώριση του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης.

Αρχή 4η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας.

Αρχή 5η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν την ουσιαστική κατάργηση της παιδικής εργασίας.

Αρχή 6η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν την εξάλειψη των διακρίσεων στις προσλήψεις και την απασχόληση.

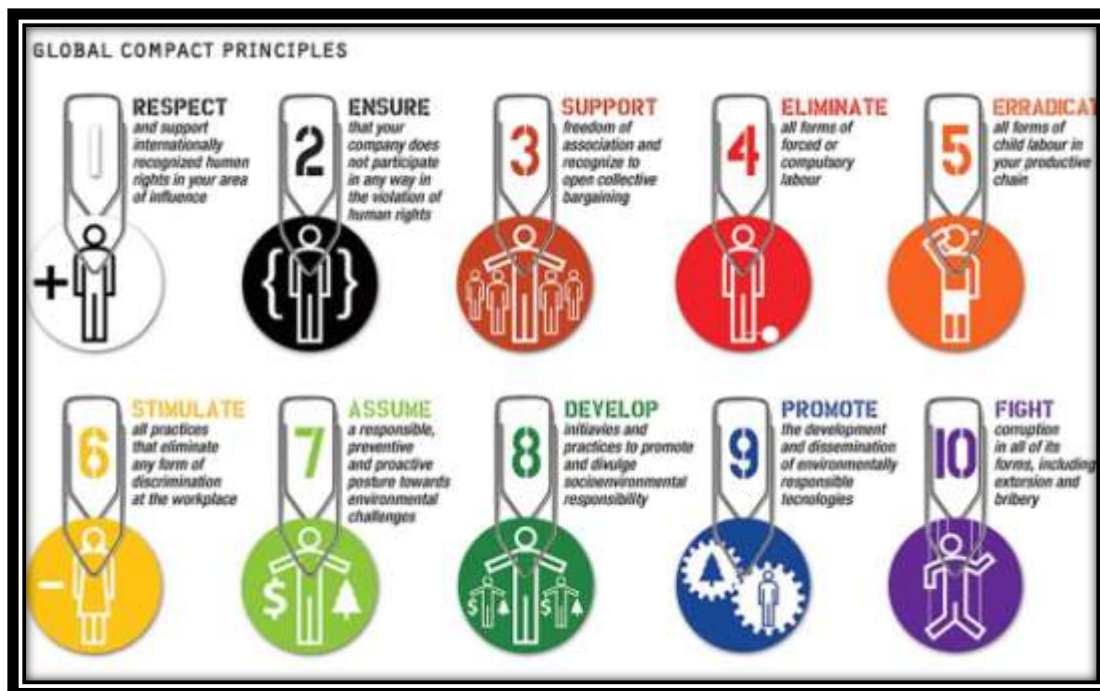
Αρχή 7η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να ακολουθούν προληπτική προσέγγιση ως προς τις περιβαλλοντικές προκλήσεις.

Αρχή 8η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας.

Αρχή 9η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη και διάδοση τεχνολογιών που είναι φιλικές προς το περιβάλλον.

Αρχή 10η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να αντιτίθενται σε κάθε μορφής διαφθορά, συμπεριλαμβανομένου του εκβιασμού και της δωροδοκίας.

(Πουλιόπουλος)

Εικόνα 1: Οι δέκα αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ (πηγή: <http://www.sustainableandresponsible.com/?p=1863>)

3.10. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας αποτελεί ένα εργαλείο διαφάνειας και αυτοδέσμευσης των οργανισμών σε θέματα Βιώσιμης Ανάπτυξης και Υπεύθυνης Επιχειρηματικότητας το οποίο απαντά στις επιταγές της Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για δημοσιοποίηση μη οικονομικών στοιχείων. Ανταποκρίνεται στην ανάγκη μέτρησης της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής επίδρασης των Οργανισμών. Βασίζεται σε διεθνή πρότυπα και τον αντίστοιχο Γερμανικό Κώδικα Βιωσιμότητας, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της ελληνικής αγοράς, το μέγεθος των Οργανισμών καθώς και το βαθμό ωρίμανσής τους (<http://www.sustainablegreece2020.com/gr/sustainability-code>).

Συμβάλλει στην εσωτερική βελτίωση ενός Οργανισμού όσον αφορά την προσέγγιση του σε θέματα Βιώσιμης Ανάπτυξης και Υπεύθυνης Επιχειρηματικότητας και παρέχει δομημένη πληροφόρηση στους επενδυτές. Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας αναπτύσσεται με ένα μοντέλο 20 Κριτηρίων που βασίζονται σε διεθνή πρότυπα όπως Global Reporting Initiatives, Global Compact, Οδηγίες του ΟΟΣΑ για

πολυεθνικές, ISO26000, EFFAS, EMAS, κ.ά (<http://www.sustainablegreece2020.com/gr/sustainability-code>).

3.11. ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

Το σύστημα οικολογικής διαχείρισης Eco-Management and Audit Scheme -EMAS βασίζεται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1221/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 σχετικά με την εκούσια συμμετοχή οργανισμών στο κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου. Απευθύνεται σε όλους τους οργανισμούς με περιβαλλοντικές επιπτώσεις (λ.χ. βιομηχανία, τουρισμό, δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, καταστήματα). Η συμμετοχή στο EMAS είναι εθελοντική και επιβεβαιώνεται με τη χρήση του λογότυπου του EMAS (http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=520&language=el-GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true).

Στόχος του κανονισμού EMAS είναι η αξιολόγηση και η αναβάθμιση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των οργανισμών και η μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη λειτουργία των χώρων δραστηριοτήτων τους. Η πρωτοβουλία και η ευθύνη για την εφαρμογή του συστήματος ανήκουν αποκλειστικά στον ενδιαφερόμενο οργανισμό, ο οποίος καλείται να θέσει μόνος του ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους και να προσπαθεί συνεχώς να βελτιώνει τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις, ενημερώνοντας το κοινό για τα σχετικά θέματα. Η συνεχής βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων ενός οργανισμού επιτυγχάνεται στα πλαίσια μιας περιβαλλοντικής πολιτικής και μέσω περιοδικών ελέγχων, οι οποίοι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης. Τελικό στάδιο του EMAS είναι η σύνταξη της περιβαλλοντικής δήλωσης και η επαλήθευση του συστήματος από διαπιστευμένο επαληθευτή περιβάλλοντος, ώστε ο οργανισμός να ενταχθεί στον επίσημο κατάλογο των καταχωρισμένων στο EMAS οργανισμών (μητρώο EMAS) (http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=520&language=el-GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true).

Η πιστοποίηση κατά EMAS δεν αφορά τις ιδιότητες κάποιου συγκεκριμένου προϊόντος ή υπηρεσίας αλλά τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ένας οργανισμός (ή

ένας συγκεκριμένος χώρος δραστηριοτήτων ενός οργανισμού) κατά τη διαδικασία παραγωγής προϊόντων ή της προσφοράς υπηρεσιών (Δρακούλη, 2012).

3.12. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ - A.S.B.I

Η εταιρία MEDA Communication A.E. είναι μια ελληνική εταιρεία με αποκλειστική δραστηριοποίηση στους τομείς της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και του Κοινωνικού Marketing. Προωθεί και αναπτύσσει την προσέγγιση της «τριπλής βασικής αρχής» που αναδεικνύει ότι η συνολική επίδοση μιας εταιρίας πρέπει να υπολογίζεται με βάση τη συνδυασμένη συνεισφορά της στην οικονομική ευημερία, την περιβαλλοντική ποιότητα και το κοινωνικό κεφάλαιο. Η αποστολή της είναι να παρέχει πρωτοποριακές συμβουλευτικές υπηρεσίες και να αναπτύσσει εξειδικευμένα επιχειρηματικά εργαλεία για όλα τα μεγέθη των επιχειρήσεων ώστε να αναπτύξουν ταυτόχρονα την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική τους ευθύνη, συμβάλλοντας στο μεγάλο στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης. Το 2003 παρουσίασε, στο πλαίσιο των ειδικευμένων εργαλείων για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, το ερευνητικό εργαλείο *Βαρόμετρο Αναγνωρισιμότητας και Κοινωνικής Συμπεριφοράς (A.S.B.I.)*.

Το Awareness & Social Behavior Index (Βαρόμετρο Αναγνωρισιμότητας και Κοινωνικής Συμπεριφοράς) είναι ένα εξειδικευμένο εργαλείο στρατηγικής. Στηρίζεται στην κατασκευή σύνθετων και ειδικών δεικτών στάσεων - συμπεριφορών με αποτέλεσμα να επιτρέπουν την ενδελεχή ανάλυση και τεκμηρίωση των στοιχείων και την επεξεργασμένη και στοχευμένη πληροφορία. Δημιουργήθηκε για τη συστηματική παρακολούθηση των τάσεων της ελληνικής κοινωνίας σε ότι αφορά στα ζητήματα της κοινωνικής ευαισθητοποίησης των Ελλήνων πολιτών, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και του κοινωνικού έργου των εταιρειών στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Υλοποιείται σε ετήσια βάση, σε δείγμα 1.000 ατόμων δίνοντας διαχρονικά και συγκριτικά στοιχεία για το κοινωνικό και περιβαλλοντικό έργο των εταιριών, για τις επιπτώσεις του έργου των εθελοντικών και Μη Κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και για την εικόνα της υπεύθυνης καταναλωτικής συμπεριφοράς στην Ελλάδα (<http://www.meda.gr/gr/>, <http://www.meda.gr/gr/article.php?id=22>).

3.13. WORLD BUSINESS COUNCIL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

World Business Council for
Sustainable Development

Το World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) είναι μία παγκόσμια σύμπραξη, στην οποία συμμετέχουν 200 περίπου μεγάλες εταιρείες, με αποκλειστικό σκοπό την προώθηση των θεμάτων της βιώσιμης ανάπτυξης. Αξιοποιεί ένα παγκόσμιο δίκτυο και συνεργάζεται με πολυάριθμες άλλες οργανώσεις, όπως η Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN), το Ινστιτούτο Παγκόσμιων Πόρων (WRI), το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) και το Διεθνές Ινστιτούτο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (IISD).

Οι στόχοι του είναι η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, η συμμετοχή στη διαμόρφωση πολιτικών, που με τη σειρά τους συμβάλλουν στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών, ώστε οι επιχειρήσεις να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στη βιώσιμη ανάπτυξη και πρόοδο της ανθρωπότητας. Επιπλέον στοχεύει στην ανάπτυξη και προαγωγή της οπτικής των επιχειρήσεων στα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης, την ανάδειξη της επιχειρηματικής συνεισφοράς στην αναζήτηση λύσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ των μελών και τη συνεισφορά σε ένα βιώσιμο μέλλον για τα αναπτυσσόμενα -και για εκείνα που βρίσκονται σε καθεστώς μετάβασης- κράτη. Για να επιτύχει τους στόχους του, το WBCSD επικεντρώνεται σε τέσσερις τομείς-κλειδιά: *Ενέργεια και Κλιματικές Αλλαγές, Ανάπτυξη, Ο Ρόλος των Επιχειρήσεων, Οικοσυστήματα.*

3.14. ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ΕΚΕ στην Ελλάδα άρχισε να εμφανίζεται περίπου το 2000. Η ελληνική ακαδημαϊκή έρευνα στο αντικείμενο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης συνεχώς εξελίσσεται και εμπλουτίζεται η βιβλιογραφία και οι μελέτες. Προσπαθώντας να διερευνήσει την κατάσταση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα, το βαθμό υιοθέτησής της από τις ελληνικές επιχειρήσεις και τον τρόπο με τον οποίο την εφαρμόζουν και την κοινοποιούν στην ευρύτερη κοινωνία, ο Τομέας Βιομηχανικής Διοίκησης & Επιχειρησιακής Έρευνας της Σχολής Μηχανολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ

πραγματοποίησε σχετική έρευνα⁴, η οποία έδειξε ότι: Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων που εκδίδουν ετήσια αναφορά CSR (24 από τις 28) είχαν διεθνή δραστηριότητα, και κατά κύριο λόγο είναι ιδιωτικές (25 από τις 28) (Αραβώσης, Παναγιώτου, 2008).

Αναφορικά με τους κλάδους δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων που εκδίδουν αποτελέσματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης παρουσιάζεται μεγάλη συμμετοχή των κλάδων Χρηματοοικονομικών, Τηλεπικοινωνιών, Πετρελαιοειδών και Μεταποίησης. Επίσης, παρατηρείται ότι στις 28 επιχειρήσεις που εκδίδουν ετήσια αναφορά Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης καταμετρήθηκαν συνολικά 303 διαφορετικοί δείκτες, ενώ ο μέσος αριθμός δεικτών στους οποίους γίνεται αναφορά από κάθε επιχείρηση είναι 36, με περισσότερους να αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και το ανθρώπινο δυναμικό. Ορισμένα από τα συμπεράσματα της έρευνας: «Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε από τον Τομέα Βιομηχανικής Διοίκησης & Επιχειρησιακής Έρευνας του ΕΜΠ φανερώνει ότι ο βαθμός υιοθέτησης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από τις ελληνικές επιχειρήσεις είναι περιορισμένος, ωστόσο υφίστανται σαφείς ενδείξεις ότι παρουσιάζει δυναμική και αναμένεται να αναπτυχθεί σημαντικά στο μέλλον. Παρατηρείται ότι οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις Τηλεπικοινωνίες, τα Πετρελαιοειδή και τους Χρηματοοικονομικούς Οργανισμούς συγκεντρώνουν περισσότερες πιθανότητες να εκδίδουν συστηματικά και σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές τέτοιου είδους μη χρηματοοικονομικούς απολογισμούς (Αραβώσης, Παναγιώτου, 2008).

Πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη από το Ινστιτούτο Εταιρικής Υπευθυνότητας (CRI) το 2016, καταδεικνύει ότι ένα πολύ σημαντικό μέρος των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα συνεχίζουν να υλοποιούν με συστηματικό τρόπο προγράμματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και Βιώσιμης Ανάπτυξης και δημοσιεύουν τις επιδόσεις τους, δαπανώντας για την ΕΚΕ περίπου 40 εκατομμύρια ευρώ ετησίως με θετικές επιπτώσεις στην οικονομία. Πρόκειται για εταιρείες που στο σύνολό τους απασχολούν περισσότερους από 140.000 εργαζόμενους, ενώ ο κύκλος εργασιών τους ξεπερνά τα 42.5 δισεκατομμύρια ευρώ.

Επιπλέον, το οικονομικό έτος 2016 υπήρξε αύξηση 5% των εταιρειών που εξέδωσαν έκθεση εταιρικής ευθύνης συνεχίζοντας την ανοδική πορεία που είχε διαπιστωθεί πέρυσι. Συνολικά εκδόθηκαν 56 μοναδικές ετήσιες εκθέσεις μέχρι και τον Οκτώβριο του 2016. Οι εκθέσεις αυτές έχουν εκδοθεί από εταιρείες, όλων των μεγεθών (πολυεθνικές, μεγάλες εθνικές και μικρομεσαίες) και ανήκουν κυρίως στους κλάδους

⁴ Έρευνα για τις Αναφορές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα, 2007

των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών, της ενέργειας και της παραγωγής ενέργειας, και των μεταφορών (αυτοκινητόδρομοι και ναυτιλία).

3.14.1. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΕΚΕ

Το 1995 ιδρύθηκε το *Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιχειρήσεων για την Κοινωνική Συνοχή* (EBNSC) όπου ένας από τους βασικούς στόχους του ήταν η υποστήριξη δημιουργίας αντίστοιχων εθνικών Δικτύων. Το Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ ιδρύθηκε το 2000 με τη σύσταση του καταστατικού από 13 ελληνικές επιχειρήσεις και 3 συλλογικούς επιχειρηματικούς φορείς.

Το Όραμα του Δικτύου *CSR Hellas* είναι, η βελτίωση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της ελληνικής οικονομίας συνολικά, μέσω της ενσωμάτωσης της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας στη στρατηγική και τους βασικούς άξονες της λειτουργίας των επιχειρήσεων. Η αποστολή του είναι, η αξιοποίηση των αρχών και των πρακτικών εφαρμογών της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας, για την ενίσχυση της βιωσιμότητας, της καινοτομίας και της κοινωνικής συνοχής σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

3.14.2. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ), ως εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας. Διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα. Δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας. Αποτελεί ιδρυτικό μέλος του *CSR Hellas*.

Το Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί ένα φορέα ο οποίος, ενταγμένος στον ΣΕΒ, λειτουργεί με τη μορφή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας. Ιδρύθηκε το 2008 με σκοπό να αποτελέσει τον ισχυρό και δυναμικό συντελεστή των επιχειρήσεων, που θέλουν και μπορούν να παίξουν ηγετικό ρόλο μεταξύ των μελών του ΣΕΒ στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα και στη δημιουργία του απαραίτητου πλαισίου διαλόγου για τη συζήτηση και τη στάθμιση των κρίσιμων θεμάτων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μεταξύ επιχειρήσεων, πολιτείας και γενικότερα της κοινωνίας. Κύριοι στόχοι του Συμβουλίου είναι: η προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στον επιχειρηματικό κόσμο και στην κοινωνία γενικότερα, η ανάπτυξη / καλλιέργεια πλαισίου δημόσιου διαλόγου και διαβούλευσης σε κλίμα διαφάνειας και με τη μέγιστη δυνατή συμμετοχή, η έγκυρη και ολοκληρωμένη ενημέρωση του επιχειρηματικού κόσμου για θέματα Βιώσιμης Ανάπτυξης, η ανταλλαγή γνώσεων, εμπειριών και καλών πρακτικών, η προώθηση εποικοδομητικών προτάσεων και θέσεων του επιχειρηματικού κόσμου, η ανάδειξη του θετικού ρόλου που μπορεί να αναλάβει ο επιχειρηματικός κόσμος προς την κατεύθυνση της Βιώσιμης Ανάπτυξης και η προβολή της βούλησης των επιχειρήσεων για διάλογο και συνεργασία με την κοινωνία.

3.14.3. ΔΙΚΤΥΟ ΥΠΕΥΘΥΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Το QualityNet Foundation (QNF), το Δίκτυο των Υπεύθυνων Οργανισμών και Ενεργών Πολιτών, είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που προωθεί την Κοινωνική Υπευθυνότητα, λειτουργώντας ως κοινωνικός διαμεσολαβητής με στόχο την ανάπτυξη συνεργασιών για την κάλυψη κοινωνικών αναγκών. Υποστηρίζει τις επιχειρήσεις, τις δημόσιες αρχές και την ευρύτερη κοινωνία των πολιτών, στην προσπάθειά τους να συμπεριλάβουν βιώσιμες πρακτικές στις επιχειρηματικές τους στρατηγικές και στην καθημερινή τους ζωή. Έτσι, αποσκοπεί να ενημερώσει και να εμπνεύσει όλους τους αρμόδιους συμμετόχους σε ένα συνεχή διάλογο, με απώτερο

σκοπό την υλοποίηση δράσεων για την ενίσχυση της Βιώσιμης Ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα.

Αξιολογεί την κοινωνική απόδοση των δράσεων και των προγραμμάτων που αναπτύσσουν οι επιχειρήσεις στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, επιβραβεύει τις καλές πρακτικές των Υπεύθυνων Οργανισμών και των Ενεργών Πολιτών στο πλαίσιο ετήσιου κοινωνικού διαλόγου. Προωθεί την υιοθέτηση υπεύθυνης συμπεριφοράς από τους πολίτες/καταναλωτές, μέσω της λειτουργίας του Δικτύου Ενεργών Πολιτών και των θεσμών που αναπτύσσει και διαμορφώνει τους αυριανούς ενεργούς πολίτες, εκπαιδύοντας μαθητές της Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης.

Η Πρωτοβουλία *Sustainable Greece 2020* που υλοποιεί το QualityNet Foundation σε συνεργασία με σημαντικούς επιχειρηματικούς φορείς της χώρας, έχει ως στόχο να ευαισθητοποιήσει την ελληνική επιχειρηματική κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία γύρω από τα θέματα της Βιώσιμης Ανάπτυξης, της Υπεύθυνης Επιχειρηματικότητας και της Κοινωνικής Υπευθυνότητας. Στρατηγικός στόχος της Πρωτοβουλίας είναι η ανάπτυξη ενός συστηματοποιημένου Διαλόγου καθώς και η δημιουργία μεθοδολογιών και εργαλείων που θα υποστηρίζουν την πορεία της χώρας μας προς τη Βιώσιμη Ανάπτυξη τόσο σε μικροοικονομικό όσο και σε μακροοικονομικό επίπεδο. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία αναπτύσσεται με τη συμμετοχή 33 Επιχειρηματικών Φορέων, μεταξύ των οποίων οι: ΣΕΒ, Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια, Ένωση Εταιριών Κινητής Τηλεφωνίας, Ένωση Εισηγμένων Εταιρειών, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Προστασίας Περιβάλλοντος. Επίσης, συμμετέχουν 120 Επιχειρήσεις, 17 Οργανισμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και 43 Οργανισμοί της Κοινωνίας Πολιτών, ο Κοινωνικός Φορέας *Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.)*, 50 Οργανισμοί *Πρεσβευτές Βιωσιμότητας*, όπως οι *Wind Ελλάς*, *Εθνική Τράπεζα Ελλάδος Α.Ε.*, *Όμιλος TITAN*, *ΟΤΕ-COSMOTE*. Ενεργός υποστήριξη υφίσταται από Διεθνείς Οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το German Sustainability Council, το World Business Council for Sustainable Development, συμμετοχή εκπροσώπων της Ακαδημαϊκής Κοινότητας, των Θεσμικών, Κοινωνικών και Επιχειρηματικών Φορέων, την αιγίδα των Υπουργείων Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας καθώς και Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής και τη χρηματοδότηση από οργανισμούς/μέλη, οι οποίοι αναλαμβάνουν τον ρόλο των *Πρεσβευτών Βιωσιμότητας*.

3.14.4. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ

Το *European Business Ethics Network* (EBEN) αποτελεί ένα δίκτυο επιχειρηματικής Ηθικής. Ιδρύθηκε το 2000 και είναι ήδη αναγνωρισμένο παγκοσμίως ως εκπρόσωπος της ευρωπαϊκής αντίληψης για την επιχειρηματική ηθική. Στόχος του Ευρωπαϊκού Δικτύου είναι να διαδώσει το είδος της διοίκησης που βασίζεται σε αξίες, στην ηθική της ηγεσίας, αλλά και να αυξήσει τη γνώση για την ευθύνη που έχουν οι εταιρείες προς την κοινωνία. Μακροπρόθεσμα στοχεύει στην καλλιέργεια μίας κοινωνίας επιχειρηματιών που ασπάζονται τις αξίες της επιχειρηματικής ηθικής, οι οποίοι θα γαλουχήσουν τις επόμενες γενιές επαγγελματιών και ακαδημαϊκών.

Το *Ελληνικό Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής* (EBEN GR), που εκπροσωπεί το *European Business Ethics Network* είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός ο οποίος ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 2005. Εκπροσωπεί την Ελλάδα στηρίζοντας πρωτοβουλίες που προάγουν την εταιρική κοινωνική υπευθυνότητα στην πράξη. Στόχος του Ινστιτούτου είναι η προώθηση και διάχυση των αρχών της Επιχειρηματικής Ηθικής, της Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας και της Εταιρικής Διακυβέρνησης στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, την ακαδημαϊκή κοινότητα, σε εθελοντικούς οργανισμούς όπως και στα ευαισθητοποιημένα μέλη της κοινωνίας.

3.14.5. GLOBAL SUSTAIN

Lead sustainable change for a better future

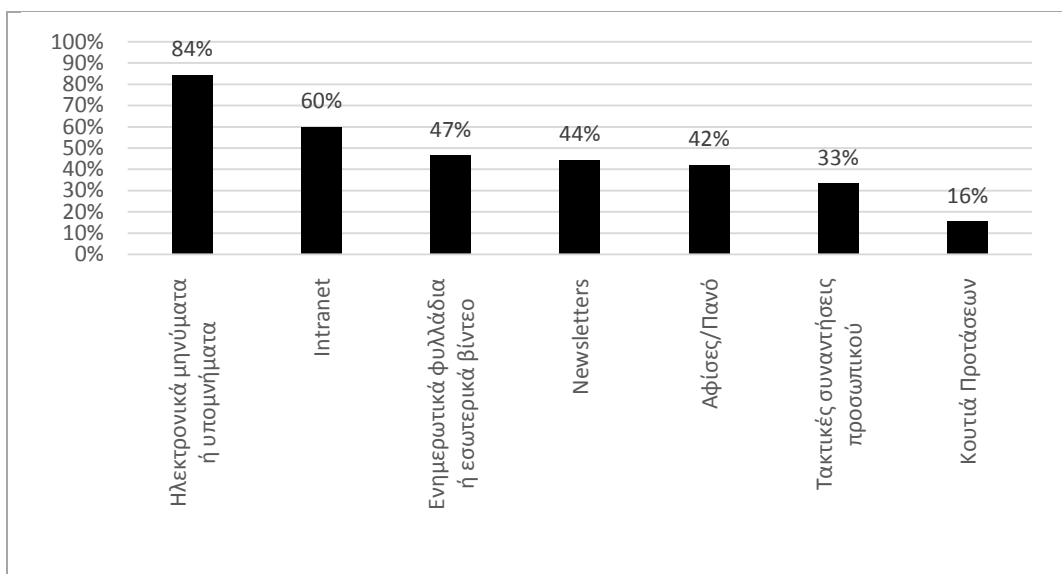
Η εταιρία Global Sustain ιδρύθηκε το 2006. Προσφέρει υπηρεσίες σε θέματα που σχετίζονται με την αειφορία, την εταιρική υπευθυνότητα, την πράσινη οικονομία, τις υπεύθυνες επενδύσεις, την επιχειρηματική ηθική και αριστεία, τη διαφάνεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη λογοδοσία. Στα μέλη της περιλαμβάνονται εταιρίες, μη κυβερνητικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, δημόσιοι φορείς, εκπαιδευτικά

ιδρύματα, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, επαγγελματικά σωματεία, σύλλογοι και άλλοι φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Η Global Sustain, μεταξύ άλλων, επιτυγχάνει συνέργειες μεταξύ των μελών της και των κοινωνικών της εταιρών, επικοινωνεί αποτελεσματικά νέα, εκθέσεις, εκδηλώσεις και πληροφορίες των μελών που αφορούν στην αειφορία, έχει υπογράψει το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ με στόχο την προώθηση των δέκα αρχών του («United Nations Global Compact's Ten Principles») και είναι ιδρυτικό μέλος του Ελληνικού Δικτύου για το Global Compact και του United Nations Global Compact Network Belgium. Έχει προσυπογράψει τις έξι αρχές του υποστηριζόμενου από τα Ηνωμένα Έθνη PRI (Principles for Responsible Investment Initiative), είναι μέλος και συνεργάτης παγκόσμιων δικτύων ενημέρωσης για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, όπως: CSRwire, Inc., Ethical Performance, Business Wire, κ.ά.

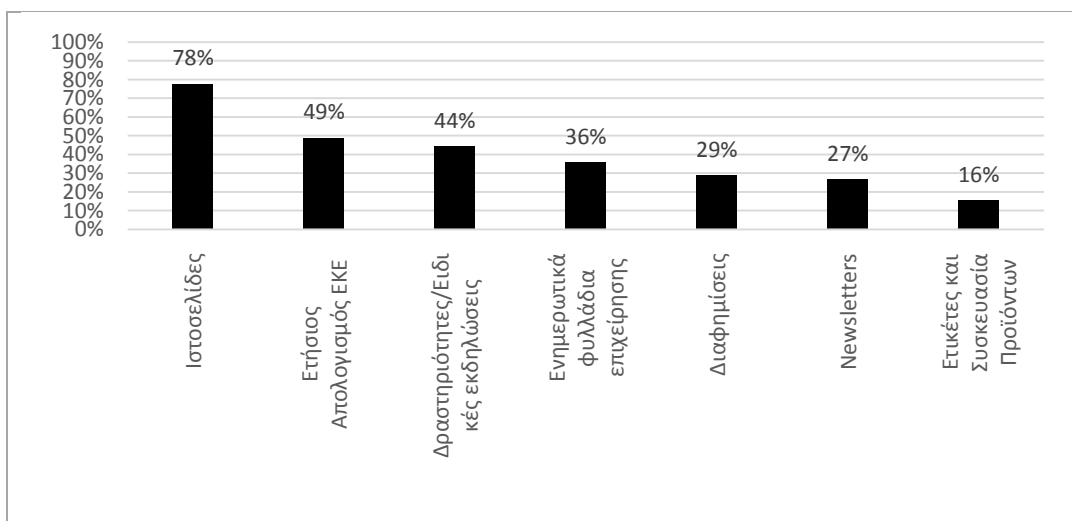
Για τον τρόπο και το βαθμό εφαρμογής της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα η διεύθυνση οικονομικών – κλαδικών μελετών της ICAP Group, με αφορμή την Επιχειρηματική Έκδοση του Ομίλου Leading Employers in Greece, πραγματοποίησε δειγματοληπτική έρευνα το έτος 2015 τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται παρακάτω.

Οι επιχειρήσεις επικοινωνούν τις εφαρμοζόμενες δράσεις ΕΚΕ και Βιώσιμης Ανάπτυξης, τόσο ενδοεταιρικά (εσωτερικά) όσο και εξωτερικά, με διάφορους μηχανισμούς, σύμφωνα με την έρευνα της ICAP (2015). Ο δημοφιλέστερος και πιο συχνά εμφανιζόμενος μηχανισμός επικοινωνίας των δραστηριοτήτων που αφορούν στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, στο εσωτερικό της εταιρείας, είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο/υπομνήματα (το 84% των εταιρειών του δείγματος εφαρμόζει τη συγκεκριμένη πρακτική. Ακολουθεί η κοινοποίηση μέσω Intranet (60%) και μέσω ενημερωτικών φυλλαδίων ή εσωτερικών βίντεο (47%).

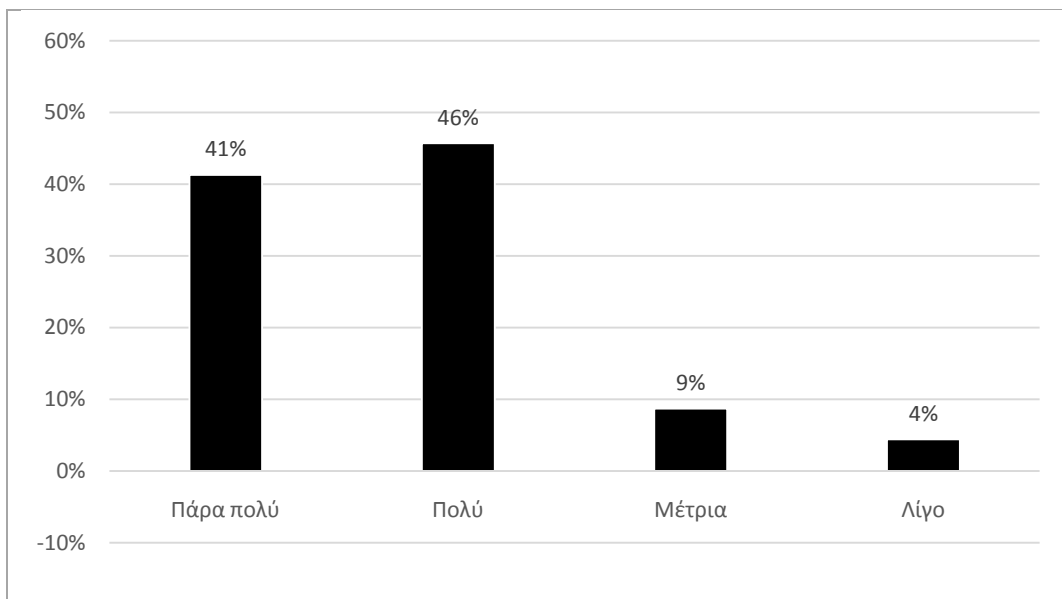
Διάγραμμα 2. Τρόποι προβολής/επικοινωνίας δράσεων ΕΚΕ (εσωτερικά)

Όσον αφορά στους τρόπους προβολής των δράσεων ΕΚΕ προς το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης, το διαδίκτυο (ιστοσελίδες) θεωρείται ο συχνότερα εμφανιζόμενος μηχανισμός και χρησιμοποιείται από το 78% των εταιρειών του δείγματος (διάγραμμα 7). Ακολουθεί ο ετήσιος απολογισμός ΕΚΕ (49%) και οι διάφορες δραστηριότητες - ειδικές εκδηλώσεις (44%).

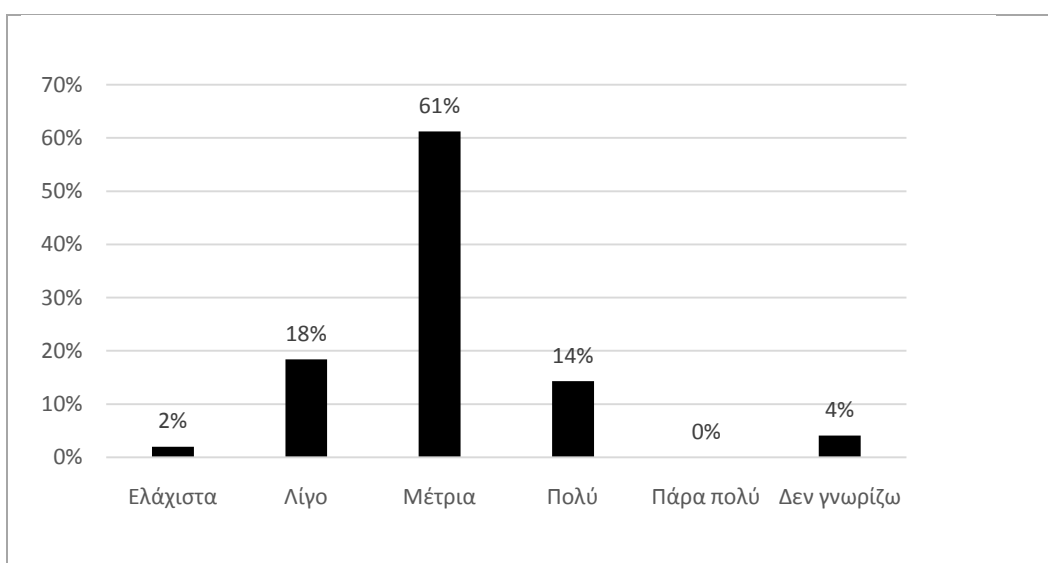
Διάγραμμα 3: Τρόποι προβολής και επικοινωνίας δράσεων ΕΚΕ (εξωτερικά)

Επίσης, οι μεγάλες εταιρείες της εγχώριας οικονομίας αναγνωρίζουν τη σημαντικότητα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και φαίνεται ότι την κατατάσσουν αρκετά ψηλά στις επιχειρηματικές τους δράσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ΕΚΕ θεωρείται «πολύ» ή «πάρα πολύ» σημαντική στο 87% των επιχειρήσεων του δείγματος:

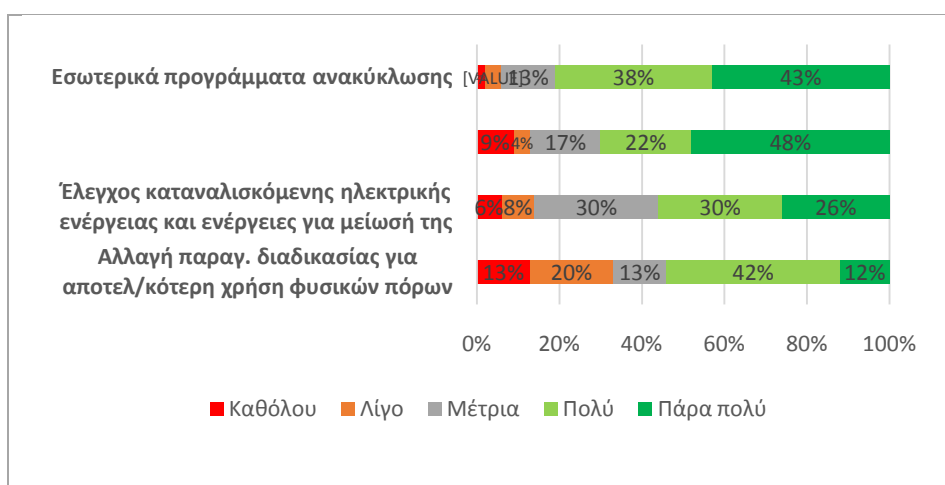
Διάγραμμα 4. Αξιολόγηση σημαντικότητας της ΕΚΕ από τις εταιρείες

Την ίδια στιγμή, ωστόσο, οι μεγάλες εταιρείες θεωρούν ότι η ΕΚΕ δεν έχει αναπτυχθεί ακόμη σε ικανοποιητικό βαθμό από το σύνολο των ελληνικών επιχειρήσεων (ανεξαρτήτως μεγέθους). Ειδικότερα, σε ερώτηση για το βαθμό υιοθέτησης των δράσεων ΕΚΕ, κατά μέσο όρο από το σύνολο των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο ποσοστό των εταιρειών του δείγματος (61%) θεωρεί ότι ο βαθμός διείσδυσης/εφαρμογής πρακτικών ΕΚΕ στην παρούσα φάση κυμαίνεται σε μέτρια επίπεδα. Επιπλέον, σημαντικό ποσοστό αυτών (20%) δηλώνει ότι οι πρακτικές ΕΚΕ υιοθετούνται λίγο ή ελάχιστα. Μόνο το 14% του δείγματος θεωρεί ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη εφαρμόζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις εγχώριες επιχειρήσεις.

Διάγραμμα 5 : Βαθμός εφαρμογής δράσεων ΕΚΕ στην Ελλάδα

Όσον αφορά στις δράσεις ΕΚΕ για το Περιβάλλον, περισσότερες από τρεις στις τέσσερις εταιρείες του δείγματος (81%, +5% σε σχέση με το 2014) εφαρμόζουν εσωτερικά προγράμματα ανακύκλωσης σε μεγάλο βαθμό («πολύ» ή «πάρα πολύ»). Ακολουθεί η ένταξη στην επιχείρηση συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, σύμφωνα με εθνικά/διεθνή πρότυπα (π.χ. ISO 14001, EMAS κλπ.) με αντίστοιχο ποσοστό 70%, ο έλεγχος της καταναλισκόμενης ηλεκτρικής ενέργειας και οι ενέργειες για μείωσή της (αθροιστικό ποσοστό 56% στις βαθμίδες «πολύ»-πάρα πολύ) και, τέλος, η αλλαγή της παραγωγικής διαδικασίας για αποτελεσματικότερη χρήση φυσικών πόρων με 54%.

Διάγραμμα 6: Βαθμός εφαρμογής δράσεων ΕΚΕ σχετικά με το Περιβάλλον

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

4.1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Η έκδοση Απολογισμών Βιωσιμότητας είναι μια διεθνής τάση, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενα κεφάλαια, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει εδραιωθεί ως ένας τρόπος επικοινωνίας και αποτύπωσης των ενεργειών Βιωσιμότητας, ιδιωτικών και δημοσίων οργανισμών, βάσει μετρήσιμων δεικτών επίδοσης και συγκεκριμένων προδιαγραφών. Οι επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στις αυξανόμενες απαιτήσεις των ενδιαφερόμενων μερών, και η εκπόνηση Απολογισμών Βιωσιμότητας υιοθετείται από όλο και περισσότερες επιχειρήσεις, κυβερνήσεις και χρηματιστηριακές αγορές.

(<http://direction.gr/csrreports/files/assets/common/downloads/CSR%20REPORTS%202015.pdf>)

Η έκδοση Απολογισμών Βιωσιμότητας αποτελεί βασικό συστατικό της εταιρικής διακυβέρνησης και, ως εκ τούτου, το θέμα νομιμοποίησής της εξετάζεται από διάφορες ρυθμιστικές αρχές διεθνώς. Η Δανία, το 1997, ήταν η πρώτη χώρα που εισήγαγε νομοθεσία για υποχρεωτική έκδοση Απολογισμών Βιωσιμότητας. Ακολούθησαν και άλλες χώρες όπως Σουηδία, Νορβηγία, Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Καναδάς, Κίνα, Αυστραλία, Μαλαισία και Ινδονησία. Η διαδικασία της εκπόνησης και της χρήσης Απολογισμών Βιωσιμότητας είναι ποικιλόμορφη λόγω των διαφορετικών κοινωνικών, επιχειρηματικών και πολιτικών χαρακτηριστικών κάθε χώρας

(<http://direction.gr/csrreports/files/assets/common/downloads/CSR%20REPORTS%202015.pdf>).

Οι υπό μελέτη Όμιλοι *Τιτάν*, *Vodafone* και *ΟΤΕ* δημοσιεύουν τακτικά τα τελευταία χρόνια Απολογισμούς Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainability Reports) με την επιμέλεια σύνταξής τους από τις οι κατευθυντήριες Οδηγίες για την Έκδοση Απολογισμών Βιωσιμότητας (Sustainability Reporting Guidelines) της πρωτοβουλίας Global Reporting Initiative, GRI-G4 και τις αρχές του Προτύπου AA1000. Παράλληλα, διενεργούνται οι απαιτούμενοι έλεγχοι και οι πιστοποιήσεις από κατάλληλους οργανισμούς ώστε οι συγκεκριμένοι απολογισμοί να είναι δομημένοι με τη συμμόρφωση τους στις οδηγίες - δείκτες.

Σημειώνεται ότι και οι τρεις οργανισμοί έχουν πληροφορίες για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο διαδίκτυο. Οι Απολογισμοί Βιώσιμης Ανάπτυξης για το τρέχον και τα προηγούμενα έτη είναι διαθέσιμοι στον επίσημο ιστότοπο του κάθε οργανισμού, ενώ παράλληλα οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να

στέλνουν γνώμες, υποδείξεις και σχόλια σε ειδική ηλεκτρονική διεύθυνση. Επίσης, διαθέτουν Σύστημα Περιβαλλοντικής διαχείρισης που είναι πιστοποιημένο κατά το πρότυπο ISO 14001 (η εταιρεία TITAN για ορισμένες εγκαταστάσεις).

Στη συνέχεια, λοιπόν, παρουσιάζονται συνοπτικά οι απολογισμοί τους με ορισμένα στοιχεία παρατίθενται και στη συνέχεια συγκρίνονται και με βάση τους δείκτες του προτύπου GRI G4.

4.2. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ TITAN

Ο ενιαίος Απολογισμός που δημοσιεύει η εταιρεία είναι σύμφωνα με τα πρότυπα του Διεθνούς Συμβουλίου Ολοκληρωμένων Αναφορών (IIRC), και το επίπεδο Κατάρτισης Απολογισμών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη G4 (GRI G4 Core). Παράλληλα χρησιμοποιούνται οι κατευθυντήριες οδηγίες και τα πρωτόκολλα της Πρωτοβουλίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στον κλάδο Τσιμέντου (CSI) και τα κριτήρια «προηγμένου επιπέδου» του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών για την Αναφορά Προόδου (United Nations Global Compact criteria).

Ορισμένα στοιχεία που αφορούν το GRI-G4 παρουσιάζονται στον πλήρη Ενιαίο Απολογισμό, ενώ όλοι οι σχετικοί πίνακες γνωστοποίησης του GRI παρουσιάζονται σε αρχείο PDF που τον συνοδεύει. Παράλληλα δίνεται μία συνοπτική μορφή του απολογισμού στα ελληνικά (Σύνοψη Ενιαίου Ετήσιου Απολογισμού 2015, έκτασης 40 σελίδων). Ο πλήρης Ενιαίος Απολογισμός, η Σύνοψη και ο Πίνακας γνωστοποίησης του GRI είναι διαθέσιμοι στον ιστότοπο της επιχείρησης, στην ιστοσελίδα integratedreport2015.titan.gr.

Ο Απολογισμός έχει έκταση 85 σελίδων. Περιγράφει οικονομικά στοιχεία, επενδύσεις, της εταιρείας, τα προϊόντα της εταιρείας, ορισμένες δράσεις για το περιβάλλον κ.ά. Διακρίνεται σε έξι μέρη (στην αρχή υπάρχει και μία σελίδα επιπλέον σχετικά με τον απολογισμό):

ΜΕΡΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ - ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΕΛΙΔΑ
I	Μήνυμα του Διευθύνοντος Συμβούλου -Μήνυμα του Διευθύνοντος Συμβούλου σχετικά με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες του 2015 και τις προοπτικές του Ομίλου	2
II	Επισκόπηση Στρατηγικής -Επισκόπηση των	4

	επιχειρηματικών μας δραστηριοτήτων και των τρόπων με τους οποίους δημιουργούμε αξία και ενισχύουμε τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του Ομίλου	
III	Επιδόσεις Ομίλου- Επιδόσεις του Ομίλου το 2015 με αναφορά σε ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών μεγεθών	15
IV	Επιδόσεις γεωγραφικών τομέων - Επιδόσεις του Ομίλου το 2015 σε καθέναν από τους τέσσερις γεωγραφικούς τομείς: ΗΠΑ, Ελλάδα και Δυτική Ευρώπη, Νοτιοανατολική Ευρώπη και Ανατολική Μεσόγειο	37
V	Εταιρική διακυβέρνηση- Σύνοψη της εταιρικής διακυβέρνησης του Ομίλου και επισκόπηση της διαχείρισης κινδύνων	48
VI	Παραρτήματα- Συνοπτικές οικονομικές και μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις	56

Αναλυτικότερα, ο Όμιλος TITAN είναι ένας ανεξάρτητος παραγωγός τσιμέντου και άλλων δομικών υλικών. Οι επιχειρηματικές του δραστηριότητες διεξάγονται, τόσο από εταιρίες που ανήκουν στον Όμιλο όσο και από κοινοπραξίες με αναγνωρισμένους εταίρους. Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν την παραγωγή, τη μεταφορά και τη διανομή τσιμέντου, σκυροδέματος, αδρανών υλικών, ιπτάμενης τέφρας, κονιαμάτων και άλλων δομικών υλικών. Ο Όμιλος έχει έδρα την Ελλάδα. Απασχολεί 5.654 άτομα παγκοσμίως και διαθέτει προϊόντα σε 29 χώρες. Διαθέτει εργοστάσια τσιμέντου σε εννέα χώρες και η λειτουργική δομή είναι οργανωμένη σε τέσσερις γεωγραφικούς τομείς: τις ΗΠΑ, την Ελλάδα και τη Δυτική Ευρώπη, τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο.

Στόχος της εταιρείας είναι η ανάπτυξη στη διεθνή αγορά των δομικών υλικών, συνδυάζοντας την επιχειρηματική ικανότητα και ανταγωνιστικότητα με το σεβασμό για τον άνθρωπο, την κοινωνία και το περιβάλλον. Για την επίτευξη του στόχου, εστιάζει σε τέσσερις στρατηγικές προτεραιότητες: γεωγραφική διαφοροποίηση, συνεχής βελτίωση ανταγωνιστικότητας, καθετοποίηση δραστηριοτήτων, έμφαση στο ανθρώπινο δυναμικό και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Βασικά στοιχεία της λειτουργίας της που δίνονται στον απολογισμό παρουσιάζονται στην ακόλουθη εικόνα:

Εικόνα 2 : Βασικά στοιχεία του οργανισμού TITAN για το έτος 2015

Ο οργανισμός συμμετέχει σε πολλούς φορείς που προάγουν την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Έχει υπογράψει το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ και συμμετέχει στα τοπικά δίκτυα του Συμφώνου. Επίσης είναι μέλος της Πρωτοβουλίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στον κλάδο Τσιμέντου (CSI), μιας συνεργατικής πρωτοβουλίας εταιριών του κλάδου που ιδρύθηκε από το Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WBCSD). Συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο ΕΚΕ και σε Εθνικά δίκτυα ΕΚΕ. Υποστηρίζει την επίτευξη των πιο συναφών με την εταιρία Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ έως το 2030, τόσο σε επίπεδο Ομίλου όσο και μέσω των τοπικών δικτύων του Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ. Παράλληλα, συμμετέχει στην Πρωτοβουλία Συνεργασίας για την Τεχνολογία Χαμηλών Εκπομπών Άνθρακα του WBCSD (LCTIPi) και έχει υπογράψει το Επιχειρηματικό Μανιφέστο 2020 και το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία.

Επιπλέον, χρησιμοποιεί φυσικούς πόρους όπως ασβεστόλιθο, άργιλο, αδρανή υλικά και γύψος. Αξιοποιώντας ενέργεια και νερό παράγει τσιμέντο, έτοιμο σκυρόδεμα και άλλα οικοδομικά υλικά. Διαθέτει περισσότερα από €1,7 δισ. ίδια κεφάλαια και €621 εκατ. καθαρό δανεισμό (οικονομικοί πόροι). Έχει στενή συνεργασία με πελάτες, προμηθευτές, τοπικές κοινότητες και διεθνείς οργανισμούς. Παράλληλα έχει τεχνογνωσία και εξειδίκευση, παγκόσμια πρότυπα και διαδικασίες, διπλώματα ευρεσιτεχνίας και εμπορικά σήματα.

Βασικά στοιχεία για τα ποσά που καταβλήθηκαν για το περιβάλλον, για την ανάπτυξη του ομίλου, στους εργαζόμενους και στους προμηθευτές, δίνονται στην ακόλουθη εικόνα:

Εικόνα 3: Βασικά οικονομικά στοιχεία για τα ποσά που καταβλήθηκαν

Βασικά στοιχεία για την χρηματοοικονομική και κοινωνική συνεισφορά του ομίλου από τα προϊόντα:

Εικόνα 4: Χρηματοοικονομική και κοινωνική συνεισφορά του ομίλου

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα πιο ουσιώδη θέματα για τον Όμιλο TITAN και τον συσχετισμό τους με τις κατά τόπους δραστηριότητες και συμ-μετόχους.

Θέματα του Ομίλου	Θέματα τοπικού ενδιαφέροντος (υπό αναθεώρηση προς το παρόν*)	Χώρες	Συμ-μέτοχοι
 Οικονομική ρευστότητα και πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης	Απόδοση απασχολούμενων κεφαλαίων	Όλες	Επενδυτές Επιχειρηματικοί εταίροι
	Δημιουργία θετικών χρηματοροών	Όλες	Κοινότητες Κρατικοί φορείς
	Πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό και στις χρηματαγορές	Όλες	Μέτοχοι
 Περιβαλλοντική διαχείριση	Διαχείριση περιβαλλοντικών επιπτώσεων	Όλες	Επενδυτές Κοινότητες
	Φυσικοί πόροι, Βιοποικιλότητα, διαχείριση νερού και αποβλήτων	Όλες	Κρατικοί φορείς Μέτοχοι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
 Κλιματική αλλαγή	Ενεργειακή αποδοτικότητα	Όλες	Επενδυτές Κρατικοί φορείς Μέτοχοι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
 Κυκλική οικονομία	Διεύρυνση ευκαιριών για τη διαχείριση αποβλήτων	Αίγυπτος, Βουλγαρία (GAEA), Ελλάδα	Επενδυτές Επιχειρηματικοί εταίροι
	Δημιουργία νέων ευκαιριών για ανάπτυξη	ΗΠΑ	Κοινότητες
	Καινοτομία	Τουρκία	Μέτοχοι
 Υγεία και ασφάλεια	Τοπικές προτεραιότητες σε θέματα υγείας και ασφάλειας	Όλες	Εργαζόμενοι Κοινότητες Κρατικοί φορείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
 Διαχείριση και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	Προσέλκυση, ανάπτυξη και διατήρηση ταλαντούχων ανθρώπων	Αλβανία, ΗΠΑ	Εργαζόμενοι Κοινότητες
	Ευκαιρίες απασχόλησης	Αίγυπτος, Ελλάδα, Π.Γ.Δ. της Μακεδονίας	Κρατικοί φορείς
	Δέσμευση εργαζομένων	Όλες	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
	Διαφορετικότητα	ΗΠΑ	

Πίνακας 1: Ουσιώδη θέματα με τις κατά τόπους δραστηριότητες και τους συμμετόχους του Ομίλου TITAN

Η απόδοση του Ομίλου καταγράφεται και αξιολογείται με ένα σύνολο δεικτών που αφορούν στις επιδόσεις και αναλύεται περαιτέρω σε οικονομικά και μη οικονομικά αποτελέσματα:

Εικόνα 5: Η απόδοση του ομίλου κατά το έτος 2015

Το 2015 ο Όμιλος ήταν κερδοφόρος, με κινητήριο δύναμη την αύξηση των πωλήσεων και την κερδοφορία που σημείωσαν οι δραστηριότητες στις ΗΠΑ. Βασικά στοιχεία για την οικονομική δραστηριότητα του ομίλου παρουσιάζονται στην ακόλουθη εικόνα:

Εικόνα: 6: Βασικά στοιχεία για την οικονομική δραστηριότητα του ομίλου

ΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Το 2015, συνέβη θανατηφόρο ατύχημα στο εργοστάσιό στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου (απώλεια ενός εργαζομένου και ενός εργαζομένου σε εργολαβική εταιρία), που υπογραμμίζει την αναγκαιότητα να συνεχιστεί και να ενισχυθεί η προσπάθεια για εμπέδωση νοοτροπίας ασφάλειας. Ο Δείκτης συχνότητας ατυχημάτων που οδηγούν σε απώλεια χρόνου εργασίας (LTIFR) των εργαζομένων παρουσίασε βελτίωση διαχρονικά, καθώς μειώθηκε από 5,87 (2005) σε 2,00 (2015).

Η πιο πρόσφατη έρευνα ικανοποίησης των εργαζομένων σε όλους τους τομείς και τις χώρες δραστηριότητας του Ομίλου ολοκληρώθηκε το 2015. Διατέθηκε σε όλες τις τοπικές γλώσσες και είχε μεγάλη ανταπόκριση. Σύμφωνα με την έρευνα, το 83% των εργαζομένων πιστεύει ότι ο Τίτανας είναι μια κοινωνικά υπεύνητη εταιρία, ποσοστό που ξεπερνά κατά έξι μονάδες το αντίστοιχο ποσοστό αναφοράς του παγκόσμιου κλάδου βιομηχανίας. Αξιοποιώντας τις ευκαιρίες για βελτίωση που ανέδειξε η έρευνα, όπως η συνεργασία μεταξύ όλων των επιχειρησιακών και επιχειρηματικών μονάδων,

η επικοινωνιακή στρατηγική και η διαχείριση της απόδοσης, η εταιρία εφάρμοσε τα ανάλογα σχέδια δράσης ανά χώρα.

Το 2015, ο όμιλος συνεργάστηκε με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη για την ανάπτυξη ενός νέου εργαλείου, με σκοπό την αναβάθμιση της ποιότητας των προγραμμάτων πρακτικής άσκησης που παρέχει

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Πληροφορίες για την παραγωγή αποβλήτων και εκπομπές αερίων (διοξείδιο του άνθρακα, σκόνη, διοξείδιο του θείου) και η κατανάλωση ενέργειας του ομίλου TITAN δίνονται παρακάτω:

Μεικτές άμεσες ειδικές εκπομπές CO₂*

711,4kg/τόνο Προϊόντος

(2014: 676,3kg/τόνο Προϊόντος
Στόχος Ομίλου 2015: 628,0kg/τόνο Προϊόντος)

Ειδικές εκπομπές SO_x*

211,2g/τόνο κλίνκερ

(2014: 273,8g/τόνο κλίνκερ
Στόχος Ομίλου 2015: 240,0g/τόνο κλίνκερ)

Ειδικές εκπομπές σκόνης*

36,5g/τόνο κλίνκερ

(2014: 37,3g/τόνο κλίνκερ
Στόχος Ομίλου 2015: 95,0g/τόνο κλίνκερ)

**Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας
στα εργοστάσια παραγωγής τσιμέντου
του Ομίλου, τις μονάδες άλεσης
και τα συνδεδεμένα λατομεία**

1.600GWh

(2014: 1.481GWh)

Ειδικές εκπομπές NO_x*

1.705,0g/τόνο κλίνκερ

(2014: 1.612,1g/τόνο κλίνκερ
Στόχος Ομίλου 2015: 1.670,0g/τόνο κλίνκερ)

Εικόνα 7: Εκπομπές αερίων και κατανάλωση ενέργειας του ομίλου

Εικόνα 8: Ανακυκλωμένα απορρίμματα, κατανάλωση νερού και ενέργειας του ομίλου TITAN

Σημειώνεται ότι τα απόβλητα /παραπροϊόντα από την παραγωγική διαδικασία ανακυκλώνονται πλήρως κατά την παραγωγή κλίνκερ/ τσιμέντου. Τα απόβλητα από εργασίες συντήρησης διατίθενται μέσω αδειοδοτημένων εταιριών διαχείρισης αποβλήτων (πηγές της παραγράφου η Σύνοψη ενιαίου ετήσιου απολογισμού 2015 και ο Ενιαίος Ετήσιος Απολογισμός 2015 του ομίλου TITAN, διαθέσιμοι στο <http://www.titan.gr/el/corporate-social-responsibility/csr-and-sustainability-report/> και <http://integratedreport2015.titan.gr/>).

4.3. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ VODAFONE

Η εταιρεία Vodafone Ελλάδας είναι μέλος του Ομίλου Vodafone, ενός από τους μεγαλύτερους ομίλους τηλεπικοινωνιών σε όλο τον κόσμο, με ισχυρή παρουσία στην αγορά της κινητής, σταθερής και του διαδικτύου. Οι εταιρείες του Ομίλου συμμετέχουν σε φορείς προαγωγής της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην ευρύτερη αγορά. Συγκεκριμένα, η Vodafone Ελλάδας αποτελεί μέλος του Ελληνικού Δικτύου για την ΕΚΕ, ιδρυτικό μέλος του Συμβουλίου του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ) για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, μέλος της

Επιτροπής ΕΚΕ του Ελληνο - Αμερικάνικου Εμπορικού Επιμελητηρίου, «Πρεσβευτή Βιωσιμότητας» στην Πρωτοβουλία Sustainable Greece 2020, του GSM Association (GSMA) and GSM Europe, International Telecommunications Union, Joint Audit Cooperation (JAC), Telecommunications Industry Dialogue on Freedom of Expression and Privacy. Επιπλέον, ο Όμιλος Vodafone συμπεριλαμβάνεται στο δείκτη FTSE4Good index.

Ο απολογισμός του 2015 είναι ο 13^{ος} που δημοσιεύεται. Οι απολογισμοί περασμένων ετών είναι διαθέσιμοι στο διαδίκτυο. Έχει έκταση 118 σελίδες και χωρίζεται σε πέντε μέρη:

Τίτλος	Σελίδα
Σχετικά με τον Απολογισμό	4
Μήνυμα Προέδρου ΔΣ & Διευθύνοντος Συμβούλου	5
Σχετικά με την Vodafone	6
Η Συμβολή της Vodafone στην Ελλάδα	8
Όραμα και Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης	13
Εταιρική Διακυβέρνηση και Διαχείριση Βιώσιμης Ανάπτυξης	16
1 Υπεύθυνη λειτουργία	
Εργαζόμενοι	30
Εξαιρετική Εμπειρία Πελάτη	3/
Απόρρητο και ασφάλεια επικοινωνιών	44
Ανάπτυξη δικτύου	46
Ρήση του διαδικτύου από παιδιά και εφήβους	51
Διαχείριση εφοδιαστικής αλυσίδας	54
2 Περιβαλλοντική αποδοτικότητα	
Ενεργειακή αποδοτικότητα	62
Μείωση, επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση	67
Χρήση και προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και υπηρεσιών	71
3 Συμβολή στη βιώσιμη ανάπτυξη της κοινωνίας	
Αξιοποίηση της τεχνολογίας μας	77
Ενίσχυση των επιχειρήσεων με παράλληλα οφέλη για το περιβάλλον	77
Στήριξη της κοινωνίας	80
Δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης για τους νέους	84
Κάλυψη άμεσων σημερινών αναγκών της κοινωνίας	87

(παραρτήματα/πίνακες/ ευρετήρια)	
Πίνακας στόχων-αποτελεσμάτων-νέων δεσμεύσεων	92
Συνοπτικός πίνακας βασικών στοιχείων	100
Ευρετήριο διαδικτυακών διευθύνσεων	102
Συντομογραφίες	103
Πίνακας αντιστοίχισης απαιτήσεων GRI (έκδοση 4)	104
Εφαρμογή του AA1000	114
Έκθεση διασφάλισης περιεχομένου	115

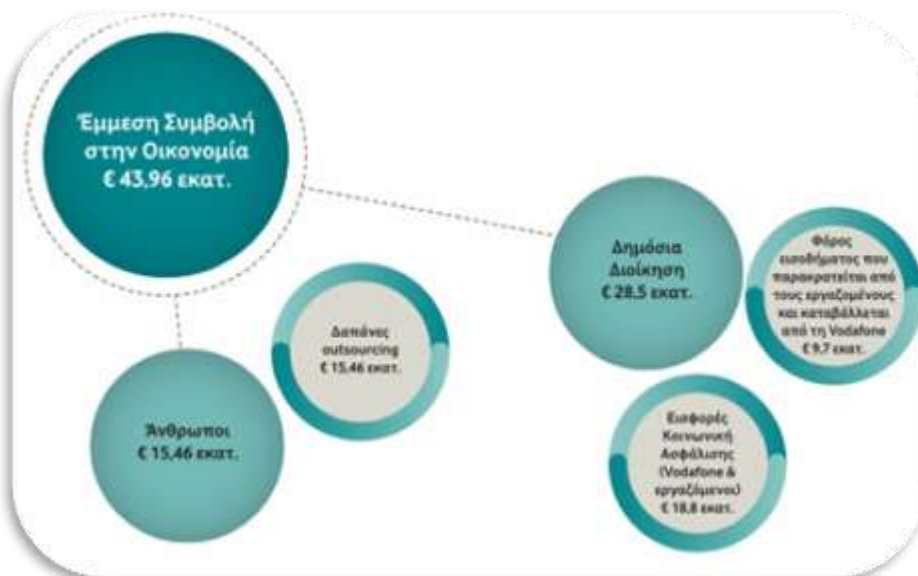
Οι οικονομικές επιδόσεις του Ομίλου Vodafone συνολικά και της εταιρείας που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα για τα έτη 2013-2014 και 2014-2015, παρουσιάζονται στις ακόλουθες εικόνες:

Όμιλος Vodafone	2014-2015 (εκατ. €)	2013-2014* (εκατ. €)	Vodafone Ελλάδα	2014-2015 (εκατ. €)	2013-2014 (εκατ. €)
Έσοδα	42.227	38.346	Κύκλος εργασιών	679,70	708,33
Προσαρμοσμένο λειτουργικό κέρδος	3.507	4.310	Κέρδη προ φόρων, τόκων και αποσβέσεων (EBITDA)	44,463	158,130
Καθαρή ταμειακή ροή	1.088	4.393	Κέρδη προ φόρων	-123,266	-25,79
Πελάτες (εκατ.)	445,8	433,6	Καθαρές πωλήσεις	333,441	315,39
			Κόστος πωλήσεων	348,261	392,95
			Σύνολο επενδύσεων παγίων	3,099,83	2.893,97

* Τα οικονομικά στοιχεία για το 2013-2014 αναθεωρήθηκαν από τον Όμιλο Vodafone. Για περισσότερες πληροφορίες, ανατρέξτε στον ισολογισμό του Ομίλου στην ιστοσελίδα vodafone.com

Εικόνα 9: Οικονομικές επιδόσεις του Ομίλου Vodafone και Vodafone Ελλάδας για τα έτη 2013-2014 και 2014-2015

Η άμεση και έμμεση συμβολή της Vodafone για το 2014-2015 ανήλθε σε 852,72 εκατομμύρια Ευρώ. Η οικονομική συμβολή της εταιρείας στην οικονομία με φόρους, παροχές κ.ά. παρουσιάζεται στα ακόλουθα διαγράμματα:

Διάγραμμα 7: Άμεση και έμμεση οικονομική συμβολή

Η εταιρεία έχει αναπτύξει πιστοποιημένα συστήματα διαχείρισης. Έτσι εφαρμόζει σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης πιστοποιημένο κατά ISO 14001, σύστημα διαχείρισης υγείας και ασφάλειας στην εργασία πιστοποιημένο κατά OHSAS 18001:2007, σύστημα διαχείρισης ποιότητας πιστοποιημένο κατά ISO 9001:2008,

εργαστήριο μετρήσεων ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας διαπιστευμένο κατά ΕΛΟΤ EN ISO /IEC 17025, πιστοποιημένο κατά ISO 27001:2005 σύστημα διαχείρισης ασφαλείας δεδομένων και πληροφοριών, σύστημα διαχείρισης επιχειρησιακής συνέχειας πιστοποιημένο κατά το πρότυπο ISO 22301:2012

Τα ενδιαφερόμενα μέρη παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα

Ενδιαφερόμενα Μέρη (με αλφαβητική σειρά)	Μεθοδολογία Διαβούλευσης
Ακαδημαϊκή Κοινότητα	Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις
Γονείς - Εκπαιδευτικοί	Έρευνα στο ευρύ κοινό
Δημοσιογράφοι	Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις
Επιχειρηματική Κοινότητα	Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις, Έρευνα στο ευρύ κοινό
Εργαζόμενοι	Έρευνα Εργαζομένων Ομίλου Vodafone & Έρευνα Εργαζομένων σε θέματα Βιώσιμης Ανάπτυξης
Ιδιοκτήτες χώρων εγκατάστασης Σταθμών Βάσης	Συναντήσεις
Κυβερνητικοί Φορείς	Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις
Πελάτες	Τηλεφωνικό Κέντρο, Voice of the customer (βλ. σελ 38), Έρευνα κοινού, Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις
Προμηθευτές	Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις
Τοπικές Κοινωνίες	Έρευνα κοινού - Συναντήσεις
Τοπική Αυτοδιοίκηση	Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις
Φορείς (Καταναλωτικές οργανώσεις, Επιχειρηματικοί Φορείς, Ρυθμιστικές Αρχές)	Έρευνα Ενδιαφερόμενων Μερών, Συναντήσεις

Πίνακας 2: Τα ενδιαφερόμενα μέρη σύμφωνα με τον απολογισμό της Vodafone

Η εταιρεία έχει αναπτύξει ένα σύνολο αρχών και κανόνων για τη διαφανή λειτουργία που εναρμονίζουν τη διοίκηση της εταιρείας με τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών. Στο πλαίσιο αυτό λειτουργούν: το Διοικητικό Συμβούλιο που αποτελείται από 3 έως. 11 συμβούλους, οι οποίοι εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας για πενταετή θητεία και είναι ελεύθερα ανακλητοί, η Διευθύνουσα Επιτροπή και το Συμβούλιο Διοίκησης πλαισιώνουν τον Διευθύνοντα Σύμβουλο για καλύτερη επισκόπηση οικονομικών και επιχειρηματικών τάσεων, την επισκόπηση οργανωτικών θεμάτων, των αποτελεσμάτων κλπ., η Επιτροπή Εσωτερικού Ελέγχου υποστηρίζει το ΔΣ. στην τήρηση των υποχρεώσεων του σχετικά με τον έλεγχο των

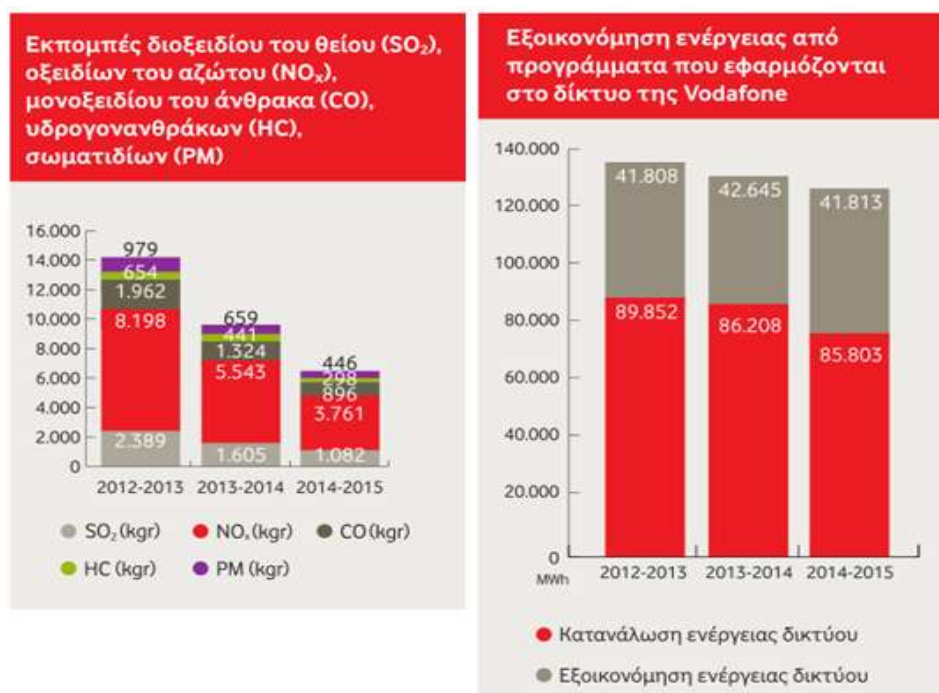
διαδικασιών και συστημάτων εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας, των διαδικασιών και συστημάτων διαχείρισης κινδύνων της εταιρείας, της συμμόρφωσης προς τις νομικές και κανονιστικές υποχρεώσεις της, καθώς και της διευθέτησης θεμάτων που προκύπτουν από τον εσωτερικό έλεγχο.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

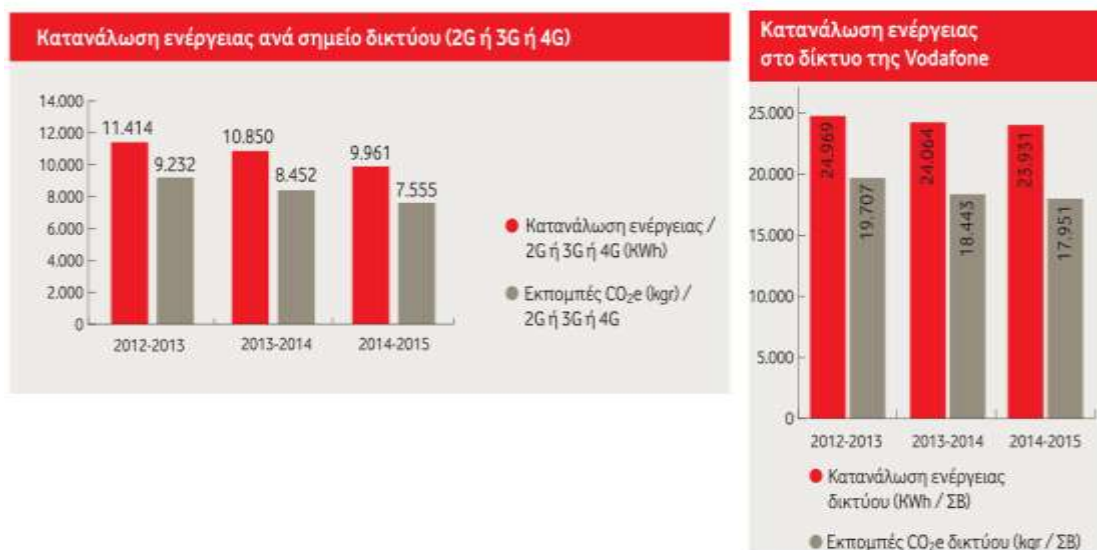
Η εταιρεία έχει στόχο τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε όλο το φάσμα της λειτουργίας, από το σχεδιασμό και την παραγωγή των προϊόντων και υπηρεσιών μέχρι τη χρήση και την απόρριψη από τους πελάτες. Η διαχείριση των προγραμμάτων που εφαρμόζονται, γίνεται μέσα από το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, που είναι πιστοποιημένο κατά το πρότυπο ISO 14001 για το σύνολο των δραστηριοτήτων και των εγκαταστάσεων της εταιρείας.

Πρωθεί απορρίμματα για ανακύκλωση. Γίνεται ανακύκλωση 100% στους συσσωρευτές μολύβδου και το 100% του εξοπλισμού που αποσύρεται από το δίκτυο και τα γραφεία της εταιρείας. Ανακυκλώθηκαν 18,3 τόνοι ηλεκτρικού και ηλεκτρολογικού εξοπλισμού. Παράλληλα προωθήθηκαν για ανακύκλωση απόβλητα λιπαντικών ελαίων, μελανοδοχείων, οικιακών μπαταριών και 11.979 λίτρα αποβλήτων λιπαντικών ελαίων. Ο μέσος όρος των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από τα αυτοκίνητα ήταν 112 γραμμάρια ανά χιλιόμετρο.

Οι εκπομπές αερίων και η κατανάλωση ενέργειας από την εταιρεία παρουσιάζεται στα ακόλουθα διαγράμματα:

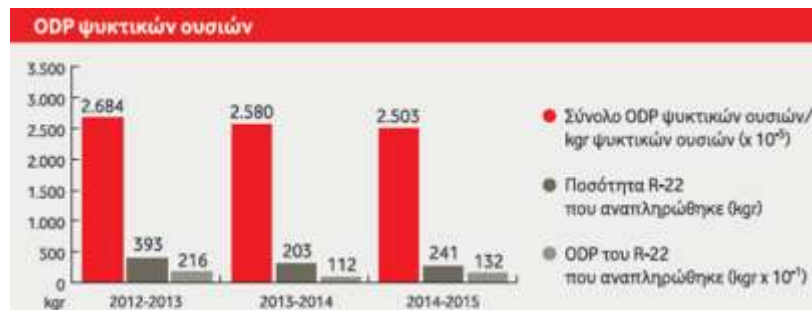

Διάγραμμα 8 :Εκπομπές αερίων και κατανάλωση ενέργειας

Διάγραμμα 9: Κατανάλωση και εξοικονόμηση ενέργειας στο δίκτυο

Παράλληλα έγιναν ενέργειες αντικατάστασης παλαιών ψυκτικών συστημάτων με άλλα που δεν καταστρέφουν το όζον. Τα αποτελέσματα φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα που παρουσιάζει την ικανότητα καταστροφής του όζοντος (Ozone Depletion Performance - ODP) των ψυκτικών ουσιών της εταιρείας:

Διάγραμμα 10: Ικανότητα καταστροφής του όζοντος (ODP) των ψυκτικών ουσιών της εταιρείας

Η εταιρεία έχει δημιουργήσει εργαστήριο μέτρησης ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας ραδιοσυχνότητων, διαπιστευμένο κατά ISO/IEC 17025. Είναι επανδρωμένο και εξοπλισμένο με τα κατάλληλα όργανα και εκπονεί μετρήσεις ηλεκτρομαγνητικού πεδίου και θορύβου στο περιβάλλον.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ -ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Η Vodafone παρέχει υπηρεσίες για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου και έχει υπηρεσίες ειδοποίησης και εξυπηρέτησης πελατών. Παράλληλα συμβάλλει στην

προστασία ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων. Για παράδειγμα, μαζί με τους Γιατρούς του Κόσμου, συνέβαλε στην κινητή παιδιατρικής και οδοντιατρικής μονάδα, η οποία παρέχει περίθαλψη, οδοντιατρικό έλεγχο και άλλα σε παιδιά που η πρόσβασή τους σε υπηρεσίες υγείας είναι πιο δύσκολη για οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους. Κατά την περίοδο Σεπτεμβρίου 2012- Μαρτίου 2015, σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν 38 διήμερες δράσεις ιατρικής περίθαλψης, με τη συμμετοχή και του ΣΚΑΙ. Η μονάδα εξέτασε 5.505 παιδιά και εμβολιάστηκαν 2.276 παιδιά.

Παράλληλα η εταιρεία στηρίζει τα παιδικά Χωριά SOS και τα 8 Κέντρα Στήριξης Παιδιού και Οικογένειας των Παιδικών Χωριών SOS που λειτουργούν σε 7 πόλεις της χώρας παρέχοντας ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες αλλά και υλική υποστήριξη (τρόφιμα είδη πρώτης ανάγκης) σε οικογένειες που έχουν ανάγκη.

Στην εταιρεία απασχολούνται περίπου 1500 εργαζόμενοι. Δραστηριοποιούνται κλαδικά σωματεία. Η συνδικαλιστική δράση του σωματείου αλλά και του εργοδότη διέπονται από τις διατάξεις του Ν. 1264/82. Για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων, η εταιρεία είναι πιστοποιημένη με κατά το πρότυπο ΕΛΟΤ 1801 και το OHSAS 18001. Η εταιρεία συνεργάζεται με ιατρούς εργασίας και συμβούλους επαγγελματικής υγείας. Την περίοδο 2014- 2015 (όπως και τις δύο προηγούμενες χρονιές) δεν υπήρξε θανατηφόρο εργατικό ατύχημα άμεσου, συνεργατικού προσωπικού ή τρίτων. Ο δείκτης απώλειας ημερών άμεσου προσωπικού λόγω ασθένειας ή ατυχήματος, ήταν 1,29%.

Οι εργαζόμενοι ακολουθούν τις πρακτικές και πολιτικές της Vodafone, εφαρμόζοντας τον Κώδικα Συμπεριφοράς της εταιρείας, έχοντας θεσπίσει «7 Απόλυτους Κανόνες Ασφάλειας & Υγείας», όπου η εφαρμογή τους έχει στόχο τη μείωση ατυχημάτων και περιστατικών σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων της. Οι επτά κανόνες συμπεριλαμβάνουν υποχρεωτική χρήση των Μέσων Ατομικής Προστασίας, αποφυγή εργασίας με ηλεκτρισμό από εργαζόμενους και συνεργάτες που δεν είναι πιστοποιημένοι και κατάλληλοι για αυτό, απαγόρευση εργασίας υπό την επήρεια αλκοόλ και απαγορευμένων ουσιών, υποχρεωτική χρήση των ζωνών ασφαλείας κατά την οδήγηση κλπ. Ακολουθούνται υποχρεωτικά από όλους τους εργαζόμενους και συνεργάτες και η παραβίασή τους δεν είναι αποδεκτή από την εταιρεία.

Παράλληλα αναφέρεται ότι από τα διαθέσιμα κανάλια επικοινωνίας δεν τέθηκε κανένα περιστατικό φυλετικής ή άλλης διάκρισης, ούτε υφίσταται διάκριση σε αμοιβές. Οι εργαζόμενοι λαμβάνουν αμοιβές οι οποίες υπερβαίνουν τα εκάστοτε κατώτατα όρια των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας βάσει Ειδικότητας Εργαζομένου, καθώς επίσης και πρόσθετες παροχές, όπως ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή / εξωνοσοκομειακή περίθαλψη για όλους τους εργαζομένους και τα

εξαρτώμενα μέλη τους, συνταξιοδοτικό πρόγραμμα, εκπτώσεις και προσφορές σε εταιρικά προϊόντα κλπ.

Η Vodafone Ελλάδος, στην Έρευνα Εργαζομένων του 2014, σημείωσε ποσοστό συμμετοχής το οποίο ανήλθε στο 78%. Το ποσοστό δέσμευσης των εργαζομένων της Vodafone Ελλάδος ανήλθε στο 81 %, ενώ ο δείκτης αποτελεσματικής διοίκησης ανήλθε στο 83%. Επίσης, ο δείκτης Employee Net Promoter Score ανήλθε στο ποσοστό του 82%.

4.4. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΤΕ-COSMOTE

Ο Όμιλος ΟΤΕ είναι ο μεγαλύτερος τηλεπικοινωνιακός πάροχος στην Ελλάδα. Είναι μία από τις τρεις μεγαλύτερες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών και απασχολεί περίπου 22.000 εργαζομένους σε 3 χώρες. Δραστηριοποιείται σε όλο το φάσμα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών: σταθερή τηλεφωνία, κινητή τηλεφωνία, ευρυζωνικές υπηρεσίες, συνδρομητική τηλεόραση και λύσεις ICT. Παράλληλα με τις κύριες τηλεπικοινωνιακές του δραστηριότητες, δραστηριοποιείται στην Ελλάδα και στους τομείς των ναυτιλιακών επικοινωνιών, των ακινήτων και της εκπαίδευσης.

Ο ΟΤΕ, από το 2008, πληροί τις προϋποθέσεις και είναι μέλος του FTSE4Good Index Series. Κατόπιν της νέας αξιολόγησης που ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2015, έλαβε 4,4 στη συνολική βαθμολογία (ESG Rating Absolute Score - με ανώτατο βαθμό το 5) και 89 στη σχετική βαθμολογία του κλάδου (ESG Rating ICB Supersector Relative Percentile Score - με ανώτατο βαθμό το 100).

Ο ΟΤΕ συγκαταλέγεται σε δύο δείκτες αειφορίας του Euronext Vigeo, στον Euronext Vigeo Eurozone 120, από το Δεκέμβριο του 2013, και στον Euronext Vigeo Emerging 70, από τον Ιούνιο του 2015. Ο ΟΤΕ αποτελεί τη μοναδική Ελληνική εταιρεία που συμμετέχει στους παραπάνω δείκτες.

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE συμμετέχουν στο Οικουμενικό Σύμφωνο, πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για θέματα βιώσιμης ανάπτυξης. Ο όμιλος συμβάλλει στην επίτευξη των 17 στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη (Sustainable Development Goals), που υιοθέτησαν τα Ηνωμένα Έθνη το Σεπτέμβριο του 2015. Παράλληλα, ο όμιλος ΟΤΕ ως Πρεσβευτής Βιωσιμότητας στην Πρωτοβουλία για τη Βιώσιμη Ελλάδα 2020, συμμετείχε το 2015 στην ανάπτυξη του Ελληνικού Κώδικα Βιωσιμότητας. Ο Όμιλος συμμορφώνεται και με τα 20 κριτήρια του Κώδικα.

Σημειώνεται ότι ορισμένες πληροφορίες βρίσκονται στον ιστότοπο του ομίλου και σε ξεχωριστά αρχεία. Συγκεκριμένα υπάρχει η ετήσια οικονομική έκθεση, ο κώδικας δεοντολογίας προμηθευτών, οι κύριοι δείκτες επίδοσης ομίλου ΟΤΕ, οι δείκτες

επίδοσης ανθρώπινου δυναμικού, οι δείκτες επίδοσης περιβάλλοντος – ενέργεια, οι δείκτες επίδοσης περιβάλλοντος – απορρίμματα (τα τελευταία <https://www.okosmosmaskalyteros.gr/portal/download-pdf>).

Ο εν λόγω απολογισμός έχει αρκετά μεγάλη έκταση (239 σελίδες). Χωρίζεται σε οκτώ κεφάλαια τα οποία αναλύονται παρακάτω:

Κεφάλαιο 1 - Σχετικά με τον Απολογισμό		
ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΕΛΙΔΑ
1.1	Προφίλ Απολογισμού	5
1.2	Μήνυμα Προέδρου και Διευθύνοντος Συμβούλου	7
1.3	Όμιλος ΟΤΕ	8
1.4	ΟΤΕ και COSMOTE	13
Κεφάλαιο 2 - Στρατηγική και Διοίκηση ΕΥ		
2.1	Στρατηγική Εταιρικής Υπευθυνότητας	17
2.2	Διακυβέρνηση και Διοίκηση Εταιρικής Υπευθυνότητας	22
2.3	Εταιρική Διακυβέρνηση	25
2.4	Πολιτικές και Διαχείριση Εταιρικών Κινδύνων και Κανονιστικής Συμμόρφωσης	28
2.5	Ενδιαφερόμενα Μέρη	34
2.6	Ανάλυση Ουσιαστικότητας	44
2.7	Συμμετοχές, Δείκτες και Διακρίσεις	49
2.8	Επίδοση Εταιρικής Υπευθυνότητας 2015	54
2.9	Στόχοι 2015 και 2016	57
Κεφάλαιο 3 – Αγορά		
3.1	Στρατηγική για την Αγορά	66
3.2	Υπεύθυνος Ανταγωνισμός	68
3.3	Επέκταση της Ευρυζωνικότητας και του Mobile Internet στην Ελλάδα	71
3.4	Ασφάλεια στο Διαδίκτυο και Ενημέρωση του Κοινού	73
3.5	Υπεύθυνα Προϊόντα και Υπηρεσίες	76
3.6	Υπεύθυνο Marketing	82
3.7	Εξυπηρέτηση και Ικανοποίηση Πελατών	86

3.8	Ασφάλεια και Απόρρητο Δεδομένων	92
3.9	Επιχειρησιακή Συνέχεια	96
3.10	Υπεύθυνες Προμήθειες και Διαχείριση Εφοδιαστικής Αλυσίδας	98
Κεφάλαιο 4 – Εργαζόμενοι		
4.1	Στρατηγική Ανθρώπινου Δυναμικού	107
4.2	Απασχόληση	109
4.3	Υγεία και Ασφάλεια	118
4.4	Οργανωτικός Μετασχηματισμός και Αποτελεσματικότητα	128
4.5	Ανάπτυξη Εργαζομένων	129
4.6	Παροχές Εργαζομένων	135
4.7	Εσωτερική Επικοινωνία	138
4.8	Δέσμευση και Ικανοποίηση Εργαζομένων	140
Κεφάλαιο 5 – Κοινωνία		
5.1	Στρατηγική για την Κοινωνία	143
5.2	Κοινωνικά Προϊόντα, Υπηρεσίες και Προσφορές	147
5.3	Στήριξη Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων και Παιδιών	150
5.4	Υποστήριξη της Εκπαίδευσης	153
5.5	Συνεισφορά στην Ευημερία και τη Βιωσιμότητα των Τοπικών Κοινωνιών	159
5.6	Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας	162
5.7	Υποστήριξη του Πολιτισμού	164
5.8	Υποστήριξη του Αθλητισμού	166
5.9	Εθελοντισμός των Εργαζομένων	167
Κεφάλαιο 6 – Περιβάλλον		
6.1	Περιβαλλοντική Στρατηγική	171
6.2	Τηλεπικοινωνίες και Βιώσιμη Ανάπτυξη	176
6.3	Εκπομπές Αερίων Φαινομένου του Θερμοκηπίου και Λοιπών Αερίων	177
6.4	Βελτίωση Ενεργειακής Απόδοσης και Μείωση Εκπομπών	183
6.5	Χρήση Πόρων και Διαχείριση	188

	Απορριμμάτων	
6.6	Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία	194
6.7	Άλλες Περιβαλλοντικές Πτυχές	197
6.8	Δράσεις Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης	202
Κεφάλαιο 7 - Θυγατρικές Εταιρείες Ομίλου ΟΤΕ		
7.1	Ρουμανία	207
7.2	Αλβανία	215
Κεφάλαιο 8 – Παραρτήματα		
8.1	Πίνακας Αρχών Προτύπου Υπευθυνότητας AA1000	221
8.2	Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών - Απολογισμός Προόδου (COP)	222
8.3	Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας - Δήλωση Συμμόρφωσης	224
8.4	Ευρετήριο Περιεχομένου του Global Reporting Initiative	227
8.5	Ανεξάρτητη Έκθεση Διασφάλισης	234

Αναλυτικότερα, είναι ο τέταρτος κοινός απολογισμός των εταιρειών ΟΤΕ και Cosmote. Οι εταιρείες εκδίδουν κοινό απολογισμό βιώσιμης ανάπτυξης σε συνέχεια του μετασχηματισμού τους σε μια εταιρεία με κοινή οργανωτική δομή. Ο απολογισμός δημοσιεύεται εξολοκλήρου διαδικτυακά, στην ειδικά διαμορφωμένη πλατφόρμα.

Το περιεχόμενο του Απολογισμού ορίζεται με βάση τις παρακάτω αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες: Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Έκδοση Απολογισμών Βιωσιμότητας (Sustainability Reporting Guidelines) της πρωτοβουλίας Global Reporting Initiative, GRI G4, Αρχές του Προτύπου AccountAbility AA1000 για Συμμετοχικότητα, Ουσιαστικότητα και Ανταπόκριση, Αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου του Ο.Η.Ε., Κριτήρια του Ελληνικού Κώδικα Βιωσιμότητας.

Οι πίνακες για την κάλυψη των απαιτήσεων των παραπάνω προτύπων παρέχονται στις ενότητες σε αντίστοιχες ενότητες του απολογισμού (Πίνακας Αρχών Προτύπου Υπευθυνότητας AA1000, Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών - Απολογισμός Προόδου (COP), Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας - Δήλωση Συμμόρφωσης και Ευρετήριο Περιεχομένου του Global Reporting Initiative). Ο Απολογισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης υπόκειται σε εξωτερική διασφάλιση, η οποία

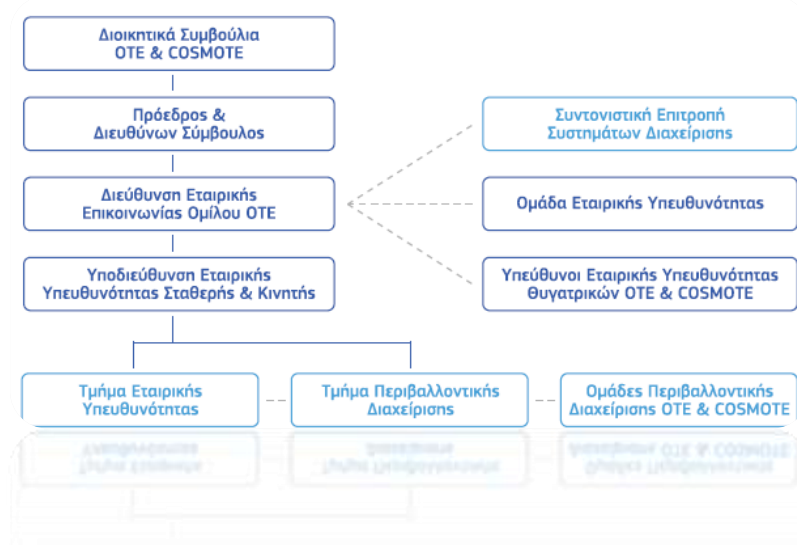
καλύπτει τις Αρχές του Προτύπου AA1000 και συγκεκριμένους δείκτες επίδοσης των εταιρειών ΟΤΕ και COSMOTE (βλ. Ανεξάρτητη Έκθεση Διασφάλισης).

Επιπλέον, οι ΟΤΕ-COSMOTE, λαμβάνουν υπόψη τους το όραμα και τους στρατηγικούς πυλώνες του Ομίλου για την Εταιρική Υπευθυνότητα (ενότητα Στρατηγική Εταιρικής Υπευθυνότητας), τα αποτελέσματα του διαλόγου με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τα σημαντικότερα θέματα βιώσιμης ανάπτυξης που προέκυψαν από την ανάλυση ουσιαστικότητας που παρουσιάζεται στην ενότητα Ανάλυση Ουσιαστικότητας.

Ο Απολογισμός απευθύνεται σε όλες τις κύριες ομάδες Ενδιαφερόμενων Μερών που έχουν αναγνωριστεί και είναι: Πελάτες και εν δυνάμει πελάτες, επιχειρήσεις, ΜΚΟ και ενδιαφερόμενες ομάδες. μέσα ενημέρωσης κράτος / κυβερνητικοί φορείς, εργαζόμενοι, εν δυνάμει εργαζόμενοι και οι εκπρόσωποί τους, προμηθευτές μέτοχοι, ομολογιούχοι, επενδυτές και αναλυτές.

Τα δεδομένα που περιέχονται στον Απολογισμό προέρχονται από τα συστήματα καταγραφής του ΟΤΕ και της COSMOTE και περιλαμβάνουν ενδεικτικά: αθροιστικά οικονομικά δεδομένα σχετικά με το προσωπικό, την εξυπηρέτηση πελατών και συνοπτικά δεδομένα σχετικά με ρυθμιστικά θέματα. Παράλληλα, περιλαμβάνουν δεδομένα σχετικά με το περιβάλλον, υπολογισμένα σύμφωνα με διεθνώς αποδεκτές μεθόδους και βάσει των στοιχείων που παρέχονται από τις αρμόδιες Διευθύνσεις των δύο εταιρειών. Για τη συλλογή και παρουσίαση των στοιχείων, ακολουθήθηκαν οι ορισμοί και οι παράμετροι του GRI-G4.

Μια επισκόπηση της οργανωτικής δομής δίνεται στο παρακάτω σχήμα.

Σχήμα 5: Οργανωτική δομή του ομίλου ΟΤΕ

Ο Όμιλος ΟΤΕ έχει αναπτύξει και εφαρμόζει: Σύστημα Διαχείρισης Εταιρικών Κινδύνων και Ασφάλισης και Σύστημα Διαχείρισης Κανονιστικής Συμμόρφωσης, τα οποία υποστηρίζουν τη Διοίκηση στη λήψη στρατηγικών αποφάσεων, με την αξιολόγηση και την ιεράρχηση των εταιρικών κινδύνων και την κατάρτιση πλάνου σχετικών μέτρων πρόληψης για την αντιμετώπισή τους.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του Συστήματος Διαχείρισης Κανονιστικής Συμμόρφωσης, έχουν υιοθετηθεί οι παρακάτω πολιτικές και κώδικες: Κώδικας Δεοντολογίας, Κώδικας Δεοντολογίας για την προστασία των δικαιωμάτων του ατόμου κατά την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του, εντός του Ομίλου ΟΤΕ, Κώδικας Δεοντολογίας για τα Ανώτερα Στελέχη Οικονομικών Υπηρεσιών, Πολιτική Διαχείρισης Παραπόνων και Καταγγελιών, Πολιτική για την Αποτροπή Σεξουαλικής Παρενόχλησης εντός του Ομίλου ΟΤΕ, Πολιτική περί Αποδοχής και Προσφοράς Ωφελημάτων, Πολιτική περί Δωρεών και Χορηγιών, Πολιτική περί Διοργάνωσης Εταιρικών Εκδηλώσεων, Πολιτική Εξακρίβωσης Οικονομικής Απάτης, Πολιτική περί Κατάχρησης Προνομιακών Πληροφοριών, Πολιτική περί Αποφυγής της Διαφθοράς και άλλων Συγκρούσεων Συμφερόντων, Πολιτική για τις Εργασιακές Σχέσεις εντός του Ομίλου ΟΤΕ, Πολιτική για τη Συμμόρφωση στο Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Πολιτική Εταιρικής Υπευθυνότητας του Ομίλου ΟΤΕ και Κοινωνική Χάρτα Ομίλου ΟΤΕ.

Από τον Ιανουάριο του 2014, το Forum Ethibel ενέταξε τον ΟΤΕ στο Ethibel EXCELLENCE Investment Register. Η επιλογή του ΟΤΕ δείχνει ότι η εταιρεία αποδίδει καλύτερα από το μέσο όρο των εταιρειών του κλάδου της σε θέματα εταιρικής υπευθυνότητας, και για το λόγο αυτό θεωρείται επιλέξιμη για επενδύσεις που χρησιμοποιούν κριτήρια ηθικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας. Ο ΟΤΕ στην αξιολόγηση του 2014, αλλά και στην πιο πρόσφατη που ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2016, απέσπασε τη βαθμολογία C (βάσει της εξαβάθμιας κλίμακας A, B, C, D, E και M που χρησιμοποιείται).

Από το 2008, ο ΟΤΕ συμμετέχει στον Δείκτη Εταιρικής Υπευθυνότητας CRI Ελλάδας, τη διοργάνωση του οποίου έχει αναλάβει το Ινστιτούτο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, σε συνεργασία με το BITC (Business in the Community). Έλαβε τη διάκριση «Platinum», το 2012. Τη διετία 2013-2014, ο ΟΤΕ και η COSMOTE αξιολογήθηκαν από κοινού, λαμβάνοντας την διάκριση «Platinum» και ειδικό έπαινο για την καλύτερη επίδοσή τους στον τομέα της Αγοράς και στον τομέα της Κοινωνίας, αντίστοιχα. Ενώ, το 2015, ο ΟΤΕ και η COSMOTE έλαβαν την κορυφαία διάκριση «Diamond» για την επίδοσή τους σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και ειδικό έπαινο για τη διαχρονική στήριξη και συμμετοχή στον συγκεκριμένο θεσμό.

Τα έσοδα του Ομίλου για το 2015, ανήλθαν σε € 3.902,9 εκατ., ενώ η κεφαλαιοποίηση ανήλθε στα € 4,5 δις. Η οικονομική συνεισφορά για τα έτη 2013-2015 παρουσιάζεται αναλυτικά στον επόμενο πίνακα:

Οικονομική Συνεισφορά Ομίλου ΟΤΕ			
(εκατ. €)	2013	2014	2015
Αποδοχές και παροχές προσωπικού	(821,5)	(697,1)	(667,2)
Καταβληθέντες φόροι εισοδήματος	(121,3)	(137,3)	(154,0)
Έσοδα διασύνδεσης και περιαγωγής	(468,2)	(473,6)	(487,0)
Κόστος εμπορευμάτων	(276,4)	(300,7)	(292,1)
Λοιπά λειτουργικά έξοδα (ενοίκια, αμοιβές τρίτων, λοιποί φόροι-πλην του φόρου εισοδήματος- τέλη ρυθμιστικών αρχών, κλπ.)	(622,4)	(660,1)	(743,9)
Κέρδη αποδιδόμενα στους ιδιοκτήτες της μητρικής εταιρείας	316,7	267,4	151,9
Κοινωνική συνεισφορά	2,9	2,9	4,1

Πίνακας 3: Οικονομική συνεισφορά του ομίλου ΟΤΕ

Το Σεπτέμβριο του 2015, ο ΟΤΕ αναβαθμίστηκε σε εταιρεία «Prime», χαρακτηρισμός που αποδίδεται από την Oekom research στις εταιρείες- ηγέτες κάθε κλάδου, αναγνωρίζοντας ότι τα διαπραγματεύσιμα ομόλογα και οι μετοχές του ΟΤΕ πληρούν τις προϋποθέσεις για υπεύθυνες επενδύσεις.

Όσον αφορά την αγορά, σημειώνονται τα επιτεύγματα, μεταξύ των οποίων η αντιμετώπιση του 68% (COSMOTE) και του 53% (ΟΤΕ) των παραπόνων των πελατών, εντός 2 ημερών. Το σύστημα διαχείρισης και ασφάλειας πληροφοριών σε ΟΤΕ και COSMOTE είναι πιστοποιημένο κατά ISO 27001. Παράλληλα γίνεται αξιολόγηση προμηθευτών που αντιπροσωπεύουν το 90% (COSMOTE) και 94% (ΟΤΕ), του ετήσιου όγκου προμηθειών τους. Επιπλέον, ο Όμιλος ΟΤΕ παρέχει μια σειρά από υπηρεσίες και προϊόντα ειδικά σχεδιασμένα για παιδιά, με σκοπό να χρησιμοποιούν τα τεχνολογικά μέσα με ασφάλεια. Παράλληλα, έχει δράσεις ενημέρωσης του κοινού.

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στις 31 Δεκεμβρίου 2015, το προσωπικό του ΟΤΕ αριθμούσε 8.496 εργαζόμενους, με συμβάσεις αορίστου χρόνου. και το προσωπικό της COSMOTE αριθμούσε 2.008 εργαζόμενους.

Η μεγάλη πλειοψηφία των εργαζομένων καλύπτεται από επιχειρησιακές συμβάσεις, αφού το ποσοστό των εργαζομένων, που καλύπτονται από Επιχειρησιακές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας, ανέρχεται περίπου σε 99% για τον ΟΤΕ και 92%

για την COSMOTE. Τηρείται η εργατική νομοθεσία και ο κώδικας δεοντολογίας της επιχείρησης. Δεν υφίστανται φυλετικές ή άλλες διακρίσεις σε αμοιβές. Απαγορεύονται ρητά οι παράνομες διακρίσεις ή η παρενόχληση λόγω ηλικίας, φύλου, θρησκειότητας, ικανότητας, καταγωγής ή σεξουαλικού προσανατολισμού. Μέσω της διαδικασίας «Tell Me» αντιμετωπίζονται εμπιστευτικά καταγγελίες για παραβιάσεις της νομοθεσίας, των πολιτικών και των εσωτερικών διαδικασιών του Ομίλου.

Η Πολιτική Υγείας και Ασφάλειας του Ομίλου ΟΤΕ έχει ως στόχο την υποστήριξη των επιχειρησιακών μονάδων του Ομίλου ΟΤΕ σε δραστηριότητες σχετικές με: συμμόρφωση με νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις, πρόληψη και εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου, πιστοποίηση των λειτουργιών του Ομίλου ΟΤΕ, σύμφωνα με το διεθνές πρότυπο Διαχείρισης Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία (OHSAS 18001), διαβούλευση μεταξύ Διοίκησης και εργαζομένων, διαχείριση ατυχημάτων και συμβάντων, συστηματική εκπαίδευση και ενημέρωση των εργαζομένων, αναφορικά με αρχές και πρακτικές Υγείας και Ασφάλειας στην εργασία, ελέγχους / επιθεωρήσεις τήρησης των μέτρων στους χώρους εργασίας και τις εγκαταστάσεις, παροχή πρώτων βοηθειών, πραγματοποίηση ιατρικών προληπτικών εξετάσεων και παροχή υπηρεσιών υποστήριξης ψυχικής υγείας, οργάνωση Ομάδων Απόκρισης Έκτακτων Συμβάντων, με τακτικές ασκήσεις εκκένωσης κτιρίων

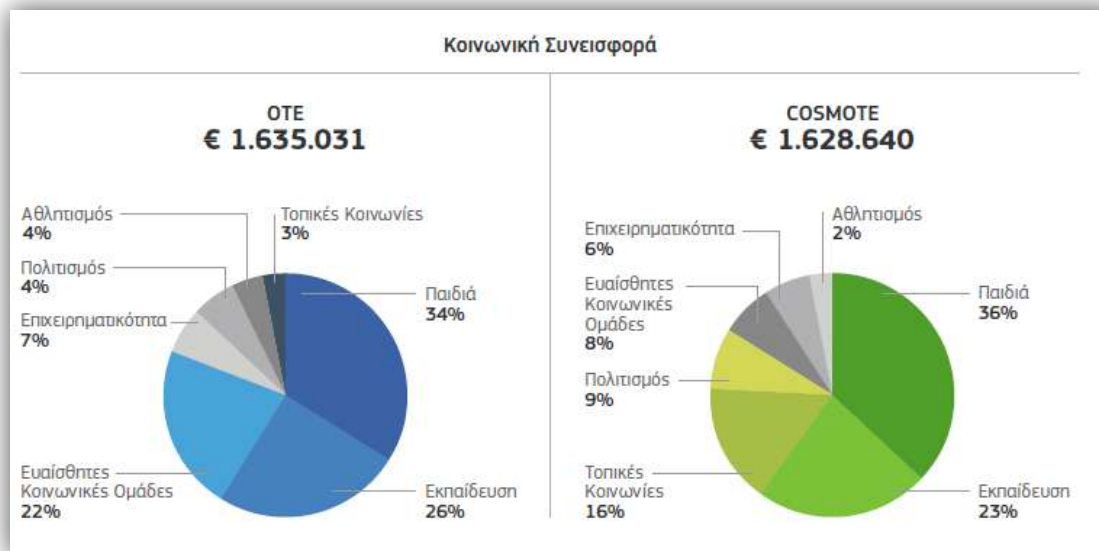
Το 2015, στον ΟΤΕ και την COSMOTE δεν συνέβη κανένα θανατηφόρο ατύχημα. Σε σχέση με το 2014, σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των ατυχημάτων στον ΟΤΕ. Σημαντικό ποσοστό των ατυχημάτων αφορούσαν τροχαία ατυχήματα (31,6%) και ατυχήματα εκτός των εγκαταστάσεων του Ομίλου, κατά την προσέλευση ή / και αποχώρηση των εργαζομένων (26,6%). Ο αριθμός των ατυχημάτων στην COSMOTE παρέμεινε αμετάβλητος στα πτωτικά επίπεδα των τελευταίων ετών, ενώ ο αριθμός των ημερών που απωλέσθηκαν συνδέεται με την αύξηση του αριθμού ημερών απουσίας λόγω τροχαίων ατυχημάτων (43,8%). Τα ιατρεία που λειτουργούν στις κτιριακές εγκαταστάσεις του Ομίλου ενοποιοήθηκαν και πλέον λειτουργούν υπό κοινή επίβλεψη της ιατρικής ομάδας ΟΤΕ-COSMOTE. Αντιμετωπίστηκαν συνολικά 5.708 περιστατικά. Παράλληλα δίνονται προγράμματα ασφάλειας υγείας και ζωής, ειδικές τιμές σε αγαθά και υπηρεσίες, δώρο γάμου, διακοπές, κλπ

Δεν υφίστανται φυλετικές ή άλλες διακρίσεις σε αμοιβές. Απαγορεύονται ρητά οι παράνομες διακρίσεις ή η παρενόχληση λόγω ηλικίας, φύλου, θρησκειότητας, ικανότητας, καταγωγής ή σεξουαλικού προσανατολισμού.

Στα τελευταία κεφάλαια της έκθεσης παρουσιάζονται οι δραστηριότητες των θυγατρικών εταιρειών και οι πίνακες με Πίνακας Αρχών Προτύπου Υπευθυνότητας AA1000, οι δράσεις που αφορούν τις 10 Αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου των

Ηνωμένων Εθνών: που καταγράφονται στον Απολογισμό και η ανεξάρτητη Έκθεση Διασφάλισης.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διάγραμμα 11: Η κοινωνική συνεισφορά των ΟΤΕ και COSMOTE για το 2015

Το 2015, ο Όμιλος ΟΤΕ στήριξε τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, στηρίζοντας το έργο περισσότερων από 60 ΜΚΟ και φορέων που φροντίζουν ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες και παιδιά (όπως η Ένωση «Μαζί για το Παιδί» και ο Οργανισμός «Το Χαμόγελο του Παιδιού»). Οι φορείς υποστηρίχθηκαν στο πλαίσιο μακροχρόνιων προγραμμάτων ή μέσω οικονομικής ενίσχυσης, δωρεάν διάθεσης τηλεπικοινωνιακών προϊόντων και υπηρεσιών, όπως συνδέσεις σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, τηλεφωνικά κέντρα, υπηρεσίες internet, τηλεκάρτες, κ.ά., καθώς και μέσω παροχής εθελοντικής εργασίας (ενότητα Εθελοντισμός των Εργαζομένων). Παράλληλα υποστήριξε την εκπαίδευση, την Επιχειρηματικότητα, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό.

Ανάμεσα στα επιτεύγματα για το 2015, επισημαίνονται τα παρακάτω: η κοινωνική συνεισφορά ύψους € 3,3 εκατ. (οικονομική και σε είδος), με πάνω από 1,2 εκατ. επωφελούμενους, η στήριξη της συμμετοχής 1.400 μαθητών από όλη την Ελλάδα στον 1ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό Εκπαιδευτικής Ρομποτικής για παιδιά Δημοτικού, η απονομή 50 υποτροφιών, συνολικού ύψους € 750.000, μέσω του Προγράμματος Υποτροφιών COSMOTE και η στήριξη του έργου του Λιμενικού Σώματος της Ελληνικής Ακτοφυλακής για τη διάσωση πάνω από 74.000 ανθρώπων που βρισκονταν σε κίνδυνο στη θάλασσα.

Το 2015 υποστηρίχθηκε χορηγικά (όπως και το 2014) η Πανελλαδική Εθελοντική Εκστρατεία “Let’s do it Greece” 2015, η οποία είχε βασικό σκοπό να διαδώσει το μήνυμα του εθελοντισμού και να συντονίσει μέσα σε μία ημέρα (26/4/2015), πολίτες, εθελοντικές ομάδες, αθλητικά σωματεία, δήμους, περιβαλλοντικές οργανώσεις, σχολεία, κ.λπ. για την πραγματοποίηση εθελοντικών δράσεων καθαρισμού, εξωραϊσμού και αισθητικής αναβάθμισης σε όλη την Ελλάδα. Η συμμετοχή πάνω από 48.500 εθελοντών μέσα σε μία μέρα ξεπέρασε κάθε προσδοκία.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Για την επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής τους στρατηγικής και στο πλαίσιο του Ενοποιημένου Συστήματος Διαχείρισης, ο ΟΤΕ και η COSMOTE έχουν διαμορφώσει ενιαία πολιτική και πιστοποιημένο Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ) κατά ISO 14001:2004 με κοινή δομή και προσέγγιση για τις δύο εταιρείες.

Εικόνα 10: Η περιβαλλοντική στρατηγική του Ομίλου ΟΤΕ

Ο ΟΤΕ συμμετέχει, από το 2010, στο CDP (πρώην «Carbon Disclosure Project») για την κλιματική αλλαγή, συμπληρώνοντας το αντίστοιχο ερωτηματολόγιο και κοινοποιώντας τις απαιτούμενες πληροφορίες στην πλατφόρμα του CDP. Ο ΟΤΕ

έλαβε στην αξιολόγηση του 2015 τη βαθμολογία 94 ως προς τη διαφάνεια / πληρότητα των απαντήσεων του στο ερωτηματολόγιο (Disclosure Score – με εύρος βαθμολογίας 0-100) και C για την επίδοσή του (Performance Band – με βαθμολογίες A, B, C, D και E), κατατάσσοντάς τον πάνω από το μέσο όρο των εταιρειών του κλάδου του.

Οι περιβαλλοντικές δαπάνες, το 2015, ήταν 630.000€ περίπου. Οι κατηγορίες δαπανών που περιλαμβάνονται είναι η διαχείριση και διάθεση απορριμμάτων, οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η εξωτερική πιστοποίηση των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης και η πραγματοποίηση μετρήσεων ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας.

Οι ετήσιες μεταβολές των παραγόμενων ποσοτήτων εξαρτώνται κυρίως από το ρυθμό απαξίωσης του τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού και τις εργασίες αναβάθμισης / εκσυγχρονισμού του δικτύου σταθερής τηλεφωνίας.

Η κατανάλωση νερού, το 2015, ανήλθε σε 151.726 m³, παρουσιάζοντας μείωση 10% σε σχέση με το 2014 (167.913 m³).

Το 2015, η συνολική κατανάλωση του ΟΤΕ και της COSMOTE ανήλθε σε 487 GWh, παρουσιάζοντας αύξηση 4,5%, σε σχέση με το 2014 (467 GWh), ως αποτέλεσμα της αύξησης της δραστηριότητας (αριθμός ενεργών συνδρομητών και όγκος μεταφερόμενων δεδομένων) και της επέκτασης / εκσυγχρονισμού του δικτύου.

Ανάμεσα στα επιτεύγματα του 2015 είναι τα εξής:

Για 5η συνεχόμενη χρονιά ο ΟΤΕ και η COSMOTE εξασφάλισαν, Εγγυήσεις Προέλευσης Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ, από τη ΔΕΗ ΑΕ, προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας του Ομίλου ΟΤΕ. Με αυτό τον τρόπο πιστοποιείται ότι για το σύνολο των ηλεκτρικών καταναλώσεων του ΟΤΕ και της COSMOTE από τη ΔΕΗ Α.Ε., ισόποση ενέργεια έχει παραχθεί από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Η μείωση κατά 30% (ή 7.500 t CO₂ eq) των άμεσων εκπομπών Αερίων Φαινόμενου του Θερμοκηπίου (scope 1) από την κατανάλωση ενέργειας, σε σχέση με το 2008, η μείωση 8% των έμμεσων εκπομπών Αερίων Φαινόμενου του Θερμοκηπίου (scope 2), σε σχέση με το 2008, η καταγραφή για πρώτη φορά των έμμεσων εκπομπών (scope 3) Αερίων Φαινομένου του Θερμοκηπίου που προκύπτουν από τη χρήση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών από τους πελάτες. Η διαχείριση 7.360 t απορριμμάτων, 90% εκ των οποίων προωθήθηκε προς ανακύκλωση, η επέκταση σε 9 νέα κτήρια πανελλαδικά, του προγράμματος ανακύκλωσης που υλοποιείται στα κτήρια του Ομίλου ΟΤΕ και τέλος, οι 14 νέοι σταθμοί μέτρησης των επιπέδων της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας τέθηκαν σε λειτουργία, στο πλαίσιο του

προγράμματος «Πεδίον 24». Ο συνολικός αριθμός των εγκατεστημένων σταθμών έφτασε τους 232.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΟΤΕ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζεται μία σύγκριση των απολογισμών βιωσιμότητας των ομίλων VODAFONE, TITAN και ΟΤΕ με βάση τους δείκτες GRI - G4. Παράλληλα παρουσιάζονται προτάσεις προκειμένου να περιοριστεί η έκταση της έκθεσης του ομίλου ΟΤΕ, διότι σε έκταση καταλαμβάνει διπλάσιες σελίδες από αυτή της Vodafone και υπερδιπλάσιες από αυτή του Τιτάν. Επισημαίνεται ότι η εταιρεία TITAN έχει δημοσιεύσει εκτός της έκθεσης ένα ειδικό παράρτημα για τους δείκτες GRI που είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο της εταιρείας. Αθροίζοντας και τις σελίδες του παραρτήματος ο απολογισμός του ΟΤΕ είναι και πάλι σχεδόν διπλάσιος σε έκταση.

5.1.ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ, ΠΡΟΦΙΛ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΦΙΛ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4-1 ως G4-56)

Μία σύγκριση των απολογισμών βιώσιμης ανάπτυξης, όσον αφορά τη στρατηγική, το προφίλ του οργανισμού, το προφίλ του απολογισμού, και τους υπόλοιπους δείκτες GRI G4-1 ως G4-56 παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα. Σε παρένθεση θα αναφέρονται οι αριθμοί των σελίδων όπου δίνονται ορισμένα στοιχεία σχετικά με τους δείκτες αλλά δεν αναφέρονται στο παράρτημα δεικτών GRI. Εφόσον οι δείκτες αυτοί κριθούν σημαντικοί, μπορούν να συμπεριληφθούν στις σελίδες που αναφέρονται με μικρές τροποποιήσεις στο περιεχόμενο. Σημειώνεται ότι οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να δημοσιεύουν στοιχεία και δείκτες για τα θέματα που έχουν κριθεί ως ουσιαστικά, κατά τη διαβούλευση με τους συμμετόχους τους (stakeholders).

Δείκτης GRI 4	Σελίδες - σχόλια για Απολογισμό Vodafone	Σελίδες - σχόλια για Απολογισμό ΟΤΕ	Σελίδες - σχόλια για Απολογισμό Τιτάν
G4-1 Δήλωση του ανώτατου αρμόδιου λήψης αποφάσεων για την οργάνωση και την στρατηγική του	5, 13-15	7	2-3

οργανισμού			
G4-2 Περιγραφή των κύριων επιδράσεων, κινδύνων και ευκαιριών.	4,5, 13-15, 16-28, 92-99	(στοιχεία σε διάφορα σημεία όπως στις σελίδες 7, 20-21, 46-47)	52
G4-3 Επωνυμία του οργανισμού	4	5	4, (83), σελίδα 2 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-4 Μάρκες, προϊόντα ή/και υπηρεσίες	6,7-παραπομπή και στον ιστότοπο της εταιρείας	13, 15	4
G4-5 Έδρα οργανισμού	4	5	(83), σελίδα 2 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-6 Χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται	4	8-9 (και αναλυτική περιγραφή της δραστηριότητας σε άλλες χώρες στις σελίδες 205-219)	4
G4-7 Καθεστώς ιδιοκτησίας και νομική μορφή	4	8-9, 13	(83), σελίδα 2 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-8 Αγορές που εξυπηρετούνται	6, 8, 38-43, παραπομπή και στον ιστότοπο της εταιρείας	8-9, 54	4
G4-9 Μέγεθος του οργανισμού που εκδίδει τον απολογισμό	6,38-43,65,100-101	5, 8-10, 13-14,54-56	4, 15, 16, 37, 65
G4-10 Εργατικό δυναμικό ανά τύπο απασχόλησης,	30-31, 100-101	109-112, παραπομπή σε ξεχωριστό αρχείο	22, 25 και σελίδα 3 του παραρτήματος

περιοχή, φύλο			δεικτών GRI
G4-11 Κάλυψη συμβάσεων συλλογικής διαπραγμάτευσης	30-31, παραπομπή στην ιστοσελίδα της εταιρείας	113,114	σελίδα 3 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-12 Εφοδιαστική αλυσίδα οργανισμού	54-56	98-99	29 και σελίδα 3 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-13 Σημαντικές μεταβολές κατά τη διάρκεια της περιόδου του Απολογισμού	5,6,7,	11	4 και σελίδα 3 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-14 Προληπτική προσέγγιση	13-15, 22,23, 46, 47, 69-70	17,22-24, 28-29, 118-120, 171, 172, 177, 184, 185, 188, 191, 194-196	σελίδα 3 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-15 Εξωτερικοί χάρτες, κώδικες και αρχές	13-15, 17-18, 23-25, 38-43, 51-53, 54-56, 65-66, 104-113, 114	19-21, 49, 50,	7, 29, στη σελίδα 3 του παραρτήματος δεικτών GRI και παραπομπή στον ιστότοπο της εταιρείας
G4-16 Ιδιότητα μέλους σε σωματεία και φορείς υποστήριξης	23-24, 25, 35-36	49-50, 70	74-77, στη σελίδα 4 του παραρτήματος δεικτών GRI και παραπομπή σε άλλο αρχείο στον ιστότοπο της εταιρείας
G4-17 Δομή λειτουργιών οργανισμού	4, 13-15, 100-101	5, 8-9, παραπομπή και στον ιστότοπο του οργανισμού	στη σελίδα 4 του παραρτήματος δεικτών GRI,

			παραπομπή στον ιστότοπο της εταιρείας
G4-18 Διαδικασία καθορισμού του περιεχομένου του Απολογισμού και των ορίων των θεμάτων	4, 13-15, 22-24	5, 17, 44-47	10-12
G4-19 Ουσιαστικά θέματα	13-15, 114	44-48	Σελίδες 4, 39-41 του
G4-20 Όρια ουσιαστικών θεμάτων εντός του οργανισμού	4, 15	47-48	παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή
G4-21 Όρια ουσιαστικών θεμάτων εκτός του οργανισμού	4, 15	47-48	στον ιστότοπο της εταιρείας
G4-22 Επιπτώσεις και επεξήγηση των αναθεωρήσεων των πληροφοριών	6, 60-75, 100, 101	6	57-58
G4-23 Σημαντικές αλλαγές στον Απολογισμό (αντικείμενο, όρια)	4,6,15,62-66	5	57-58
G4-24 Ομάδες ενδιαφερόμενων μερών που συμμετέχουν	23-24	34-43	10-12, σελίδες 4, 42-43 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-25 Προσδιορισμός και επιλογή ενδιαφερόμενων μερών για συμμετοχή	23-24	34-43	10-12, σελίδες 4, 42-43 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-26 Προσεγγίσεις για τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων	13-15, 17, 18, 23-25, 33-35	5,6, 34-45, 88-90, 141	10, σελίδες 4, 42-43 του παραρτήματος

μερών			δεικτών GRI
G4-27 Θέματα και προβληματισμοί που τέθηκαν από τα ενδιαφερόμενα μέρη	15, 23-25, 38-39, 43, 46-50, 51-52	36-43	10, σελίδες 4, 42-43 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-28 Περίοδος Απολογισμού	4	5	σελίδα 4 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-29 Ημερομηνία του πιο πρόσφατου απολογισμού	4	5	σελίδα 4 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-30 Κύκλος απολογισμού	4	5	σελίδα 4 του παραρτήματος δεικτών GRI
G4-31 Σημείο επικοινωνίας σχετικά με τον Απολογισμό	4	6, παραπομπή και στον ιστότοπο της εταιρείας	σελίδα 4 του παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή στον ιστότοπο της εταιρείας
G4-32 Πίνακας δεικτών GRI	104-113	227-233	παραρτήμα δεικτών GRI
G4-33 Πολιτική εξωτερικής διασφάλισης	4,5,115-117	234-238	61-64
G4-34 Δομή Διακυβέρνησης	4,17-19, 22	22-27	48, παραπομπή σε άλλο αρχείο
G4-36 Αναφορά εάν ο οργανισμός έχει ορίσει μια θέση εκτελεστικού επιπέδου με ευθύνη για την οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνικά θέματα, και αν ο κάτοχος/οι	22	(αναφέρονται σχετικές πληροφορίες στις σελίδες 22-23, 25-27)	48, σελίδα 5 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο

κάτοχοι κατόχους θέσεων αναφέρονται απευθείας στον ανώτερο φορέα			
G4-56 Αξίες, αρχές, πρότυπα και κανόνες συμπεριφοράς του οργανισμού	13-15, 17-19, 22, 54-56	17-21, 30-31, 143, 171, 172	21, 48, 52-σελίδα 6 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε αρχείο και στον ιστότοπο της εταιρείας

Πίνακας 4: Σύγκριση των απολογισμών των τριών οργανισμών με βάση τους δείκτες GRI G4-1 ως G4-56

Σημειώνεται ότι το κομμάτι του απολογισμού που αφορά τη Στρατηγική και τη Διοίκηση Εταιρικής Υπευθυνότητας έχει έκταση μεγαλύτερη από 40 σελίδες (βρίσκεται στις σελίδες 16-64). Προτείνεται η έκτασή του να μειωθεί κυρίως με τροποποιήσεις στη μορφοποίηση, ώστε να μειωθούν τα κενά που υπάρχουν στις σελίδες. Για παράδειγμα, στη σελίδα 33 υπάρχουν μόνο 143 λέξεις και είναι άδεια κατά ποσοστό μεγαλύτερο από 50%. Επίσης μπορούν να μορφοποιηθούν τα διαγράμματα ώστε να καταλαμβάνουν λιγότερο χώρο, όπως για παράδειγμα, το διάγραμμα με τα ενδιαφερόμενα μέρη στη σελίδα 34 μπορεί να μικρύνει ή παραλειφθεί, διότι τα ενδιαφερόμενα μέρη περιγράφονται αναλυτικά στον πίνακα της σελίδας 35. Αντίστοιχες μετατροπές μπορούν να γίνουν και στους πίνακες.

Παράλληλα μπορούν στον απολογισμό να παραμείνουν στην ενότητα *Διακρίσεις*, (σελίδες 52-53) οι τίτλοι των διακρίσεων και να μεταφερθούν οι περαιτέρω πληροφορίες στον ιστότοπο του ομίλου, για παράδειγμα, να τοποθετηθούν στην ιστοσελίδα με ένα σύνδεσμο που θα αναφέρει «*πίεστε εδώ για να δείτε τις διακρίσεις της εταιρείας*» ή κάθε τίτλος να αποτελεί υπερσύνδεσμο που θα μεταφέρει τον χρήστη στον ιστότοπο για περισσότερες πληροφορίες.

5.2. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 EC

Τα οικονομικά στοιχεία όπως τα έσοδα, επενδύσεις για μελλοντική ανάπτυξη κλπ παρουσιάζονται στις εκθέσεις και των τριών εταιρειών. Για παράδειγμα στην έκθεση

του ΟΤΕ - Cosmote αναφέρονται στις σελίδες 9-14, 54, 78, 184, 185, 203. Υπάρχουν και συνοπτικοί πίνακες (πχ Vodafone σελίδα 101, Cosmote σελίδα 14). Η έκταση στην έκθεση της εταιρείας Τιτάν είναι μικρότερη. Σε αυτή, οι πληροφορίες αναφέρονται σε διάφορα σημεία, πχ στις σελίδες 8,9, 15-18 (δείκτης G4-EC1),37, 40. Οι πληροφορίες που αφορούν τους αντίστοιχους δείκτες δίνονται σε αρκετά μικρότερη έκταση. Για παράδειγμα, οι οικονομικοί δείκτες G4-EC7, G4-EC8, μαζί με τον G4-SO2, στη σελίδα 27. Παράλληλα δίνονται πληροφορίες στο παράρτημα με τους δείκτες GRI.

Μία σύγκριση των εταιρειών με βάση τους δείκτες Global Reporting Initiative (GRI), παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα. Όπου αναγράφονται σελίδες σε παρένθεση, είναι οι σελίδες που παρουσιάζονται ορισμένα στοιχεία σχετικά με τον δείκτη, αλλά ο δείκτης δεν αναφέρεται στο τέλος της έκθεσης που γίνεται η σχετική αναφορά:

Δείκτης GRI G4	Σελίδες – σχόλια Απολογισμού Vodafone	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού ΟΤΕ	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού TITAN
DMA Κοινοποίηση της προσέγγισης της διοίκησης	5, 13-15, 100-101	13, 17-18, 66	8-10, 16, 21, 27, 52
EC1 Άμεση οικονομική αξία που παράγεται και κατανέμεται.	5,6,7, 100,101	14, (αναφορές και σε άλλα σημεία πχ 9-13- πληροφορίες και σε διαφορετικό αρχείο Ετήσια οικονομική έκθεση)	8-9, 15-18, σελίδα 7 παραρτήματος δεικτών GRI
EC2 Χρηματοοικονομικές επιπτώσεις.	5,6,7,61,63-65, 77-79	(αναφορά σε διάφορα σημεία, πχ 14, 78, 184, 185, 203- πληροφορίες και σε διαφορετικό αρχείο -Ετήσια οικονομική έκθεση)	30, 52, σελίδα 8 παραρτήματος δεικτών GRI
EC3 Κάλυψη των υποχρεώσεων σχετικά με το	32-33	(αναφορές στις σελίδες 10-11,107-109, 114, 135-137)	Αναφορά πχ στη σελίδα 8, αναλυτικά με

καθορισμένο πρόγραμμα παροχών.			βάση τον δείκτη στη σελίδα 8 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλα αρχεία
EC4 Σημαντική χρηματοοικονομική βοήθεια που λαμβάνεται από το κράτος.	107-Η εταιρεία δεν λαμβάνει σημαντική στήριξη από το κράτος	13-Το Ελληνικό Δημόσιο είναι μέτοχος στον ΟΤΕ (10%). Ωστόσο, ο ΟΤΕ και η COSMOTE δεν λαμβάνουν κρατική επιδότηση φοροαπαλλαγή ή οικονομική ενίσχυση από το κράτος (πέραν της συμμετοχής σε έργα συγχρηματοδοτούμενα από το Ελληνικό Δημόσιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή),.	Σελίδα 8 παραρτήματος δεικτών GRI- δεν λήφθηκε κυβερνητική οικονομική στήριξη
EC5 Κλίμακα ποσοστού του τυπικού βασικού μισθού κατά φύλο σε σύγκριση με τον ισχύοντα κατώτατο μισθό	30-Δεν γίνονται διακρίσεις με βάση το φύλο	(115-116)	σελίδα 9 παραρτήματος δεικτών GRI
EC6 Πολιτική και πρακτικές για την επιλογή ανώτερων στελεχών από την τοπική κοινότητα.		(111-112- Επιπλέον πληροφορίες σε άλλο αρχείο που μπορεί να ανατρέξει ο ενδιαφερόμενος)	σελίδα 9 παραρτήματος δεικτών GRI

EC7 Ανάπτυξη και επίδραση των επενδύσεων σε υποδομές και των υποστηριζόμενων υπηρεσιών.	5,46-50,75-79	(Αναφορές σε αρκετά σημεία, όπως στις σελίδες 11, 14, 54, 71, 76-80)	27, 37-38, (5,40-43, ,45-46) σελίδα 10 παραρτήματος δεικτών GRI
EC8 Σημαντικές έμμεσες οικονομικές επιδράσεις και έκταση των επιδράσεων.	38-40, 77-83, 100-101	(11, 145-147)	14, 27, 37, σελίδα 11 παραρτήματος δεικτών GRI

Πίνακας 5: Σύγκριση των απολογισμών των τριών οργανισμών με βάση τους δείκτες GRI-G4 για τα οικονομικά στοιχεία

Στον Απολογισμό του ΟΤΕ, δίνονται οικονομικά στοιχεία για τον Όμιλο σε πίνακες (σελίδα 10 Χρηματοοικονομική Επίδοση Ομίλου ΟΤΕ και Οικονομική Συνεισφορά Ομίλου ΟΤΕ). Παρόμοια στοιχεία για ΟΤΕ και Cosmote δίνονται σε πίνακες στη σελίδα 14. Ενδεχομένως η έκταση να μπορεί να μειωθεί, παρουσιάζοντας όλη την πληροφορία σε ενοποιημένους πίνακες για όλο τον Όμιλο ή για την δραστηριότητα στην Ελλάδα συνολικά (ΟΤΕ και Cosmote) και να μην είναι απαραίτητος ο διαχωρισμός σε ΟΤΕ και Cosmote. Εναλλακτικά, μπορούν να δημιουργηθούν διαγράμματα που θα παρουσιάζουν την ίδια πληροφορία και για τις δύο εταιρίες ταυτόχρονα. Αν απαιτείται μπορεί να υπάρχει σύνδεσμος (link) που να δίνει αναλυτικά τα στοιχεία για τις εταιρείες ΟΤΕ και Cosmote στον ιστότοπο του Ομίλου. Επιπλέον, μπορούν να υιοθετηθούν και άλλοι τρόποι παρουσίασης, όπως με γραφήματα.

5.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 EN

Και στους τρεις απολογισμούς δίνονται πληροφορίες για τομείς όπως η κατανάλωση και η εξοικονόμηση ενέργειας, η διαχείριση απορριμμάτων, η ανακύκλωση κλπ. Παράλληλα αναφέρονται επιτεύγματα ή και στόχοι των εταιρειών (πχ COSMOTE σελίδες 63, 64, 174), Vodafone σελίδες 74 και 75, αναφορά επενδύσεων και δαπανών για το περιβάλλον (πχ Τιτάν σελίδα 30) κλπ.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην ανακύκλωση της έκθεσης της Vodafone (σελίδες 67,68,69) που αναφέρει την 100% ανακύκλωση των ηλεκτρικών συσσωρευτών, ενώ της Cosmote την ανακύκλωση του 100% των επικίνδυνων και τεχνικών

απορριμμάτων που αποσύρονται (σελίδα 64). Σημειώνεται ότι και οι δύο εταιρείες διαθέτουν Σύστημα Περιβαλλοντικής διαχείρισης που είναι πιστοποιημένο κατά το πρότυπο ISO 14001. Αντίστοιχη πιστοποίηση έχει και η εταιρεία TITAN για ορισμένες εγκαταστάσεις (πχ σελίδα 42 του Απολογισμού).

Η ανάλυση του Απολογισμού ΟΤΕ για το περιβάλλον καταλαμβάνει περισσότερες από 30 σελίδες (170-204 και όποιες άλλες αναφορές γίνονται σε άλλα σημεία), σαφώς περισσότερες από την έκθεση του Τιτάνα (πίνακες στις σελίδες 13 και 15, σελίδες 30-36, πίνακες σελίδων 68-71) και της Vodafone (60-75). Σημειώνεται ότι οι αντίστοιχες πληροφορίες που υπάρχουν στην έκθεση της εταιρείας Τιτάν, καταλαμβάνουν μικρότερη έκταση. Για παράδειγμα, πληροφορίες που αφορούν αρκετούς δείκτες G4-EN8, G4-EN10, G4-EN11, G4-EN12, G4-EN13, βρίσκονται στις σελίδες 30-31.

Σύγκριση των Απολογισμών για τους περιβαλλοντικούς δείκτες GRI G4 παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Δείκτης GRI G4	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού Vodafone	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού ΟΤΕ	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού TITAN
G4-DMA Κοινοποίηση της Προσέγγισης της Διοίκησης	5,13-15, 17-19, 22, 60	171, 188-189	8-9, 29, 30, σελίδα 14 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο (πολιτική για το περιβάλλον)
EN1 Χρησιμοποιούμενα υλικά, με βάση το βάρος ή τον όγκο.			68, σελίδες 14 και 45 του παραρτήματος δεικτών GRI
EN 3Κατανάλωση ενέργειας εντός του οργανισμού	62-66, 100-101-Χρήση διαγραμμάτων	183, 184 -Αναλυτικά ανά κλάδο και συνολικά. Επιπλέον πληροφορίες σε	34, 57, σελίδες 15, 46 του παραρτήματος δεικτών GRI

		ξεχωριστό πίνακα Ι	
EN 5 Ενεργειακή ένταση	62-66	183-186 Επιπλέον πληροφορίες σε ξεχωριστό πίνακα	34, 68, σελίδα 16 παραρτήματος δεικτών GRI
EN6 Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας.	62-66, 100-101- Διαγράμματα και κείμενο. Αναφέρονται συγκεκριμένες ενέργειες.	(63, 185-187 - Διαγράμματα και κείμενο. Αναφέρονται και συγκεκριμένες ενέργειες).	34
EN 7 Μειώσεις ενεργειακών απαιτήσεων προϊόντων και υπηρεσιών	63-65, 77-79	(76-78, 185-187)	σελίδα 16 παραρτήματος δεικτών GRI
EN8 Συνολική κατανάλωση νερού με βάση την πηγή.		(198, 199- Αναφέρεται και σύγκριση με προηγούμενο έτος)	30-31,68,(35), σελίδα 16 του παραρτήματος δεικτών GRI (αναφέρεται και ανά τόνο προϊόντος στις σελίδες, 13,15),
EN11 Θέση και έκταση γαιών εντός ή παρακείμενων σε προστατευόμενες περιοχές και περιοχές υψηλής αξίας βιοποικιλότητας και EN12 Περιγραφή των σημαντικών επιδράσεων των δραστηριοτήτων, των		199, 200- Πληροφορίες για σταθμούς σε περιοχές Natura 2000	30, σελίδες 17, 47 του παραρτήματος δεικτών GRI

προϊόντων και των υπηρεσιών στη βιοποικιλότητα των προστατευόμενων περιοχών.			
EN15 Άμεσες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου	62-66, 100-101 - Αναφορά στο κείμενο και σε συνοπτικό πίνακα	177-182, 197, 198- Επιπλέον αναφορά σε ξεχωριστό πίνακα που μπορούν να ανατρέξουν οι ενδιαφερόμενοι	68,13, 15 (ανά τόνο προϊόντος), σελίδα 18 παραρτήματος δεικτών GRI
EN16 Έμμεσες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου από την ενέργεια	62-66, 100-101 - Αναφορά στο κείμενο και σε συνοπτικό πίνακα	180-182 - Επιπλέον αναφορά σε ξεχωριστό πίνακα	13, 68, σελίδα 18 παραρτήματος δεικτών GRI
EN17 Άλλες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου	62-66, 100-101	177-182	σελίδα 18 παραρτήματος δεικτών GRI
EN18 Ένταση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου	62,64,66	177-178	13, 57, 68, σελίδα 18 παραρτήματος δεικτών GRI
EN 19 Μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	62, 100-101	(183-187)	30-31, 37, 68
EN 20 Εκπομπές ουσιών που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος	71, 72 και στον συνοπτικό πίνακα (σελίδες 100-101)	(197, 198- περιγραφή και διάγραμμα με ποσότητες).	σελίδα 19 παραρτήματος δεικτών GRI
EN21 NOx, SOx και άλλες σημαντικές εκπομπές αερίων.	63	(179-περιγραφή και διάγραμμα με ποσότητες).	13, 68
EN22 Συνολικός όγκος υγρών αποβλήτων με βάση την ποιότητα και		199- υγρά αστικά απόβλητα, τα οποία οδηγούνται στα	36, 71, σελίδα 19 παραρτήματος

τον προορισμό		υφιστάμενα δημόσια δίκτυα αποχέτευσης. Δεν πραγματοποιήθηκαν απορρίψεις νερού	δεικτών GRI
EN23 Συνολικό βάρος αποβλήτων κατά τύπο και μέθοδο διάθεσης	60-75 και σε συνοπτικό πίνακα σελίδα 100	188 -193- Παραπομπή και σε αναλυτικό πίνακα.	36, σελίδα 19 παραρτήματος δεικτών GRI
EN24 Συνολικός αριθμός και όγκος σημαντικών διαρροών	Δεν υπήρχαν διαρροές (σελίδα 108)	(199 -Αναφέρεται πως δεν υπήρχαν διαρροές υγρών αποβλήτων)	σελίδα 20 παραρτήματος δεικτών GRI- Δεν υπήρχαν διαρροές
EN25 Βάρος διακινούμενων, εισαγόμενων, εξαγόμενων ή επεξεργασμένων, αποβλήτων που θεωρούνται επικίνδυνα.	101 (συνοπτικός πίνακας)	(190-Αναφέρεται σε διάγραμμα και στον πίνακα Δείκτες Επίδοσης Περιβάλλοντος – Απορρίμματα)	σελίδα 20 παραρτήματος δεικτών GRI- Δεν παράγονται επικίνδυνα απόβλητα
EN 27 Βαθμός μείωσης των επιδράσεων των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων και των υπηρεσιών			8-9, 30, σελίδα 20 παραρτήματος δεικτών GRI
EN28 Ποσοστό πωληθέντων προϊόντων και σχετικών υλικών συσκευασίας που ανακτώνται ανά κατηγορία.	(πληροφορίες για ανακύκλωση σε διάφορα σημεία, πχ στις σελίδες 67,68,69)	(192 - πρόγραμμα παρακολούθησης και συμμετοχή σε συλλογικά συστήματα. Επιπλέον πληροφορίες για ανακύκλωση πχ	

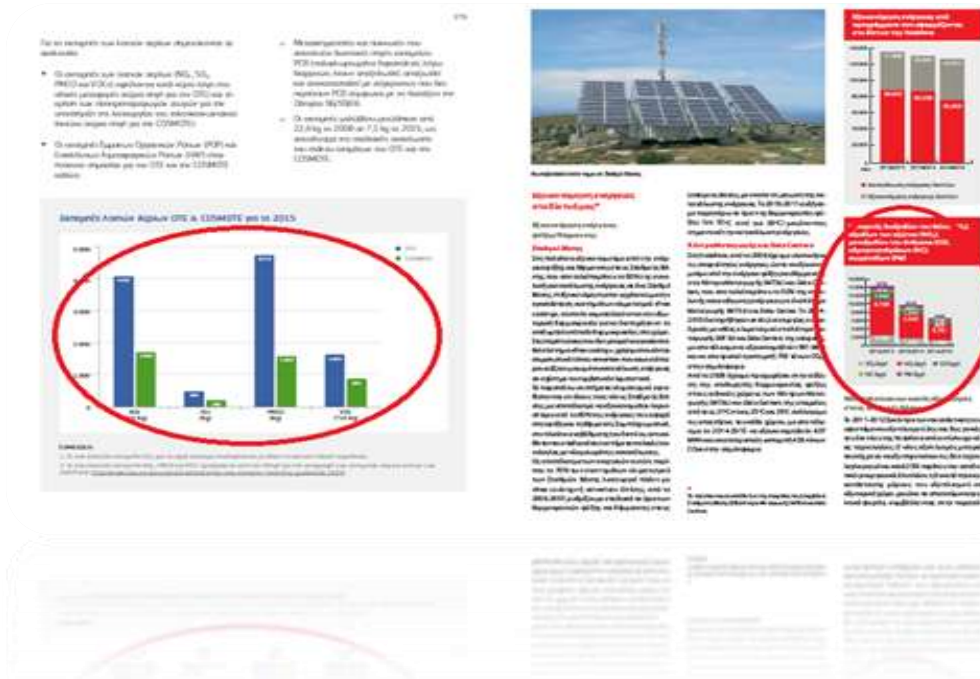
		σελίδες, 202-203)	
EN29 Χρηματική αξία των σημαντικών προστίμων και συνολικός αριθμός μη χρηματικών κυρώσεων για τη μη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία.	46-48, 100-101- πρόστιμα σε 8 περιπτώσεις	Δεν αναφέρονται πρόστιμα σχετικά με την περιβαλλοντική νομοθεσία	Σελίδα 20 παραρτήματος δεικτών GRI
EN31 Συνολικές δαπάνες και επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος (ανά τύπο)		(78)	Σελίδα 21 παραρτήματος δεικτών GRI
EN 32 Ποσοστό νέων προμηθευτών που ελεγχόταν βάσει περιβαλλοντικών κριτηρίων	53-56	(δεν αναφέρεται, δίνονται γενικά στοιχεία για τον έλεγχο προμηθευτών πχ στις σελίδες 98-105, και στον κώδικα δεοντολογίας)	σελίδα 22 παραρτήματος δεικτών GRI-100% ελέγχονται
EN33 Σημαντικές υφιστάμενες και πιθανές επιδράσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα .	53-56	(γενικά στοιχεία για τους προμηθευτές πχ στις σελίδες 98-105, και στον κώδικα δεοντολογίας)	σελίδα 22 παραρτήματος δεικτών GRI

Πίνακας 6: Σύγκριση των απολογισμών των οργανισμών με βάση περιβαλλοντικούς δείκτες του προτύπου GRI 4 -EN

Με εξαίρεση τον δείκτη EN6 (Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας), που είναι αναλυτικότερα στη Vodafone, όλοι οι δείκτες που αναφέραμε είναι περίπου το ίδιο αναλυτικά σε όλους τους απολογισμούς ή ο ΟΤΕ έχει μεγαλύτερη έκταση στα αντίστοιχα κομμάτια. Η μεγαλύτερη έκταση είναι και λόγω παραπάνω πληροφορίας αλλά και λόγω πολλών κενών στην μορφοποίηση και χρήσης περισσότερων διαγραμμάτων κλπ.

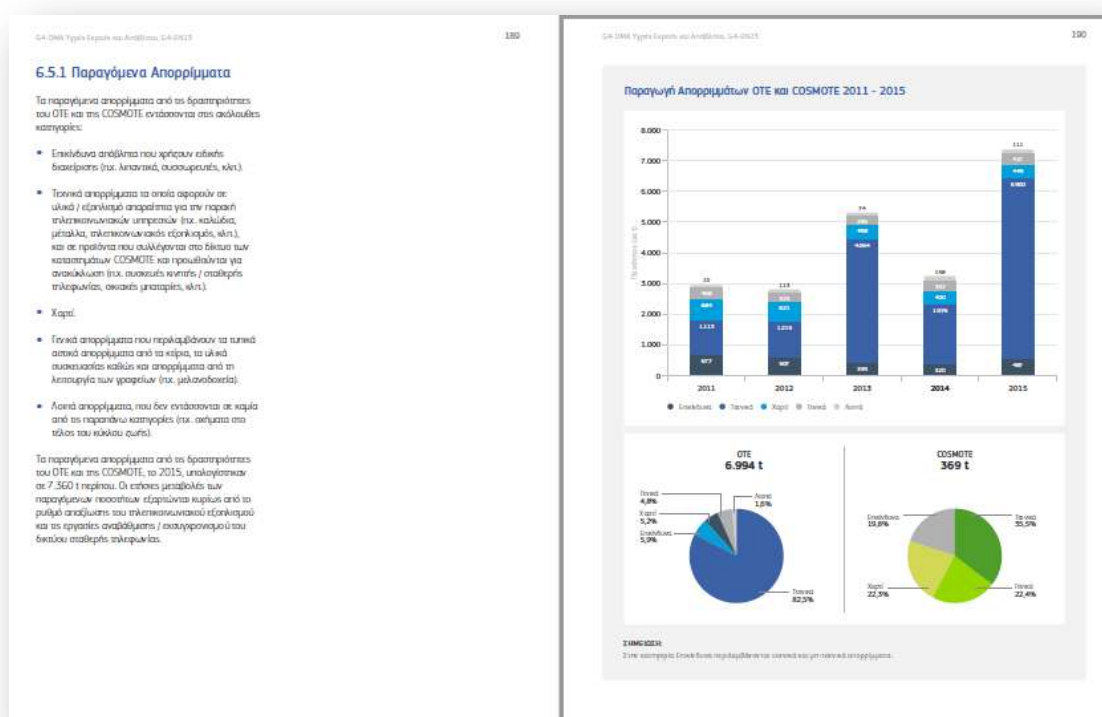
Η μείωση της έκτασης μπορεί να επιτευχθεί με διάφορες ενέργειες, όπως, η αναδιοργάνωση της πληροφορίας και η μείωση της έκτασης των διαγραμμάτων ώστε να τοποθετούνται και στο πλάι του κειμένου ή σε κενά που τυχόν υπάρχουν. Επιπροσθέτως, μπορούν να περιγράφονται τα μεγέθη περιληπτικά και να τοποθετηθούν διαγράμματα ή περισσότερη πληροφορία σε ξεχωριστό σύνδεσμο (link) όπου ο ενδιαφερόμενος θα μπορεί να ανατρέξει.

Σαν παράδειγμα των παραπάνω προτάσεων, στην επόμενη εικόνα παρουσιάζεται μία σελίδα από τους απολογισμούς Vodafone και ΟΤΕ, στην οποία παρουσιάζονται οι εκπομπές άλλων αερίων, εκτός του διοξειδίου του άνθρακα. Η έκταση του διαγράμματος στον απολογισμό της εταιρείας Vodafone είναι αρκετά μικρότερη, ενώ παράλληλα περιέχει περισσότερη πληροφορία (σύγκριση με τα προηγούμενα έτη). Παράλληλα στην σελίδα από την έκθεση της Cosmote υπάρχουν και μεγαλύτερα κενά (ανάμεσα στις δύο στήλες κειμένου και στο κάτω μέρος της σελίδας).

Εικόνα 11: Σύγκριση μίας σελίδας Απολογισμού Βιώσιμης Ανάπτυξης που αναφέρει την εκπομπή αερίων εκτός του διοξειδίου του άνθρακα των εταιρειών COSMOTE (αριστερά) και Vodafone (δεξιά).

Ως επιπλέον παράδειγμα των παραπάνω παρουσιάζονται οι σελίδες 189 και 190 του απολογισμού, όπου φαίνονται τα μεγάλα διαγράμματα και η μικρή έκταση που καταλαμβάνει το κείμενο σε σχέση με την χωρητικότητα της σελίδας (η μισή σελίδα περιέχει περιγραφή των αποβλήτων και η άλλη μισή είναι άδεια). Επομένως, με κατάλληλη μορφοποίηση και μικρότερο μέγεθος στα διαγράμματα, το περιεχόμενο μπορεί ενδεχομένως να συμπυκνωθεί σε μία σελίδα. Η πληροφορία μπορεί να συμπυκνωθεί στο πρώτο διάγραμμα, ίσως με μερικές γραμμές συμπληρωματικό κείμενο:

Εικόνα 12: Παράδειγμα σελίδων του Απολογισμού του ΟΤΕ

Οι σύνδεσμοι που υπάρχουν παραπέμπουν σε δύο αρχεία που είναι συνοπτικοί πίνακες κατανάλωσης ενέργειας, διαχείρισης απορριμμάτων κλπ. Θα μπορούσε να υπάρχει η πληροφορία περιληπτικά στην έκθεση και αναλυτικότερα στα αρχεία.

Υπάρχουν αρκετές πληροφορίες που αναφέρονται για τον ΟΤΕ και την Cosmote. Ενδεχομένως να μπορεί να γίνει αναφορά στα στοιχεία που αφορούν τον Όμιλο συνολικά (ή τις δραστηριότητές του στην Ελλάδα), επομένως να καταλαμβάνει μικρότερη έκταση.

Για παράδειγμα, οι πίνακες στις σελίδες 197 και 198 μπορούν να συμπυκνωθούν ώστε να δίνεται όλη η πληροφορία σε ένα πίνακα, ενδεχομένως περιορίζοντας λίγο το χρονικό διάστημα, όπως φαίνεται στις ακόλουθες εικόνες:

Προσθήκη Ψυκτικών Μέσων σε Ψυκτικές Εγκαταστάσεις ΟΤΕ και COSMOTE					
	2011	2012	2013	2014	2015
ΟΤΕ					
R22 (kg)	2.981,33	731,00	718,00	70,00	0,00
R407C (kg)	3.077,50	3.990,00	4.197,80	2.865,00	3.451,34
R410A (kg)	258,00	515,00	596,50	40,00	83,98
R134a (kg)	22,60	211,00	21,00		30,00
R417A (kg)	2.590,00	2.346,00	2.801,00	1.490,00	1.996,70
R422 (kg)		209,50	416,00	145,00	220,00
R404 (kg)		367,00	20,00		

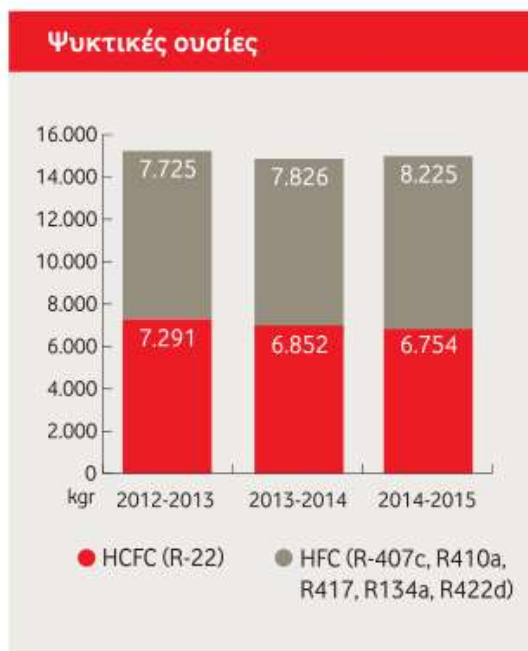
Προσθήκη Ψυκτικών Μέσων σε Ψυκτικές Εγκαταστάσεις ΟΤΕ και COSMOTE					
	2011	2012	2013	2014	2015
COSMOTE					
R22 (kg)	266,00	337,00	273,00	226,10	0,00
R407C (kg)	681,00	471,60	362,00	346,80	330,40
R410A (kg)	433,00	191,00	122,00	126,70	224,00
R134a (kg)	0,00				
R417A (kg)			6,00	14,00	81,30
R422 (kg)		48,00			

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

1. Το δυναμικό καταστροφής άγοντος εκφράζεται σε ισοδύναμο R11 (CFC-11). Στην περίπτωση του R22 η μετατροπή γίνεται με βάση το συντελεστή 0,055.
2. Για το Δυναμικό Παγκόσμιας Αύξησης Θερμοκρασίας (Global Warming Potential) χρησιμοποιούνται οι τιμές που περιλαμβάνονται στο παράρτημα III της Απόφασης 24/CP.19 και προέρχονται από την 4η Έκθεση Αξιολόγησης του IPCC.

Προσθήκη Ψυκτικών Μέσων σε Ψυκτικές Εγκαταστάσεις ΟΤΕ και COSMOTE								
	ΟΤΕ				COSMOTE			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
R22 (kg)	731,00	718,00	70,00	0,00	337,00	273,00	226,10	0,00
R407C (kg)	3.990,00	4.197,80	2.865,00	3.451,34	471,60	362,00	346,80	330,40
R410A (kg)	515,00	596,50	40,00	83,98	191,00	122,00	126,70	224,00
R134a (kg)	211,00	21,00		30,00				
R417A (kg)	2.346,00	2.801,00	1.490,00	1.996,70		6,00	14,00	81,30
R422 (kg)	209,50	416,00	145,00	220,00	48,00			
R404 (kg)	367,00	20,00						

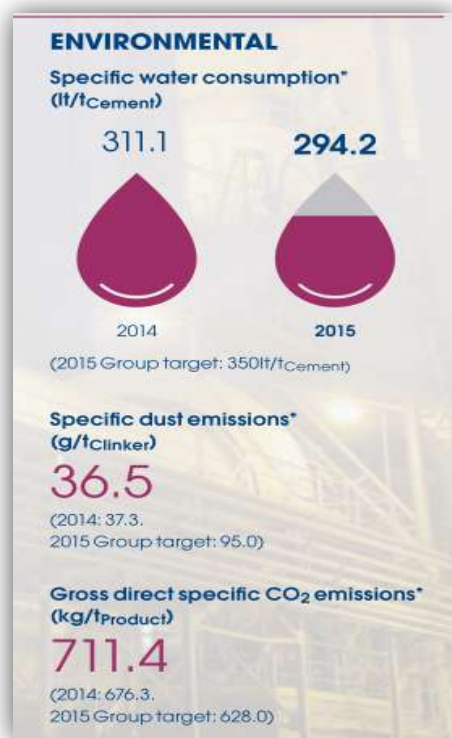
Εικόνα 13: Τωρινή και προτεινόμενη παρουσίαση της χρήσης ψυκτικών μέσων των εταιρειών ΟΤΕ και Cosmote

Ενδεχομένως η πληροφορία να μπορεί να παρουσιαστεί και πιο συνοπτικά, όπως φαίνεται και στην ακόλουθη εικόνα από τον απολογισμό της Vodafone, όπου τα ψυκτικά μέσα έχουν ομαδοποιηθεί σε δύο κατηγορίες.

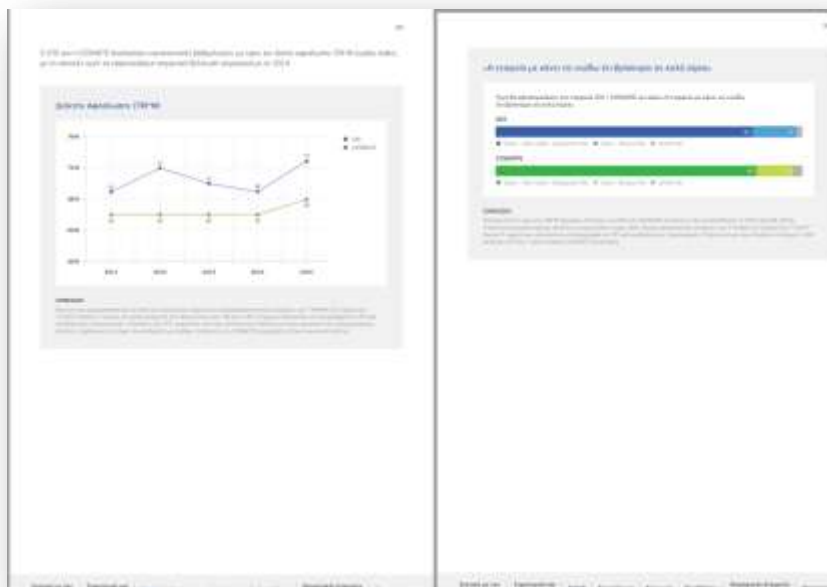
Διάγραμμα 12: Συνοπτική παρουσίαση της χρήσης ψυκτικών μέσων

Παράλληλα θα μπορούσε να υιοθετηθεί και άλλος τρόπος παρουσίασης βασικών μεγεθών, όπως η κατανάλωση ενέργειας και νερού κλπ, όπως φαίνεται στην ακόλουθη εικόνα:

Εικόνα 14: Εναλλακτικός συνοπτικός τρόπος παρουσίασης βασικών περιβαλλοντικών μεγεθών

Οι δράσεις ευαισθητοποίησης εργαζομένων και κοινού μπορούν να περιγραφούν πιο περιληπτικά στην έκθεση απολογισμού και να υπάρχει παραπομπή στην ιστοσελίδα του ομίλου όπου θα περιγράφονται πιο αναλυτικά.

Εικόνα 15: Παράδειγμα από τον Απολογισμό του Ομίλου ΟΤΕ

5.4. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 LA

Οι πρακτικές εργασίας καταλαμβάνουν σημαντική έκταση στους απολογισμούς των οργανισμών Vodafone και ΟΤΕ - Cosmote, ενώ στον όμιλο TITAN, αρκετά στοιχεία αναφέρονται στο ειδικό παράρτημα για τους δείκτες GRI. Στην έκθεση της Cosmote, το κομμάτι που αναφέρεται στους εργαζόμενους καταλαμβάνει τις σελίδες 106-141.

Σύγκριση με βάση τους δείκτες επίδοσης για τις πρακτικές εργασίας και την αξιοπρεπή εργασία παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα. Όμοια με πριν οι αριθμοί σε παρενθέσεις σημαίνουν τις αντίστοιχες σελίδες που γίνεται σχετική αναφορά, χωρίς όμως να υπάρχει ο αντίστοιχος δείκτης στο παράρτημα.

Δείκτης GRI G4	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού Vodafone	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού ΟΤΕ	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού

			TITAN
G4-DMA Κοινοποίηση της Προσέγγισης της Διοίκησης	14-15, 17-19, 22, 30, 54	118-125	19, 21
LA1 Συνολικός αριθμός και ποσοστό κίνησης προσωπικού (ρυθμοί πρόσληψης νέων εργαζομένων και αντικατάσταση εργαζομένων κατά ηλικιακή ομάδα, φύλο και περιοχή).	30-31	(9, 13, 109-112)	σελίδα 23 παραρτήματος δεικτών GRI
LA2 Παροχές προς τους εργαζόμενους πλήρης απασχόλησης (δεν παρέχονται στους προσωρινούς και τους εργαζόμενους μερικής απασχόλησης).	32-33	(116, 135-137)	21, σελίδα 24 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο
LA3 Ποσοστό εργαζομένων που επιστρέφουν στην εργασία μετά την γονική άδεια.	33	(116)	σελίδα 24 παραρτήματος δεικτών GRI
LA4 Ελάχιστη περίοδος ειδοποίησης σχετικά με λειτουργικές αλλαγές	Ελάχιστη περίοδος ειδοποίησης τριών εβδομάδων (σελίδα 109)	(114- σύμφωνα με την νομοθεσία. Γενική αναφορά σε ενημέρωση σχετικά με αλλαγές στη σελίδα 140)	σελίδα 24 παραρτήματος δεικτών GRI, τουλάχιστον την ελάχιστη βάση νομοθεσίας της χώρας και της ΕΕ
LA5 Ποσοστό του συνολικού εργατικού	36-37	(η πολιτική υγείας και ασφάλειας έχει	σελίδα 24 παραρτήματος

δυναμικού που εκπροσωπείται στις επίσημες επιτροπές υγιεινής και ασφάλειας, στις οποίες συμμετέχουν από κοινού εκπρόσωποι της Διοίκησης και των εργαζομένων		στόχο την υποστήριξη της διαβούλευση μεταξύ διοίκησης και εργαζομένων, (σελίδα 118)	δεικτών GRI
LA6 Τύπος τραυματισμού και ποσοστά τραυματισμών, επαγγελματικών ασθενειών, απώλειας ημερών εργασίας και απουσιών εργαζομένων	36-37,100-101	119-122	19, σελίδες 25, 48-49 του παραρτήματος δεικτών GRI
LA7 Εργαζόμενοι με υψηλό κίνδυνο ασθενειών λόγω εργασίας.	36-37		σελίδα 25 παραρτήματος δεικτών GRI
LA8 Ζητήματα ασφαλείας και υγείας που καλύπτονται στις επίσημες συμφωνίες με τα συνδικάτα	(αναφέρονται γενικά μέτρα για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων στις σελίδες 36, 37)	(αναφέρονται γενικά μέτρα για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων στις σελίδες 118-120,123- 126)	σελίδα 25 παραρτήματος δεικτών GRI-100% των συμφωνιών καλύπτουν θέματα υγείας και ασφάλειας,
LA9 Επιμόρφωση ανά εργαζόμενο με βάση το φύλο και την κατηγορία (Μέσος όρος ωρών κατάρτισης)	33-34	131-133- παραπομπή και σε ξεχωριστό αρχείο (στοιχεία και σε 107-112),	21, σελίδες 26, 49 του παραρτήματος δεικτών GRI
LA10 Προγράμματα	33-36	(112-113)	21, σελίδα 27

διαχείρισης δεξιοτήτων και δια βίου μάθησης				παραρτήματος δεικτών GRI
LA11 Ποσοστό εργαζομένων που λαμβάνουν τακτικές αξιολογήσεις των επιδόσεων και της επαγγελματικής εξέλιξης, ανάλογα με το φύλο και την κατηγορία εργαζομένων	30-32,33, 34, 100, 101	(129-131)		σελίδα 27 παραρτήματος δεικτών GRI
LA12 Διαφορετικότητα και ίσες ευκαιρίες	17-19, 22, 30-32	113-116		48, σελίδες 27-28 του παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο
LA13 Ίση αμοιβή για άντρες και γυναίκες	30 -Παρέχεται ίδια αμοιβή για την ίδια εργασία ανεξαρτήτως φύλου (109)	(115-δεν γίνεται καμία διάκριση ή διαφοροποίηση λόγω φύλου στις αμοιβές).		Σελίδα 28 παραρτήματος δεικτών GRI, δεν γίνεται διάκριση
LA14 Ποσοστό νέων προμηθευτών που υποβλήθηκαν σε έλεγχο βάσει κριτηρίων για τις εργασιακές πρακτικές	54-56	(30,31,105)		29, σελίδα 28 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο (κώδικας δεοντολογίας)
LA15 Σημαντικές υφιστάμενες και πιθανές αρνητικές επιδράσεις για τις εργασιακές πρακτικές στην εφοδιαστική αλυσίδα και ενέργειες	54-56	(30,31,105)		29, Σελίδα 29 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο (κώδικας δεοντολογίας)

5.5. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ - ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 HR

Ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει κατά GRI να αναφέρεται σε όλους τους απολογισμούς. Στον απολογισμό του TITAN η έκταση είναι μικρότερη, ενώ αρκετές πληροφορίες παρατίθενται στο παράρτημα. Σημειώνεται ότι εκτός από τους δείκτες υπάρχουν και άλλες αναφορές.

Η ανάλυση των δεικτών GRI για τα ανθρώπινα δικαιώματα γίνεται στον ακόλουθο πίνακα. Όμοια με πριν οι αριθμοί σε παρενθέσεις σημαίνουν τις αντίστοιχες σελίδες που γίνεται σχετική αναφορά, χωρίς όμως να υπάρχει ο αντίστοιχος δείκτης στο παράρτημα. Στην έκθεση της Cosmote δεν γίνεται αναφορά στο τέλος, σε κανέναν από αυτούς τους δείκτες και επομένως, οι αριθμοί σε όλες τις γραμμές είναι σε μέσα σε παρενθέσεις.

Δείκτης GRI - G4	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού Vodafone	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού ΟΤΕ	Σελίδες - σχόλια Απολογισμού TITAN
G4-DMA Κοινοποίηση της Προσέγγισης της Διοίκησης	14-17, 30, 36, 54-56	(171)	21, 24, 29
HR1 Ποσοστό και συνολικός αριθμός σημαντικών επενδυτικών συμφωνιών και συμβάσεων που περιλαμβάνουν διατάξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα ή που υποβλήθηκαν σε σχετικό έλεγχο	17, 54- Η εταιρεία λαμβάνει υπόψη της τις διατάξεις του Π.Δ. 178/2002 (προστασία δικαιωμάτων εργαζομένων) σε περιπτώσεις επενδυτικών συμφωνιών	(113-115)	81-82, σελίδα 30 παραρτήματος δεικτών GRI
HR2 Σύνολο ωρών εκπαίδευσης	17, 19, 33-34		30, σελίδα 28 παραρτήματος δεικτών GRI

εργαζομένων . σχετικά με τις πολιτικές ή τις διαδικασίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα.			
HR3 Συνολικός αριθμός περιστατικών διακρίσεων και ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί/ που αναλήφθηκαν	19, 30-32	(113-117 -Αναφορά στον κώδικα δεοντολογίας. Ειδικά κανάλια επικοινωνίας για συμβουλές και καταγγελίες για παραβιάσεις της νομοθεσίας, των πολιτικών και των εσωτερικών διαδικασιών του Ομίλου. 2 καταγγελίες που αφορούσαν θέματα διακρίσεων)	21, σελίδα 31 παραρτήματος δεικτών GRI-Δεν υπήρχαν περιστατικά
HR4 Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και της συλλογικής διαπραγμάτευσης.	17-18, 36, 54-56	(113-116)	Σελίδα 31 παραρτήματος δεικτών GRI
HR5 Δραστηριότητες και προμηθευτές που υπάρχει κίνδυνος για παιδική εργασία	30-32, 54-56	(113-115)	Σελίδα 31 παραρτήματος δεικτών GRI
HR6 Δραστηριότητες	17-18, 30-32, 54-56	(113-115)	Σελίδα 32 παραρτήματος

και προμηθευτές που υπάρχει κίνδυνος για εξαναγκασμένη ή υποχρεωτική εργασία.			δεικτών GRI
HR7 Ποσοστό προσωπικού ασφαλείας που εκπαιδεύεται σε πολιτικές ή διαδικασίες της Εταιρίας σχετικά με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων			Σελίδα 32 παραρτήματος δεικτών GRI-100%
HR9 Αριθμός και ποσοστό των επιχειρηματικών μονάδων αναφορικά με την τήρηση ή για τις οποίες έχουν εκπονηθεί μελέτες επιπτώσεων στα ανθρώπινα δικαιώματα.			21, σελίδα 32 παραρτήματος δεικτών GRI
HR10 Ποσοστό νέων προμηθευτών που ελέχθησαν βάσει κριτηρίων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.	54-56	(113-115)	Σελίδα 33 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο (κώδικας δεοντολογίας)
HR11 Σημαντικές υφιστάμενες και	54-56		Σελίδα 33 παραρτήματος

πιθανές επιδράσεις της εφοδιαστικής αλυσίδας στα ανθρώπινα δικαιώματα.			δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο (κώδικας δεοντολογίας)
HR12 Αριθμός παραπόνων τα οποία έχουν κατατεθεί και επιλυθεί μέσω επίσημων μηχανισμών.			21, 37, 45, 47, Σελίδα 33 παραρτήματος δεικτών GRI

Πίνακας 8: Σύγκριση των απολογισμών των τριών ομίλων με βάση τους δείκτες επίδοσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Στην συγκεκριμένη ενότητα φαίνεται να υπάρχουν μεγάλα διαγράμματα και αρκετός κενός χώρος στις σελίδες, όπως παρατίθεται και στις εικόνες που ακολουθούν (σελίδες 119-122). Όπως εμφανίζεται, η έκταση μπορεί να περιοριστεί με αλλαγή στο μέγεθος. Επιπλέον, προτείνεται η πληροφορία να δίνεται για τον Όμιλο συνολικά (ΟΤΕ και Cosmote σε ένα κοινό διάγραμμα και αν απαιτείται σε ξεχωριστό αρχείο για κάθε εταιρεία αναλυτικό).

Εικόνα 17: Οι σελίδες 119-120 του Απολογισμού ΟΤΕ όπου φαίνονται τα μεγάλα σε έκταση γραφήματα και τα κενά που υπάρχουν μέσα στις σελίδες.

προώθηση ενεργειών εθελοντισμού κλπ. Στην έκθεση της Vodafone γίνονται αρκετές αναφορές πχ στις σελίδες 8-15, 22-24, 46-47, 54-56, 80-81, 87-89. Στην έκθεση της εταιρείας Τίταν γίνονται αναφορές μικρής έκτασης σύμφωνα και με τους αντίστοιχους δείκτες GRI G4 στις σελίδες 13, 21, 27(G4-SO1, G4-SO2, G4-SO11), 29 (G4-SO9, G4-SO10), 37 (G4-SO1, G4-SO2, G4-SO11) κλπ.

Ο Απολογισμός του ΟΤΕ έχει εκτενέστερη αναφορά στις σελίδες 142-169 και μικρότερες αναφορές σε άλλα σημεία (σελίδες 7, 74). Παρατίθενται αρκετές ενέργειες όπως πρόγραμμα εθελοντικής αιμοδοσίας, υποτροφίες, δράσεις υποστήριξης του πολιτισμού, στήριξη πληγέντων από φυσικές καταστροφές κλπ.

Η σύγκριση των απολογισμών, ως προς τους δείκτες κοινωνικής επίδοσης παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Δείκτης GRI - G4	Σελίδες - σχόλια για την έκθεση της Vodafone	Σελίδες - σχόλια για την έκθεση του Ομίλου ΟΤΕ	Σελίδες - σχόλια για την έκθεση του Ομίλου TITAN
G4-DMA Κοινοποίηση της Προσέγγισης της Διοίκησης	5, 13-19, 22, 46-47, 76, παραπομπή και στον ιστότοπο της εταιρείας	28-31,70, 119,123-125	27, 30, 52, 68
SO1 Ποσοστό δραστηριοτήτων/ λειτουργιών σε διάλογο με τις τοπικές κοινωνίες, αξιολόγηση επιπτώσεων σε αυτές και σχετικά αναπτυξιακά προγράμματα	8-12, 13-15, 22-24, 46-47, 54-56, 80-81, 87-89		27, 37, 68, σελίδα 34 παραρτήματος δεικτών GRI
SO2 Εγκαταστάσεις/ Δραστηριότητες με σημαντικές υφιστάμενες αρνητικές	13-15, 17-19, 20, 54-56, 76		27, 45- 47, σελίδα 34 παραρτήματος δεικτών GRI

επιδράσεις στις τοπικές κοινωνίες			
SO3 Συνολικός αριθμός και ποσοστό δραστηριοτήτων που αξιολογήθηκαν ως προς τους κινδύνους που σχετίζονται με τη διαφθορά	13-15, 17-19, 20, 54-56	30-33	σελίδα 34 παραρτήματος δεικτών GRI-100%, παραπομπή και σε άλλο αρχείο
SO4 Επικοινωνία και κατάρτιση για την καταπολέμηση της διαφθοράς	17-19, 20, 54-56	(28-32, 47, 57)	σελίδα 34 παραρτήματος δεικτών GRI
SO5 Επιβεβαιωμένα περιστατικά διαφθοράς και ενέργειες που αναλήφθηκαν.	17-19, 20, 54-56	30-33	σελίδα 34 παραρτήματος δεικτών GRI-δεν υπήρχαν περιστατικά
SO6 Συνολική αξία των πολιτικών συνεισφορών κατά χώρα και παραλήπτη/δικαιούχο	17, Παραπομπή και στον ιστότοπο της εταιρείας		σελίδα 35 παραρτήματος δεικτών GRI
SO7 Συνολικός αριθμός νομικών ενεργειών για αντί-ανταγωνιστική συμπεριφορά, αντιμονοπωλιακές και μονοπωλιακές πρακτικές και τα	100-101	68-69	σελίδα 35 παραρτήματος δεικτών GRI-δεν υπήρχαν

αποτελέσματα αυτών.			
SO8 Χρηματική αξία των σημαντικών προστίμων και συνολικός αριθμός των μη χρηματικών κυρώσεων για μη συμμόρφωση με την νομοθεσία και τους κανονισμούς	14, 19-21, 100-101	69, 82, 85	σελίδα 35 παραρτήματος δεικτών GRI
S09 Ποσοστό νέων προμηθευτών που ελέχθησαν βάσει κριτηρίων για την κοινωνία.		(60)	29, σελίδα 36 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο
SO10 Σημαντικές υφιστάμενες και πιθανές αρνητικές επιδράσεις της εφοδιαστικής αλυσίδας .			29, σελίδα 36 παραρτήματος δεικτών GRI, παραπομπή σε άλλο αρχείο
S011 Αριθμός αναφορών για επιδράσεις στην κοινωνία που υποβλήθηκαν και λύθηκαν.			21, 27, 45, 47, σελίδα 36 παραρτήματος δεικτών GRI

Πίνακας 9: Σύγκριση των εκθέσεων των εταιρειών με βάση δείκτες συνεισφοράς στην κοινωνία του προτύπου GRI4-SO

Σε αυτό το σημείο μπορεί να γίνει και πιο συνοπτική παρουσίαση της πληροφορίας, ενδεχομένως και με τη χρήση γραφημάτων και πινάκων. Οι σελίδες 144-146

μπορούν να μειωθούν σε έκταση, λόγω του ότι πληροφορίες δίνονται περισσότερες από μία φορές πχ σε διάγραμμα, στο κείμενο και στα επιτεύγματα 2015. Για παράδειγμα το Σύνολο Κοινωνικής Συνεισφοράς δίνεται αναλυτικά στον πίνακα για κάθε εταιρεία και στο αντίστοιχο διάγραμμα και έτσι ενδεχομένως ορισμένες πληροφορίες να μπορούν να αφαιρεθούν.

Με σωστή αναδιάταξη του κειμένου μπορεί να επιτευχθεί μείωση. Για παράδειγμα, ο πίνακας της σελίδας 160 να πάει στο τέλος της παραγράφου. Οι σελίδες 161 και 163 είναι σχεδόν άδειες (79 και 106 λέξεις αντίστοιχα) και μπορούν με κατάλληλη αναδιάταξη να συμπυκνωθούν σε μία.

Εικόνα 19: Η σελίδα 161 του Απολογισμού ΟΤΕ

5.7. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ - ΔΕΙΚΤΕΣ GRI G4 PR

Τα παραγόμενα προϊόντα και οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι εταιρείες καταλαμβάνουν σημαντική έκταση των Απολογισμών ΟΤΕ - COSMOTE και Vodafone που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, εν αντιθέσει με τον Απολογισμό του TITAN όπου οι αναφορές είναι πιο περιορισμένες (πχ στη σελίδα 9). Η αναφορά για τους δείκτες GRI γίνεται μόνο στις σελίδες 37 και 38 του παραρτήματος δεικτών GRI.

Σύγκριση των οργανισμών ΟΤΕ – Cosmote και Vodafone με βάση τους δείκτες επίδοσης για την ευθύνη για τα προϊόντα παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα:

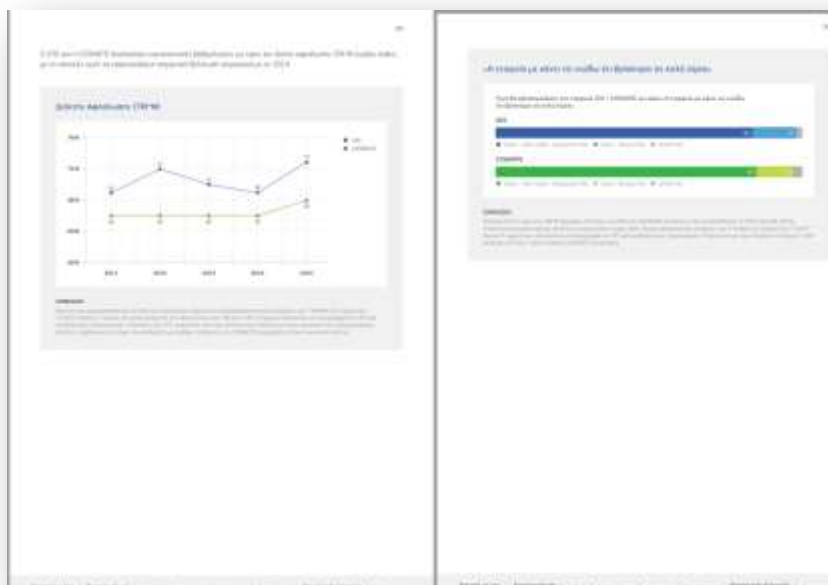
Δείκτης GRI G4	Σελίδες - σχόλια για την έκθεση της Vodafone	Σελίδες - σχόλια για την έκθεση ΟΤΕ - Cosmote
G4-DMA Κοινοποίηση της Προσέγγισης της Διοίκησης	14-19,22,38,46-47, 51	92-94, 171- 173, 194 (αρχή της πρόληψης που ακολουθείται)
PR1Αξιολόγηση προϊόντων και	35-36, 43, 46-50, 56, 69-70, παραπομπή και στον	85, 194, 195, 196

υπηρεσιών για τις επιδράσεις τους στην υγεία και ασφάλεια	ιστότοπο της εταιρείας	
PR2 Αριθμός περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς για τις επιπτώσεις των προϊόντων και των υπηρεσιών στην υγεία και την ασφάλεια.	Δεν επεβλήθη πρόστιμο ή προειδοποίηση για θέματα Υγείας και Ασφάλειας προϊόντων ή υπηρεσιών (σελίδα 111)	85, 194 - 196- Δεν αναφέρονται περιστατικά μη συμμόρφωσης
PR3 Τύπος πληροφοριών που απαιτούνται βάσει διαδικασιών για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παρέχονται	43.46-52,56,69,70,71,72 - υπάρχουν και δύο επιπλέον σύνδεσμοι (link) για επαγγελματίες κλπ	
PR4 Συνολικός αριθμός περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και τους προαιρετικούς κώδικες σχετικά με τις πληροφορίες και τη σήμανση των προϊόντων και των υπηρεσιών.	Δεν υπήρξε σχετικό συμβάν (σελίδα 112)	(στη σελίδα 66 αναφέρεται ότι όλα τα προϊόντα και οι υπηρεσίες έχουν πιστοποιηθεί και φέρουν τις απαραίτητες από τους νόμους σημάνσεις. Επιπρόσθετα στη σελίδα 85, ζητείται από τους προμηθευτές, να εγγυώνται ότι ο εξοπλισμός φέρει σήμανση -πχ σήμανση CE, σήμανση ανακύκλωσης, κλπ)
PR5 Πρακτικές ικανοποίησης πελατών (αποτελέσματα ερευνών)	23-24	(86-91)
PR6 Προγράμματα για τη συμμόρφωση με τη	38, 46, 47	(66,82-84)

νομοθεσία, τα πρότυπα και τους προαιρετικούς κώδικες συμπεριφοράς, που σχετίζονται με τις πρακτικές μάρκετινγκ, όπως η διαφήμιση, η προώθηση προϊόντων και οι χορηγίες.		
PR7 Συνολικός αριθμός περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς σχετικά με τις πρακτικές μάρκετινγκ.	38	(31-32,66,82-84)
PR8 (Τεκμηριωμένα) Παράπονα σχετικά με παραβιάσεις της ιδιωτικότητας και την ασφάλεια των δεδομένων των πελατών	20-21, 43	92, 93
PR9 Χρηματική αξία των σημαντικών προστίμων λόγω της μη συμμόρφωσης με νόμους προϊόντων και υπηρεσιών.	20-21	

Πίνακας 10: Σύγκριση των εκθέσεων των εταιρειών με βάση δείκτες για τα προϊόντα

Άλλο ένα παράδειγμα (σελίδες 89-90) όπου η έκταση του Απολογισμού του ΟΤΕ θα μπορούσε να είναι μικρότερη με μικρές αλλαγές στα διαγράμματα:

Εικόνα 20: Παράδειγμα του Απολογισμού ΟΤΕ όπου με μικρές αλλαγές μπορεί η έκταση να περιοριστεί.

Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα μετρήσεων Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας «Πεδίον 24» (σελίδα 196) μπορεί να παρατεθεί πιο περιληπτικά και το αναλυτικότερο διάγραμμα να πάει σε ξεχωριστό σύνδεσμο.

5.8. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ

Η συνεργασία των οργανισμών με τους προμηθευτές είναι επίσης σημαντική και αναφέρεται και στους τρεις υπό εξέταση απολογισμούς. Στον Απολογισμό του Ομίλου TITAN υπάρχουν μικρής έκτασης αναφορές σε διάφορα σημεία όπως στις σελίδες 8, 20-21, 24, 27, 54 (πίνακας), 57, 58, 64, και μία εκτενέστερη στη σελίδα 29. Αντίστοιχες πληροφορίες δίνονται και στη Vodafone (για παράδειγμα στις σελίδες 54-56). Αναφέρονται έλεγχοι, προτάσεις και πρόγραμμα ενθάρρυνσης κατασκευαστών κινητών τηλεφώνων ώστε να έχουν συσκευές με καλύτερες περιβαλλοντικές επιδόσεις. Παράλληλα αναφέρονται και οι δείκτες GRI G4 –EN 32 G4 –EN 33, G4-LA 15 στις σελίδες 54-56

Στον Απολογισμό του ΟΤΕ, οι πληροφορίες δίνονται πιο εκτεταμένα. Δίνονται πληροφορίες για ελέγχους («Έλεγχος της Ακεραιότητας και την Αξιολόγηση της Κανονιστικής Συμμόρφωσης των Συνεργατών», σελίδα 32), άλλες πληροφορίες στις

σελίδες 85, 98-105. Αναφέρεται ότι όλοι οι υποψήφιοι προμηθευτές καλούνται να δηλώσουν ότι συμφωνούν ρητά με τον Κώδικα Δεοντολογίας Προμηθευτών οι οποίοι περιλαμβάνουν όρους που εκφράζουν την πρόθεση των εταιρειών του Ομίλου, να συνεργαστούν με κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνους προμηθευτές. (σελίδες 102-103). Επιπρόσθετα, ζητείται από τους προμηθευτές, να εγγυώνται ότι ο εξοπλισμός φέρει σήμανση (πχ σήμανση CE, σήμανση ανακύκλωσης, κλπ, σελίδα 85).

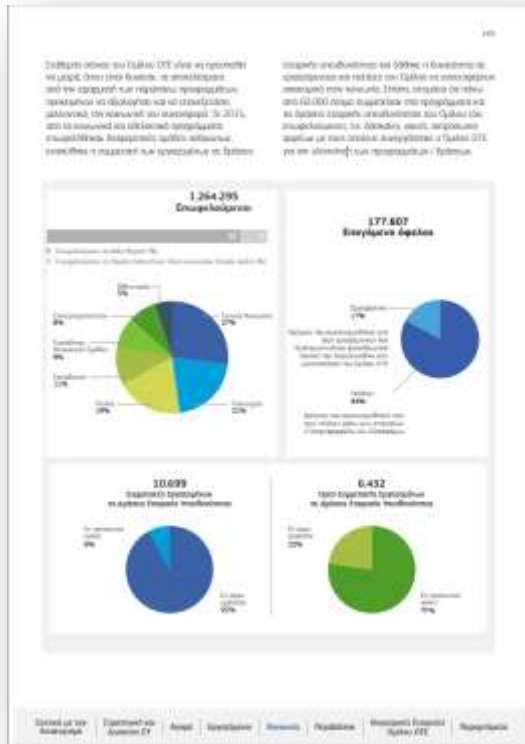
Ο κώδικας δεοντολογίας προμηθευτών (supplier code of conduct) υπάρχει και σε ξεχωριστό αρχείο. Για το 2015 υπήρχε ο στόχος της αξιολόγησης προμηθευτών που αντιστοιχούν στο 70% και στο 90% του ετήσιου όγκου προμηθειών αντίστοιχα του ΟΤΕ και της COSMOTE αντίστοιχα, ο οποίοςς επετεύχθη πλήρως (σελίδα 59). Παράλληλα, αναφέρεται πλήρης επίγνωση των κινδύνων που προκύπτουν από την εφοδιαστική τους αλυσίδα και εργάζονται για την ανάπτυξη κοινωνικών (με αναφορά σε θέματα εργασιακά και ανθρωπίνων δικαιωμάτων) και περιβαλλοντικών υπεύθυνων πρακτικών (σελίδα 66).

Σημειώνεται ότι οι πληροφορίες που αφορούν τους αντίστοιχους δείκτες GRI βρίσκονται στους αντίστοιχους πίνακες.

5.9. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

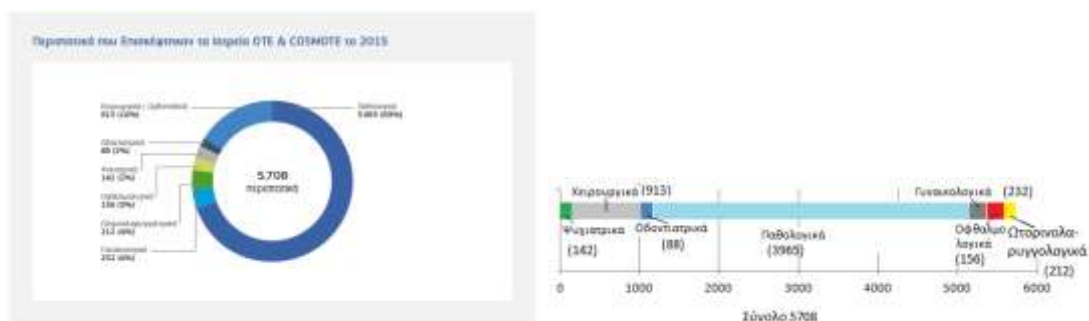
Η μεταφορά της πληροφορίας στην επίσημη ιστοσελίδα του κάθε οργανισμού είναι μείζονος σημασίας, διότι κατά αυτόν τον τρόπο η πληροφορία παραμένει διαθέσιμη για τον εκάστοτε ενδιαφερόμενο, χωρίς να αυξάνει την έκταση του απολογισμού (ειδικά ότι δεν απαιτείται σε μεγάλη ανάλυση από τους δείκτες GRI-G4 ή άλλα πρότυπα, σύμφωνα με τα οποία συντάσσεται ο απολογισμός).

Η χρήση διαγραμμάτων τα οποία έχουν αρκετό κενό χώρο συμβάλλει αρκετά στην αύξηση του αριθμού των σελίδων. Όπου δεν απαιτείται να δοθεί έμφαση, μπορεί να περιγραφεί η πληροφορία συνοπτικά με κείμενο και να μην χρησιμοποιηθεί διάγραμμα. Σε πληροφορίες που δεν απαιτείται ιδιαίτερη έμφαση αλλά πρέπει να δοθούν με διάγραμμα, μπορεί να γίνει κατάλληλη μορφοποίηση, ώστε το διάγραμμα να καταλαμβάνει λιγότερο χώρο και να έχει λιγότερο κενό χώρο, πχ να συνδυάζεται με άλλο διάγραμμα ή κείμενο. Για παράδειγμα, παρουσιάζεται η σελίδα 145 του απολογισμού, όπου έχει ενσωματωθεί ένα επιπλέον διάγραμμα που βρισκόταν στην σελίδα 146.

Εικόνα 21: Παράδειγμα τροποποίησης διαγραμμάτων

Επιπροσθέτως, προκειμένου να μειωθεί η έκταση, μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικά διαγράμματα, όπως για παράδειγμα, το διάγραμμα των περιστατικών που επισκέφτηκαν τα ιατρεία, μπορεί να παρουσιαστεί σε ευθεία γραμμή ως ακολούθως:

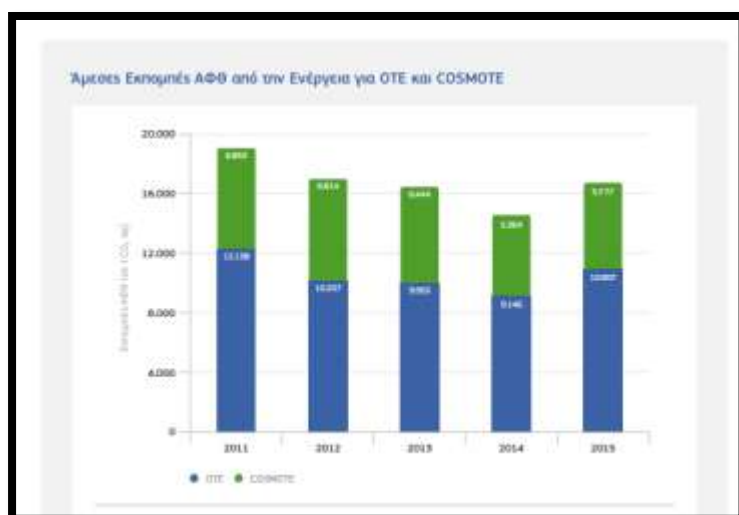
Διάγραμμα 14α,β: Περιστατικά που επισκέφτηκαν τα ιατρεία και εναλλακτικός τρόπος παρουσίασης

Ένας διαφορετικός τρόπος για τη σύγκριση τωρινών αποτελεσμάτων σε σχέση με αποτελέσματα προηγούμενων ετών μπορεί να παρουσιαστεί σε μικρή έκταση ως κάτωθι:

Εικόνα 22: Προτεινόμενος τρόπος παρουσίασης σύγκρισης με προηγούμενα έτη

Άλλο ένα παράδειγμα διαγράμματος μικρής έκτασης, όπου δίνονται στην ίδια εικόνα οι πληροφορίες για τον ΟΤΕ, την COSMOTE, παρουσιάζεται στην ακόλουθη εικόνα (σελίδα 178 έκθεσης). Θα μπορούσαν να αναγράφονται και οι συνοπτικές εκπομπές του Ομίλου, ωστόσο είναι ένα παράδειγμα συνοπτικού διαγράμματος που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και σε άλλα σημεία.

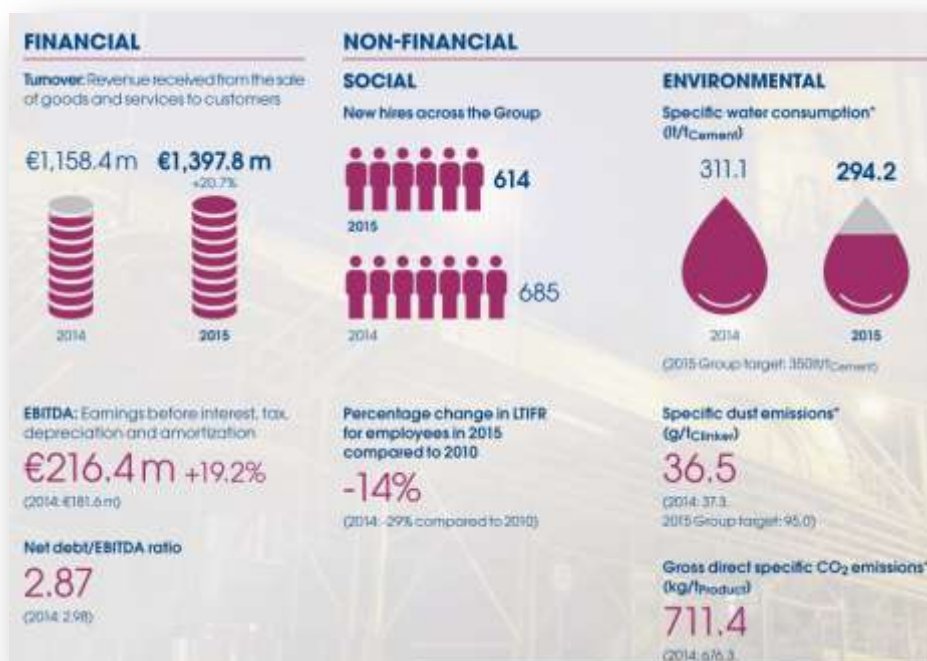
Διάγραμμα 15: Παράδειγμα συνοπτικού διαγράμματος που παρουσιάζονται αποτελέσματα του Ομίλου ΟΤΕ

Ο απολογισμός του ΟΤΕ αφιερώνει 5 σελίδες στην στήριξη της εκπαίδευσης (σελίδες 153-158). Το κείμενο θα μπορούσε να είναι πιο συνοπτικό, ενδεχομένως με χρήση πίνακα ή γραφικών και αν απαιτείται να υπάρχει αναλυτικότερος πίνακας στον ιστότοπο της εταιρείας.

Επίσης, οι θεατρικές παραστάσεις στο Μουσείο τηλεπικοινωνιών Ομίλου ΟΤΕ περιγράφονται δύο φορές στον απολογισμό, στις σελίδες 74 (59 λέξεις και μία εικόνα) και 157. Η έκταση μπορεί ενδεχομένως να μειωθεί παρουσιάζοντας μία πιο περιληπτική αναφορά και τις πληροφορίες μία φορά. Για παράδειγμα, μπορεί το

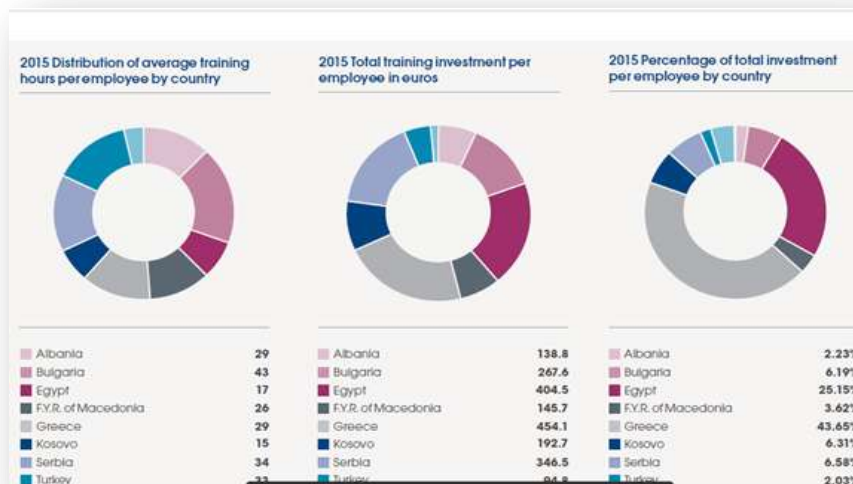
κείμενο να γραφτεί: το Μουσείο Τηλεπικοινωνιών Ομίλου ΟΤΕ φιλοξενεί τη θεατρική παράσταση «Η Φάρμα του Διαδικτύου». Η παράσταση απευθύνεται σε παιδιά Νηπιαγωγείου και Δημοτικού και τα εκπαιδεύει στην ασφαλή και υπεύθυνη χρήση του διαδικτύου. Το 2015, την παρακολούθησαν 975 άτομα (παιδιά και εκπαιδευτικοί)». Έτσι το κείμενο περιορίζεται σε 40 λέξεις και παράλληλα μπορεί να αφαιρεθεί η εικόνα και να αναφέρεται ο αριθμός ατόμων που παρακολούθησαν μία φορά.

Ένας άλλος τρόπος παρουσίασης των βασικών μεγεθών, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να βοηθηθεί η συνοπτική παρουσίαση και να μειωθεί η έκταση., βρίσκεται στην ακόλουθη εικόνα:

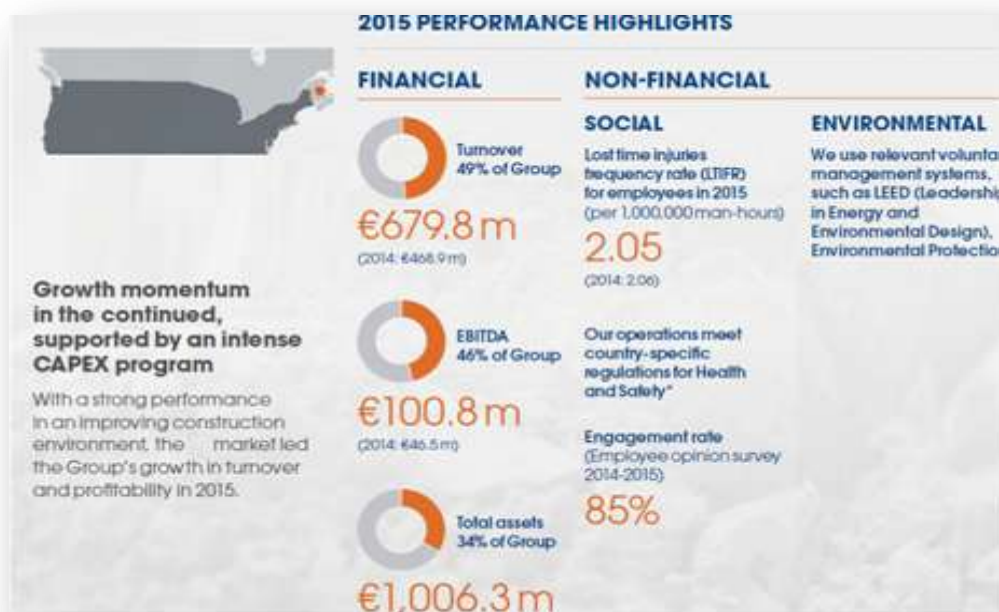
Εικόνα 23: Εναλλακτικός συνοπτικός τρόπος παρουσίασης βασικών μεγεθών

Προς το τέλος του Απολογισμού, οι θυγατρικές της Cosmote σε Αλβανία και Ρουμανία καταλαμβάνουν 14 σελίδες, που ενδεχομένως να μπορούν να περιοριστούν και αν απαιτείται να μεταφερθούν σε ξεχωριστό αρχείο ή να παρουσιαστούν ορισμένα στοιχεία όπως στον ακόλουθο τύπο διαγράμματος:

Εικόνα 24: Συνοπτικός τρόπος παρουσίασης αποτελεσμάτων θυγατρικών εταιρειών

Ένας εναλλακτικός τρόπος παρουσίασης των αποτελεσμάτων των θυγατρικών εταιρειών του ομίλου σε κάθε χώρα, παρουσιάζεται ως κάτωθι - δεν καταλαμβάνει μεγάλη έκταση και μπορεί να παραθέσει αρκετή πληροφορία:

Εικόνα 25: Εναλλακτικός τρόπος παρουσίασης των αποτελεσμάτων των θυγατρικών εταιρειών

Επιπλέον, προτείνεται να μην γίνεται αλλαγή σελίδα όταν είναι σε 3^ο επίπεδο αρίθμησης. Για παράδειγμα στην σελίδα 58, λόγω της αλλαγής παραγράφου (παράγραφος 2.9.2 Αγορά), υπάρχουν μόλις 120 λέξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, οι έννοιες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Βιώσιμης Ανάπτυξης φαίνεται να κερδίζουν διαρκώς έδαφος, τόσο σε εγχώριο και όσο και διεθνές επίπεδο, και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Εταιρικής Στρατηγικής σε ολόένα αυξανόμενο ποσοστό επιχειρήσεων. Διαδραματίζουν κεφαλαιώδη ρόλο στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ του κοινωνικού και επιχειρηματικού συνόλου. Οι δράσεις ΕΚΕ παρατηρείται ότι υιοθετούνται συχνότερα και σε μεγαλύτερο βαθμό από μεγάλες εταιρείες, διότι διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα και τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους. Οι δράσεις ΕΚΕ των οργανισμών που μελετήθηκαν τείνουν να είναι περισσότερο συστηματοποιημένες, επίσημες και να συνοδεύονται από το αντίστοιχο πρόγραμμα δημοσιότητας.

Γενικότερα, η ΕΚΕ δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα πρόσθετο κόστος, αλλά ως επένδυση με συγκεκριμένους στόχους, μετρήσιμα αποτελέσματα και οφέλη, που αφορούν την επιχείρηση μέσα στο κοινωνικό σύνολο, στο οποίο δραστηριοποιείται. Ως εκ τούτου, κρίσιμα σημεία θεωρούνται η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και των καταναλωτών, η εκπαίδευση των στελεχών των επιχειρήσεων και η υιοθέτηση κατάλληλων πρωτοβουλιών και στρατηγικών από την πλευρά της πολιτείας, που θα ενθαρρύνουν μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης των βέλτιστων πρακτικών ΕΚΕ.

Η σημαντικότητα των παραπάνω εννοιών είναι πρόδηλη και στους τρεις οργανισμούς που αξιολογήθηκαν στην παρούσα μελέτη. Ο Όμιλος TITAN είναι υψηλά ευαισθητοποιημένος σε θέματα Κοινωνικής Υπευθυνότητας με σημαντική συμμόρφωση καθ' όλα τα έτη και σύνταξη απολογισμών Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η Vodafone παρουσιάζει άριστη συμμόρφωση σε όλα τα έτη και συνεπής στην ετήσια έκδοση του απολογισμού. Ο όμιλος ΟΤΕ – Cosmote δημοσιεύει τα τελευταία χρόνια τακτικά απολογισμό Βιώσιμης Ανάπτυξης με συνεχή βελτίωση και επιμονή στα Ουσιώδη Θέματα και τους Stakeholders αγγίζοντας το 90% στη συμμόρφωση με τους νέες οδηγίες-δείκτες. Αποτελεί συνεπώς έναν οργανισμό που παρουσιάζει συνεχώς πολύ καλά δομημένους απολογισμούς βιώσιμης ανάπτυξης.

Όπως καταδεικνύεται από τη μελέτη, οι πρόσφατοι απολογισμοί των τριών οργανισμών είναι σε συμφωνία με τις κατευθυντήριες οδηγίες του GRI-G4 και ως εκ τούτου μπορεί κανείς να τους συγκρίνει και να διακρίνει σημεία που χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης σε κάθε έναν από αυτούς. Ο απολογισμός του Ομίλου ΟΤΕ είναι προτεινόμενος για σημαντικές αλλαγές, τόσο στο περιεχόμενο, όσο και στη μορφή παρουσίασης του με σκοπό να γίνει πιο συνοπτικός και αλλά και εύληπτος

από τον ενδιαφερόμενο (stakeholder). Τα κύρια σημεία του υπογραμμίζονται στο κυρίως κείμενο καθώς και οι προτεινόμενες παραλλαγές σε αυτόν.

Ειδικότερα, κρίνεται απαραίτητο να εφαρμοστούν άμεσα οι προτάσεις για τις μετατροπές στους πίνακες και τα διαγράμματα, καθώς επίσης και η δημιουργία γραφημάτων για αποτελεσματικότερη σύγκριση, διότι με αυτόν τον τρόπο θα συνεισφέρουν σημαντικά στη μείωση της έκτασης του Απολογισμού. Επίσης, η δημιουργία διαγράμματος μπορεί να υποβάλλεται όπου θεωρείται ότι πρέπει να δοθεί έμφαση, διαφορετικά μπορεί να περιγραφεί με συνοπτικό κείμενο ή εικόνα.

Ακόμα, η πρόταση για τη μεταφορά των πληροφοριών σε ιστότοπο θεωρείται πολύ σημαντική διότι συμβάλλει σε μία συνοπτικότερη και εξίσου κατανοητή παρουσίαση της πληροφορίας. Η έκταση του Απολογισμού Βιώσιμης Ανάπτυξης του Ομίλου ΟΤΕ μπορεί να περιοριστεί σημαντικά με τις παραπάνω μετατροπές και ένα δείγμα θα παρουσιαστεί στο Πάραρτημα Ι της παρούσας μελέτης. Το κεφάλαιο 6 *ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ* του απολογισμού, παρατίθεται με την νέα μορφή που θα μπορούσε να έχει, χωρίς να χαθεί η ποιότητα και η ποσότητα της δοθείσης πληροφορίας, με μείωση των σελίδων από 34 σε 25.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- 1) AA 1000, (2008), «Πρότυπο αρχών εταιρικής υπευθυνότητας» (<http://www.accountability.org/images/content/3/4/342.pdf>).
- 2) Αβραμίδης, Ν. (2015), «Συγκριτική μελέτη των εκθέσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης COSMOTE και VODAFONE στον ελληνικό κλάδο των τηλεπικοινωνιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- 3) Αραβώσης, Κ. (2014), «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ)», σημειώσεις μαθήματος στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Athens MBA, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών, Τομέας Βιομηχανικής Διοίκησης και Επιχειρησιακής Ερευνάς.
- 4) Αραβώσης, Κ. (2002), «Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ISO14001 – EMAS σαν μέσα σχεδιασμού, διαχείρισης και αξιολόγησης περιβαλλοντικών προγραμμάτων επιχειρήσεων», ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ, Τεύχος 4, σελ. 718-731.
- 5) Αραβώσης, Κ. Παναγιώτου Νικόλαος (2008), «Αναφορές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα Μία Εμπειρική Μελέτη» (<http://www.plant-management.gr/index.php?id=3647>).
- 6) Βαξεβανίδου, Μ. (2011), *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
- 7) Γεωργοπούλου, Β. (2010), «Εταιρική κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε): Η οικοδόμηση μιας νέας σχέσης ανάμεσα στην επιχείρηση και την κοινωνία», Διοικητική Ενημέρωση.
- 8) Δρακούλη, Ε. (2012), «Καταγραφή, Αξιολόγηση και Προτάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη της Περιβαλλοντικής Διάστασης των Πολιτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που εφαρμόζει το Ε.Μ.Π.», Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Μηχανολόγων Μηχανικών.
- 9) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001), «Πράσινο Βιβλίο – Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, COM (2001) 366 Τελικό, 18.07.2001, Βρυξέλλες (<http://eurex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0366&from=EL>)
- 10) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2003), «ΟΔΗΓΙΑ 2003/51/ ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2003 για την τροποποίηση των οδηγιών του Συμβουλίου 78/660/Ε ΟΚ, 83/349/ΕΟΚ, 86/635/ΕΟΚ

και 91/674/ΕΟΚ σχετικά με τους ετήσιους και τους ενοποιημένους λογαριασμούς εταιρειών ορισμένων μορφών, τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και ασφαλιστικών επιχειρήσεων, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης» <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0051&from=EN>

11) Kotler, P., Lee, N. (2009) «Πώς να προσφέρετε το καλύτερο δυνατό στην εταιρεία σας και στο σκοπό της επιλογής σας: Βέλτιστες πρακτικές από τη Hewlett-Packard, την Ben & Jerry's και άλλες μεγάλες εταιρείες (μετάφραση Μυρτώ Σμαραγδή), Κέρκυρα - Economia Publishing.

12) Μουλκιώτης Ζ. (2008), «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», ΕΟΜΜΕΧ, Εθνικό Παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ.

13) Πράσινη Βίβλος (2001), «Για την Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: Βρυξέλες, σσ.1-38.

14) Τζιριπας, Β. (2016), «Αξιολόγηση Απολογισμών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) των Ελληνικών Εισηγμένων Επιχειρήσεων Βάσει του Διεθνούς Πλαισίου Οδηγιών Global Reporting Initiative G4 με τη Μέθοδο Ανάλυσης Περιεχομένου», Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Μηχανολόγων Μηχανικών, Τομέας Βιομηχανικής Διοίκησης και Επιχειρησιακής Έρευνας.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1) Aravossis, K.G., Panayiotou, N.A (2008), “A study on the corporate social responsibility reports of Greek companies and the use of alternative evaluation methodologies” Proceedings of the 2nd International Conference on Environmental Economics and Investment Assessment, 28-30/05/08, Cadiz, Spain, p.p. 255 – 262.

2) Aravossis, K.G., Panayiotou, N.A., and Moschou, P. (2009), “A New Methodology Approach for Measuring Corporate Social Responsibility Performance”, Water Air Soil Pollut: Focus, Vol. 9 No.1-2, pp. 129-138.

3) Aravossis, K.G., Panayiotou, N.A., and Moschou, P. (2009), “Greece: A Comparative Study of CSR Reports”, In Idowu, S. O.; Leal Filho, W., ed. Global Practices of Corporate Social Responsibility. Springer Berlin Heidelberg, Ch. 7.

4) Aravossis, K.G., Panayiotou N.A., and Saridakis, K. (2009), “An Explanatory Study of the Corporate Social Responsibility Practices in the Greek Manufacturing Sector”, In Idowu, S. O.; Leal Filho, W., ed. Professionals’ Perspectives of Corporate Social Responsibility. Springer Berlin Heidelberg, Ch. 10.

- 5) Aravossis, K.G., Panayiotou, N.A., Tsousi, K. (2008), “Performance Analysis of the Greek Corporate Social Responsibility Reporting Companies -Proposal of an evaluation Methodology”, *Journal of Sustainable Development Planning*,3(2):103-116
- 6) Booth, P. (2009), “Editorial: Corporate Social Responsibility”, in the *Journal complication*, pp 2-4.
- 7) Carroll, A. (2007), “A history of corporate social responsibility: concepts and practices”, *Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*, eds A. Crane, A. McWilliams, D. Matten, J. Moon & D. Siegel, Oxford University Press, Oxford.
- 8) Davis, K. (1960), “Can business afford to ignore social responsibilities?” *California Management Review*, Vol.2 (Issue 3), pp. 70-76.
- 9) Etsy, D. C. and Winston, A. S. (2006), “Green to gold: How smart companies use environmental strategy to innovate, create value, and build competitive advantage”, New Haven, CT: Yale University Press.
- 10) Fitch, H. G. (1976), “Achieving Corporate Social Responsibility”, *Academy of Management Review* 1(1), 38–46.
- 11) Frederick, W. Post J. Davis KE. (1992), “Business and Society: Corporate Strategy”, *Public Policy, Ethics*, 7th edn. McGraw-Hill, London.
- 12) Frederick, W. (2006), “Corporation be good: the story of corporate social responsibility”, Dog Ear Publishing, Indianapolis.
- 13) Fussler, C. (2004), “Responsible excellence pays!”, *Journal of Corporate Citizenship* 16: 33-44.
- 14) Global Report Initiative, (2014), “G4 Sustainability Reporting Guidelines”.
- 15) Gariga, E. and Mele, D. (2004), “Corporate Social Responsibility Theories: Mapping the Territory”, *Journal of Business Ethics*, Vol. 53, pp. 51–71.
- 16) Global Reporting Initiative G4 Sustainability reporting guidelines (2013)
- 17) Johnson, H. (1971), “Business in Contemporary Society: Framework and issues”, Wadsworth Publishing, Belmont.
- 18) Kioussis, S., Popescu, C. & Mitrook, M. (2007), “Understanding influence on corporate reputation: An examination of public relations efforts, media coverage, public opinion, and financial performance from an agenda-building and agenda-setting perspective”, *Journal of Public Relations Research*, 19(2), 147–165.
- 19) Quazi, A. M. & O'Brien, D. (2000), “An Empirical Test of a Cross-national Model of Corporate Social Responsibility”, *Journal of Business Ethics* Vol. 25, pp. 33–51.
- 20) Reichheld, F.F. (1993), “Loyalty-based management”, *Harvard Business Research* (March–April), pp. 64-73.

- 21) Sims, R. (2003), “Ethics and Corporate Social Responsibility: Why Giants Fall”, Praeger Publisher, USA.
- 22) Skouloudis, A., Evangelinos, K., and Kourmousis F.(2010), “Assessing non-financial reports according to the Global Reporting Initiative”, Journal of Cleaner Production, Vol 18, No. 5, pp 426-438.
- 23) Sprinkle, G.B. and Maines, L.A. (2010), “The Benefits and Costs of Corporate Social Responsibility”, Business Horizons Vol. 53 (5), pp. 445–453.
- 24) Urminsky, M. (2001), “Self-regulation in the workplace: Codes of conduct, social labeling and socially responsible investment”, MCC Working Paper No. 1. International Labour Office, Geneva.
- 25) Werther, Jr. W. B, and Chandler, D. (2006), “Strategic corporate social responsibility”, Thousand Oaks, CA: Sage.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

https://www.cosmote.gr/fixed/documents/10280/788467/ote_cosmote_apologismos15_gr.pdf/07b41b43-4870-4961-a274-7c6a1ea56919

<http://www.titan.gr/el/corporate-social-responsibility/csr-and-sustainability-report/>

<http://www.titan.gr/el/corporate-social-responsibility/csr-and-sustainable-development-at-titan/>

<http://panayiot.simor.ntua.gr/research/csr>

www.cri.org.gr

<http://www.vodafone.gr/portal/client/cms/viewCmsPage.action?pagelId=11293>

<http://www.euro2day.gr/-/article-folder-item/103714/ta-ofelh-ths-eke.html>

europa.eu.int

www.accountability.org.uk

www.unglobalcompact.org

www.sociallab.com

www.socialdialogue.net

<http://www.isoqar.gr/el/ISO14001>

http://www.iso.org/iso/introduction_to_iso_14001.pdf

<http://www.deq.virginia.gov/Portals/0/DEQ/AboutUs/EMS/emstotpt.pdf>

<https://committee.iso.org/sites/tc207sc1/home/projects/published/our-standards-supporting-environ/climate-change-and-iso-1.html>

www.csrhellas.gr

www.csreurope.org

<http://csrindex.gr>

www.ftse.com/ftse4good

www.sustainability-indexes.com

www.fgi.org.gr

www.oeb-eif.org

www.storebrand.com

www.greatplacetowork-europe.com

www.iblf.org

<http://www.worldbank.org>

<http://www.instofcom.gr> (ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ έρευνα για csr 2015)

<http://globalreporting.org/> (Global Reporting Index)

<https://g4.globalreporting.org/specific-standard-disclosures/Pages/default.aspx>

<http://www.globalreporting.org/AboutGRI/WhatIsGRI/>

<https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/GRI-G3-Greek-Reporting%20Guidelines.pdf>

<http://direction.gr/csrreports/files/assets/common/downloads/CSR%20REPORTS%202015.pdf>

Πουλιόπουλος Λεωνίδα, Διοίκηση Επιχειρήσεων, Ενότητα 10: Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Άξονες, Χαρακτηριστικά και Διακυβέρνηση) -Τμήμα Διεθνούς Εμπορίου, Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ, Δυτικής Μακεδονίας

<http://openclass.teiwm.gr>

<https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>,

<https://www.unglobalcompact.org/system/attachments/20348/original/Comergon-SA-Risk-Managers-COP.pdf?1360256414>,

<http://www.sustainableandresponsible.com/?p=1863>

http://consultation.sustainablegreece2020.com/wp-content/uploads/2016/02/Plhroforiako_Yliko.pdf

<http://www.meda.gr/gr/>

<https://www.e-education.psu.edu/eme444/node/337>

<http://www.bitc.org.uk/>

[http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=520&language=el-](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=520&language=el-GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true)

[GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=520&language=el-GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 6 ΤΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΟΤΕ.

6.1 Περιβαλλοντική Στρατηγική

Ο Όμιλος ΟΤΕ αναγνωρίζει ότι υπάρχουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις που σχετίζονται με τις δραστηριότητες των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Οι στόχοι της περιβαλλοντικής στρατηγικής του ΟΤΕ και της COSMOTE είναι η ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις δραστηριότητές τους, η ανάπτυξη και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών που επιτρέπουν την αύξηση της παραγωγικότητας και της προστασίας του περιβάλλοντος σε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, και η ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των ενδιαφερομένων μερών.

Για την επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής τους στρατηγικής και στο πλαίσιο του Ενοποιημένου Συστήματος Διαχείρισης, ο ΟΤΕ και η COSMOTE έχουν διαμορφώσει ενιαία πολιτική και πιστοποιημένο Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ) κατά ISO 14001:2004 με κοινή δομή και προσέγγιση για τις δύο εταιρείες. Στο πλαίσιο αυτό, αξιολογείται η συμμόρφωση των δραστηριοτήτων του ΟΤΕ και της COSMOTE ως προς τις εφαρμοστέες απαιτήσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, αναλύεται η επίδραση των υπηρεσιών και των προϊόντων των εταιρειών στο περιβάλλον και καταβάλλεται συνεχής προσπάθεια για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσής τους, θέτοντας στόχους, καθορίζοντας δείκτες επίδοσης και υλοποιώντας αποδοτικά μέτρα στο πλαίσιο περιβαλλοντικών προγραμμάτων.

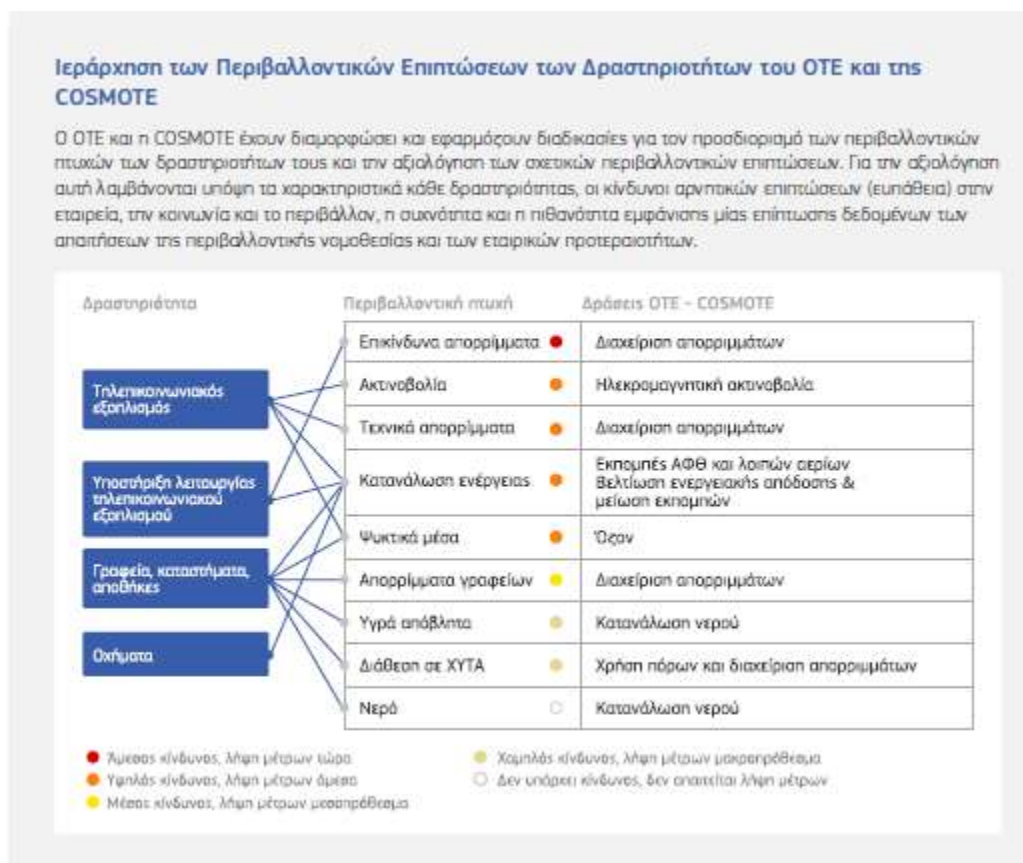
Η δέσμευση του Ομίλου ΟΤΕ για την προστασία του περιβάλλοντος αποτυπώνεται στην Πολιτική Ποιότητας - Υγείας & Ασφάλειας – Περιβάλλοντος, και γίνεται πράξη μέσω των μέτρων / πρωτοβουλιών που σχεδιάζονται, αποφασίζονται και υλοποιούνται.

6.1.1 Περιβαλλοντική Διαχείριση

Η περιβαλλοντική διαχείριση εποπτεύεται από τον Πρόεδρο και Διευθύνοντα Σύμβουλο. Επιπλέον, στο πλαίσιο του Ενοποιημένου Συστήματος Διαχείρισης έχει συσταθεί μία Συντονιστική Επιτροπή (Management Systems' Steering Committee) που αποτελείται από ανώτατα διοικητικά στελέχη του Ομίλου. Ο Executive Director Εταιρικής Επικοινωνίας Ομίλου ΟΤΕ, έχει οριστεί Εκπρόσωπος της Διοίκησης για το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης. Η Επιτροπή υποστηρίζεται από την Ομάδα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι από τις οργανωτικές μονάδες του ΟΤΕ και της COSMOTE (Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής περιγράφονται αναλυτικά στην επίσημη ιστοσελίδα του ομίλου. www.ote.gr).

Επιπλέον, στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διαχείρισης:

- Οι περιβαλλοντικές δαπάνες, το 2015, ήταν € 630.000 περίπου. Οι κατηγορίες δαπανών που περιλαμβάνονται είναι η διαχείριση και διάθεση απορριμμάτων, οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η εξωτερική πιστοποίηση των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης και η πραγματοποίηση μετρήσεων ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας.
- Επιδιώκεται συστηματικά η συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία και η ελαχιστοποίηση της επιβολής οποιωνδήποτε σχετικών προστίμων και κυρώσεων. Το 2015, επιβλήθηκαν περιβαλλοντικά πρόστιμα ύψους € 47.700, ενώ δεν υπήρξαν μη χρηματικές κυρώσεις ή αγωγές μέσω των μηχανισμών επίλυσης διαφορών. Το ποσό αυτό ενδέχεται να μειωθεί λόγω διοικητικών εκπτώσεων ή άλλων δικαστικών διαδικασιών.

Επιτεύγματα 2015

Οι περιβαλλοντικές επιδόσεις του ΟΤΕ και της COSMOTE, για το 2015, συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Επέκταση σε 3 νέα κτήρια του πεδίου εφαρμογής του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης του ΟΤΕ.
- Για 5η συνεχόμενη χρονιά ο ΟΤΕ και η COSMOTE εξασφάλισαν, Εγγυήσεις Προέλευσης Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ, από τη ΔΕΗ ΑΕ, προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας του Ομίλου ΟΤΕ. Με αυτό τον τρόπο πιστοποιείται ότι για το σύνολο των ηλεκτρικών καταναλώσεων του ΟΤΕ και της COSMOTE από τη ΔΕΗ Α.Ε., ισόποση ενέργεια έχει παραχθεί από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
- Επιτεύχθηκε μείωση 25% της συνολικής κατανάλωσης καυσίμων του ΟΤΕ και της COSMOTE, σε σχέση με το 2008.
- Επίτευξη εξοικονόμησης ηλεκτρισμού της τάξης του 10%.
- Μείωση κατά 30% (ή 7.500 t CO₂ eq) των άμεσων εκπομπών Αερίων Φαινόμενου του Θερμοκηπίου (score 1) από την κατανάλωση ενέργειας, σε σχέση με το 2008.
- Μείωση 8% των έμμεσων εκπομπών Αερίων Φαινόμενου του Θερμοκηπίου (score 2), σε σχέση με το 2008.

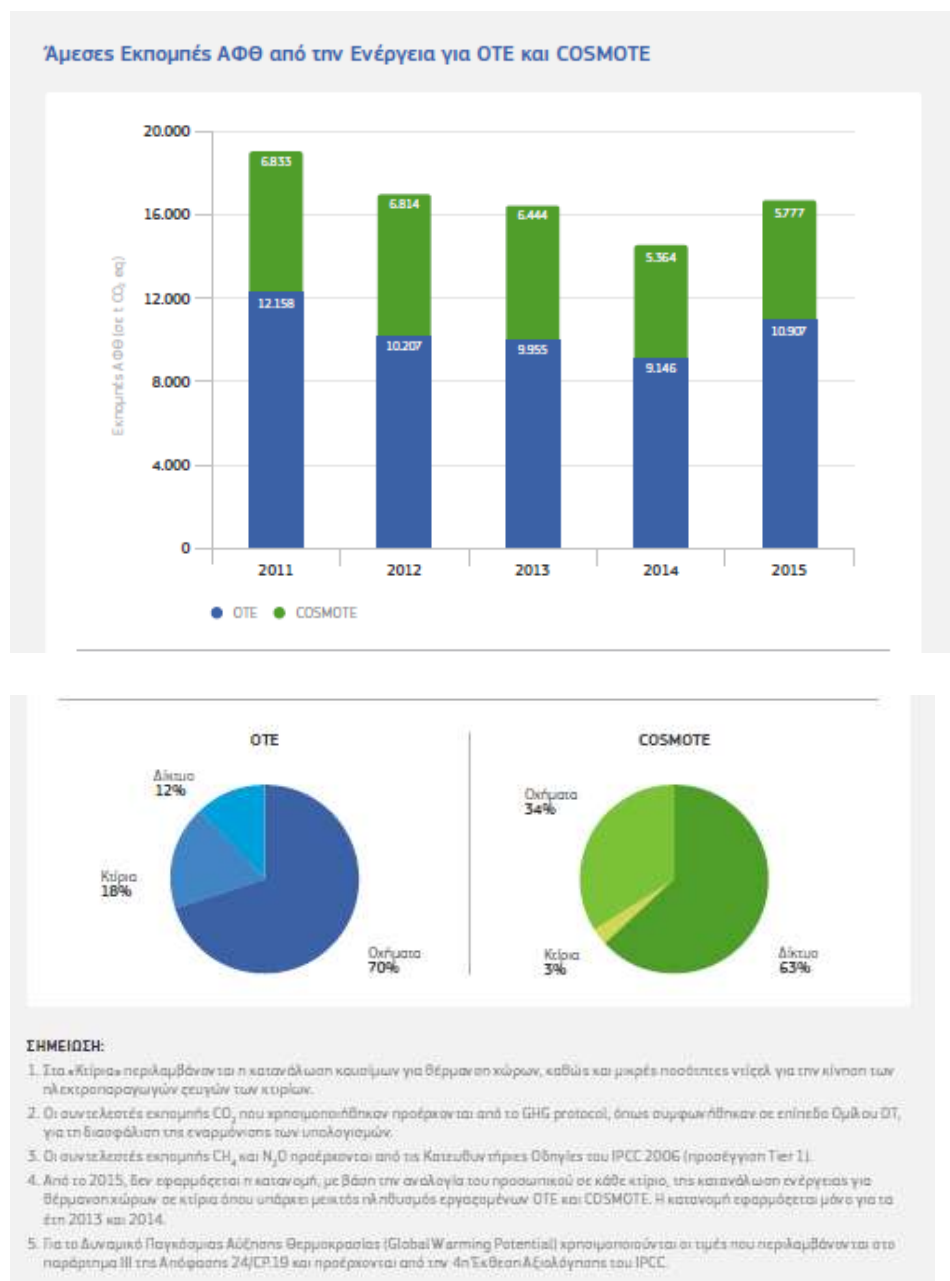
<ul style="list-style-type: none">• Καταγραφή για πρώτη φορά των έμμεσων εκπομπών (scope 3) Αερίων Φαινομένου του Θερμοκηπίου που προκύπτουν από τη χρήση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών από τους πελάτες .
<ul style="list-style-type: none">• Διαχείριση 7.360 t απορριμμάτων, 90% εκ των οποίων προωθήθηκε προς ανακύκλωση.
<ul style="list-style-type: none">• Επέκταση σε 9 νέα κτήρια πανελλαδικά, του προγράμματος ανακύκλωσης που υλοποιείται στα κτήρια του Ομίλου ΟΤΕ.
<ul style="list-style-type: none">• 14 νέοι σταθμοί μέτρησης των επιπέδων της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας τέθηκαν σε λειτουργία, στο πλαίσιο του προγράμματος «Πεδίον 24». Ο συνολικός αριθμός των εγκατεστημένων σταθμών έφτασε τους 232.

6.2 Τηλεπικοινωνίες και Βιώσιμη Ανάπτυξη

Οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχουν και θα συνεχίσουν να έχουν σημαντική συνεισφορά στην οικονομική ανάπτυξη τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών. Ωστόσο, η χρήση ΤΠΕ έχει περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Παράλληλα όμως είναι ευρέως αποδεκτό ότι η αξιοποίησή τους βελτιώνει τις περιβαλλοντικές επιδόσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας και επιτρέπει την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την αύξηση των εκπομπών.

Η συμφωνία που επιτεύχθηκε στην 21η Σύνοδο των Συμβαλλομένων Μερών της Σύμβασης – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή στο Παρίσι (Paris Agreement, Δεκέμβριος 2015), προβλέπει ότι τα Συμβαλλόμενα Μέρη πρέπει να συγκρατήσουν την άνοδο της θερμοκρασίας αρκετά χαμηλότερα από τους 2°C, και να προσπαθήσουν να την περιορίσουν ακόμα περισσότερο, στον 1,5°C. Στο πλαίσιο αυτό, η αξιοποίηση του δυναμικού των ΤΠΕ καθίσταται πλέον επιτακτική, καθώς απαιτούνται σημαντικές μειώσεις εκπομπών παγκοσμίως, της τάξης του 40-70%, έως το 2050, σε σχέση με τις εκπομπές του 2010 σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change).

Περισσότερες πληροφορίες παρουσιάζονται στην ενότητα Προϊόντα και Υπηρεσίες με Στόχο τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

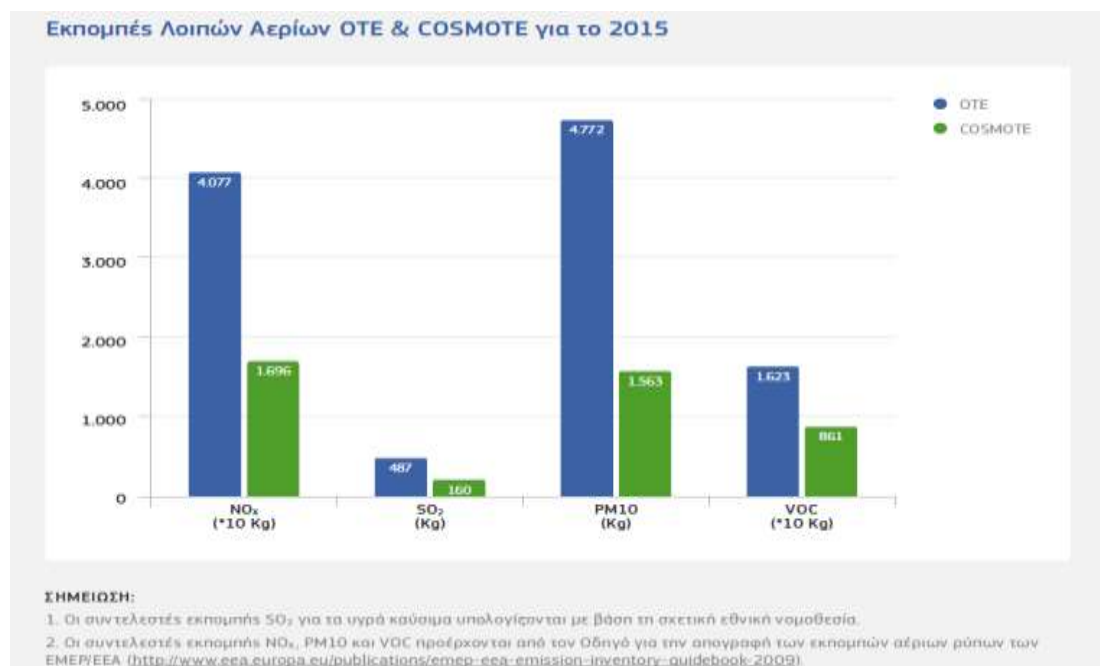

Για τις εκπομπές των λοιπών αερίων σημειώνονται τα ακόλουθα:

- Οι εκπομπές των λοιπών αερίων (NOX, SO₂, PM₁₀ και VOCs) οφείλονται κατά κύριο λόγο στις οδικές μεταφορές (κύρια πηγή για τον ΟΤΕ) και τη χρήση των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών για την υποστήριξη της λειτουργίας του τηλεπικοινωνιακού δικτύου (κύρια πηγή για την COSMOTE)
- Οι εκπομπές Έμμονων Οργανικών Ρύπων (POP) και Επικίνδυνων Ατμοσφαιρικών Ρύπων (HAP) είναι ήσσονος σημασίας για τον ΟΤΕ και την COSMOTE καθώς: Μετασηματιστές και πυκνωτές που αποτελούν δυνητικές πηγές εκπομπών PCB (πολυχλωριωμένα διφαινύλια), λόγω διαρροών, έχουν

αποξηλωθεί, απαξιωθεί και αντικατασταθεί με σύγχρονους που δεν περιέχουν PCB σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας 96/59/ΕΚ.

- Οι εκπομπές μολύβδου μειώθηκαν από 22,4 kg το 2008 σε 7,1 kg το 2015, ως αποτέλεσμα της σταδιακής ανανέωσης του στόλου οχημάτων του ΟΤΕ και της COSMOTE.

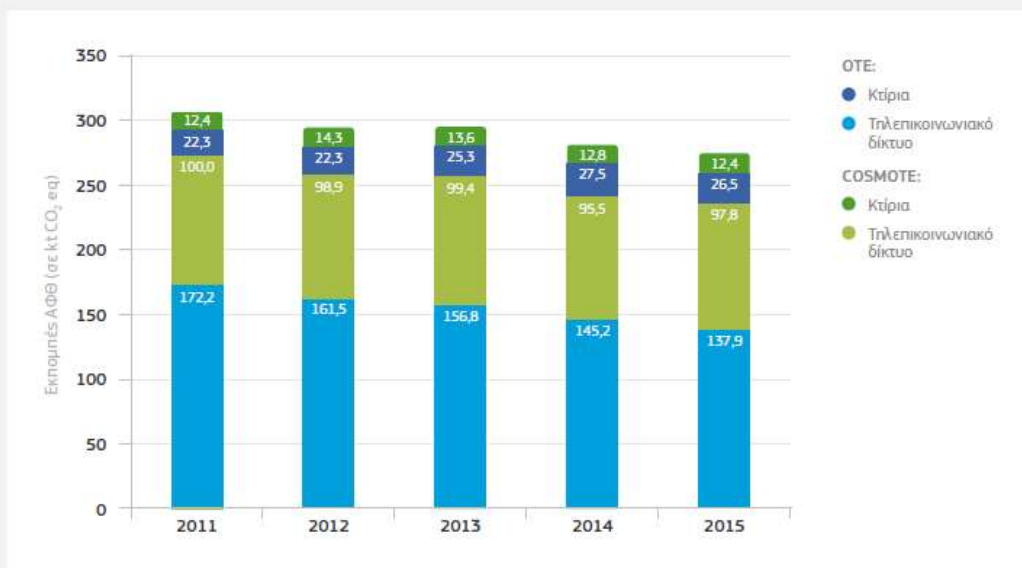

6.3.2. Έμμεσες Εκπομπές ΑΦΘ από Ηλεκτρισμό και Τηλεθέρμανση

Οι έμμεσες εκπομπές ΑΦΘ (score 2, που οφείλονται στην κατανάλωση ηλεκτρισμού και την τηλεθέρμανση) του ΟΤΕ και της COSMOTE, για το 2015, υπολογίστηκαν σε 274.700 t CO₂ eq (ΟΤΕ: 164.448 t CO₂ eq, COSMOTE: 110.252 t CO₂ eq), παρουσιάζοντας μείωση 2,2% σε σχέση με το 2014. Το μεγαλύτερο μέρος των έμμεσων εκπομπών ΑΦΘ των ΟΤΕ και COSMOTE (86% περίπου) οφείλεται στη λειτουργία του τηλεπικοινωνιακού δικτύου (σταθερής και κινητής τηλεφωνίας). Για την αντιστάθμιση των έμμεσων εκπομπών από την κατανάλωση ηλεκτρισμού, ο ΟΤΕ και η COSMOTE εξασφάλισαν Εγγυήσεις Προέλευσης (ΕΠ) από ΑΠΕ. Λαμβάνοντας υπόψη τις ΕΠ, οι έμμεσες εκπομπές μειώνονται στους 56.500 t CO₂ eq.

Συνολικά, στην περίπτωση που δεν ληφθούν υπόψη οι ΕΠ, οι έμμεσες εκπομπές ΑΦΘ του ΟΤΕ και της COSMOTE μειώθηκαν κατά 8,4%, σε σχέση με το 2008 (ΟΤΕ: -13,6%, COSMOTE: 0,8%). Οι μεταβολές των έμμεσων εκπομπών εξαρτώνται από τις μεταβολές στην κατανάλωση ηλεκτρισμού, αλλά και από τις μεταβολές του συστήματος παραγωγής ηλεκτρισμού στην Ελλάδα (μίγμα καυσίμων που χρησιμοποιείται στην ηλεκτροπαραγωγή).

Έμμεσες Εκπομπές ΑΦΘ από την Ενέργεια (SCOPE 2) για ΟΤΕ & COSMOTE χωρίς τις ΕΠ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

1. Στα «Κτίρια» περιλαμβάνονται γραφεία, data centers, αποθήκες και καταστήματα.
2. Με στόχο την εναρμόιση των υπολογιζόμενων εκπομπών CO₂ στον όμιλο DT, χρησιμοποιούνται οι σχετικοί συντελεστές που αναπτύσσονται από το International Energy Agency.
3. Οι συντελεστές εκπομπής CH₄ και N₂O αφορούν στο 2013 και εφαρμόζονται για το 2015. Οι συντελεστές αυτοί υπολογίζονται από την πλέον πρόσφατη εθνική απογραφή εκπομπών ΑΦΘ και στοιχεία της EUROSTAT σχετικά με την ακαθάριστη παραγωγή ηλεκτρισμού.
4. Από το 2013, η κατανάλωση ηλεκτρισμού σε κτίρια όπου υπάρχει μεικτός πληθυσμός ΟΤΕ και COSMOTE, κατανέμεται (αφού αφαιρεθεί η κατανάλωση που αφορά αποκλειστικά σε κάθε εταιρεία) με βάση την αναλογία του προσωπικού σε κάθε κτίριο. Αυτό εφαρμόζεται στο Διοικητικό Μέγαρο και στο κτίριο της Παιανίας.
5. Για το Δυναμικό Παγκόσμιας Αύξησης Θερμοκρασίας (Global Warming Potential) χρησιμοποιούνται οι τιμές που περιλαμβάνονται στο παράρτημα III της Απόφασης 24/CP.19 και προέρχονται από την 4η Έκθεση Αξιολόγησης του IPCC.

6.3.3 Λοιπές Έμμεσες Εκπομπές ΑΦΘ

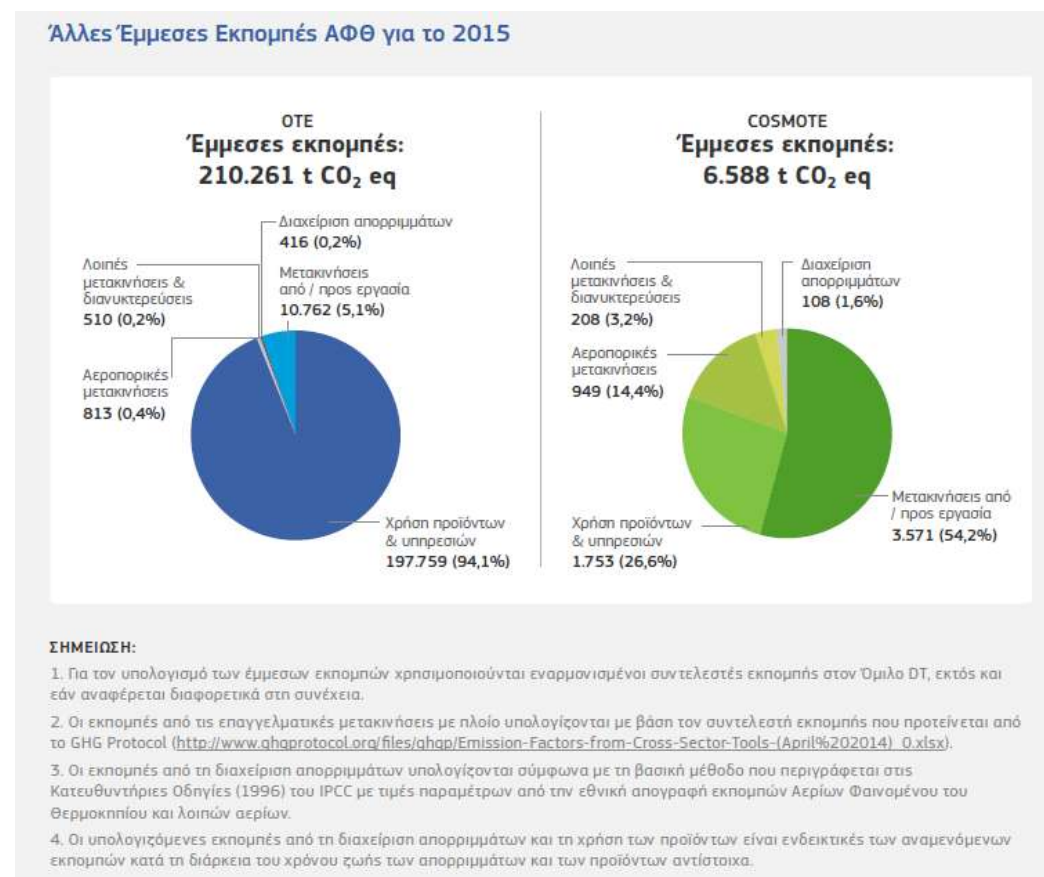
Ο ΟΤΕ και η COSMOTE επεκτείνουν το πρόγραμμα παρακολούθησης των εκπομπών, έτσι ώστε να ποσοτικοποιηθούν οι σημαντικότερες των έμμεσων εκπομπών (score 3) που σχετίζονται με τη λειτουργία τους και να αποκτήσουν μία πιο ολοκληρωμένη αντίληψη της διάρθρωσης των εκπομπών τους.

Για το 2015, οι έμμεσες (score 3) εκπομπές ΑΦΘ υπολογίστηκαν σε 217.000 t CO₂ eq περίπου, και περιλαμβάνονται οι ακόλουθες κατηγορίες:

- Επαγγελματικά αεροπορικά ταξίδια. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι μετακινήσεις που πραγματοποιήθηκαν για λογαριασμό του ΟΤΕ και της COSMOTE. Η αξιοποίηση των τηλεδιασκέψεων αποτελεί μία βασική δράση που υλοποιούν ο ΟΤΕ και η COSMOTE για τον περιορισμό της σχετικής επίδρασης της λειτουργίας τους στο περιβάλλον.

- Επαγγελματικά ταξίδια με άλλα μέσα μεταφοράς. Περιλαμβάνονται οι εκπομπές από τη χρήση ενοικιαζόμενων αυτοκινήτων, λεωφορείων και πλοίων.
- Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία, κατά τη διάρκεια των επαγγελματικών μετακινήσεων με τα διάφορα μέσα μεταφοράς.
- Μετακίνηση εργαζομένων από/προς το χώρο εργασίας. Για τον υπολογισμό των εκπομπών από την κατηγορία αυτή, διαμορφώθηκε (το 2014) ερωτηματολόγιο με σκοπό τον προσδιορισμό των χρησιμοποιούμενων μεταφορικών μέσων, αλλά και της μέσης απόστασης ανά κατηγορία. Δεν κρίθηκε σκόπιμη η επικαιροποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας για το 2015.
- Διαχείριση απορριμμάτων. Η διαχείριση και διάθεση των στερεών απορριμμάτων δεν σχετίζεται μόνο με τις χρήσεις γης αλλά παράγει επίσης σημαντικές ποσότητες μεθανίου (CH₄), εξαιτίας της σταδιακής αποδόμησης του οργανικού τμήματος των απορριμμάτων.
- Χρήση παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Περιλαμβάνονται οι εκπομπές από τη χρήση (κατανάλωση ηλεκτρισμού πελατών) των πωληθέντων υπηρεσιών (συμβάσεις χρονομίσθωσης για internet και ΟΤΕ TV) και προϊόντων (routers, media receivers, συσκευές κινητής και σταθερής τηλεφωνίας, tablets και netbooks) από το δίκτυο καταστημάτων COSMOTE και τα καταστήματα ΓΕΡΜΑΝΟΣ (μόνο για τις συμβάσεις χρονομίσθωσης).

Υπόδειξη: Το παραπάνω υπογραμμισμένο κείμενο θα μπορούσε να μεταφερθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του ομίλου, με χρήση υπεσυνδέσμων στις αντίστοιχες κατηγορίες, ώστε να μπορεί ο κάθε ενδιαφερόμενος (stakeholder) να έχει πρόσβαση στην πληροφορία που επιθυμεί

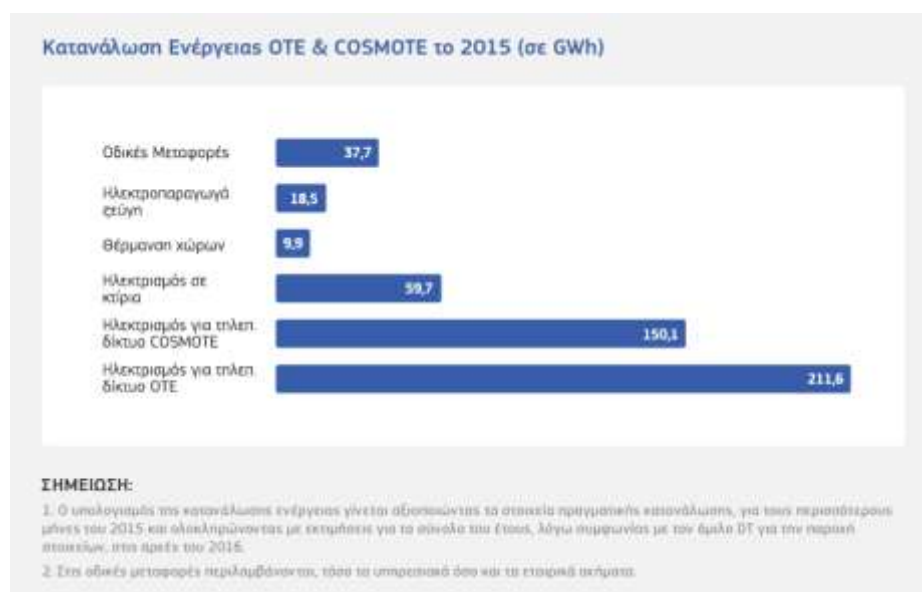
Η χρήση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών (και ιδιαίτερα οι υπηρεσίες internet και τηλεόρασης) αποτελεί την κύρια πηγή έμμεσων εκπομπών ΑΦΘ (92% περίπου αθροιστικά για ΟΤΕ και COSMOTE). Επιδιώκοντας τον περιορισμό των εκπομπών σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας, ο ΟΤΕ συμμετέχει εθελοντικά (από τον Σεπτέμβριο του 2010) στην πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον έλεγχο και τον περιορισμό της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας από ευρυζωνικό εξοπλισμό («Κώδικας για την Κατανάλωση Ενέργειας από Ευρυζωνικό Εξοπλισμό», BB CoC), οικιακό ή δικτυακό, που βρίσκεται είτε στην πλευρά του καταναλωτή, είτε στην πλευρά του δικτύου. Οι υπογράφωντες τον Κώδικα επιδιώκουν την τήρηση των ορίων της κατανάλωσης ενέργειας που τίθενται για τον ευρυζωνικό εξοπλισμό που εντάσσεται στον Κώδικα (και τα οποία αναθεωρούνται κάθε 2 έτη, έπειτα από διαβούλευση με τους συμμετέχοντες) σε ποσοστό τουλάχιστον 90% του νέου εξοπλισμού που εισάγουν στην αγορά (καταναλωτής και δίκτυο). Περισσότερες πληροφορίες παρουσιάζονται στην ενότητα Προϊόντα και Υπηρεσίες με Στόχο τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

6.4 Βελτίωση Ενεργειακής Απόδοσης και Μείωση Εκπομπών

6.4.1 Κατανάλωση Ενέργειας

Η λειτουργία του τηλεπικοινωνιακού δικτύου αποτελεί την πλέον ενεργειοβόρα δραστηριότητα του κλάδου των τηλεπικοινωνιών. Η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός του δικτύου, ο αριθμός των ενεργών συνδρομητών (και ιδιαίτερα οι συνδέσεις Internet και τηλεόρασης) και η χρήση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών (όγκος μεταφερόμενων δεδομένων) αποτελούν τις βασικές παραμέτρους που συμβάλλουν στην αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας.

Το 2015, η συνολική κατανάλωση του ΟΤΕ και της COSMOTE ανήλθε σε 487 GWh, παρουσιάζοντας αύξηση 4,5%, σε σχέση με το 2014 (467 GWh), ως αποτέλεσμα της αύξησης της δραστηριότητας (αριθμός ενεργών συνδρομητών και όγκος μεταφερόμενων δεδομένων) και της επέκτασης / εκσυγχρονισμού του δικτύου.

Το 2015, η συνολική κατανάλωση ενέργειας στον ΟΤΕ ανήλθε σε 296 GWh, παρουσιάζοντας αύξηση 2,7%, σε σχέση με το 2014 (288 GWh) και η συνολική κατανάλωση ενέργειας της COSMOTE (191 GWh) αυξήθηκε κατά 7,4% σε σχέση με την κατανάλωση του 2014 (178 GWh). Αναλυτικές πληροφορίες για την κατανάλωση ενέργειας του ΟΤΕ και της COSMOTE για την περίοδο 2008 – 2015 είναι διαθέσιμες στο αρχείο «Δείκτες Επίδοσης Περιβάλλοντος - Ενέργεια». Η ενεργειακή ένταση (οριζόμενη ως η κατανάλωση ηλεκτρισμού προς τον κύκλο εργασιών) για το 2015 υπολογίστηκε σε 156 MWh/mn € (ΟΤΕ: 164, COSMOTE: 145) παρουσιάζοντας αύξηση 4% σε σχέση με το 2014.

Η λειτουργία του τηλεπικοινωνιακού δικτύου αποτελεί την πλέον ενεργειοβόρα δραστηριότητα του ΟΤΕ (κατανάλωση ηλεκτρισμού 211 GWh) και της COSMOTE (κατανάλωση ηλεκτρισμού σε σταθμούς βάσης και δίκτυο κορμού 150 GWh). Το 2015, η συνολική κατανάλωση ηλεκτρισμού του ΟΤΕ (252 GWh), αυξήθηκε οριακά

κατά 0,5% σε σχέση με το 2014 και διατηρείται σε επίπεδα χαμηλότερα του 2008. Η αποδοτικότητα της χρήσης ηλεκτρικής ενέργειας (δηλαδή η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας ανά όγκο μεταφερόμενων δεδομένων) την περίοδο 2013 - 2015 βελτιώθηκε κατά 10% περίπου.

Για την COSMOTE, η κατανάλωση ενέργειας του τηλεπικοινωνιακού δικτύου (σταθμοί βάσης και δίκτυο κορμού), το 2015 (150 GWh), αυξήθηκε κατά 8%, σε σχέση με το 2014 (λόγω της κατασκευής νέων σταθμών βάσης, της αναβάθμισης των υφιστάμενων δικτύων αλλά και των δυσμενέστερων καιρικών συνθηκών που επικράτησαν τον χειμώνα του 2015 σε σχέση με το 2014), ενώ και η κατανάλωση ηλεκτρισμού στα κτίρια (συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων και των Data Centers) αυξήθηκε (από 18,6 GWh το 2014 σε 19,1 GWh το 2015) λόγω των δυσμενέστερων καιρικών συνθηκών που επικράτησαν τον χειμώνα του 2015 σε σχέση με το 2014 αλλά και του αυξημένου φορτίου των data centers.

Οι οδικές μεταφορές αποτελούν τη δραστηριότητα με τη μεγαλύτερη κατανάλωση καυσίμων για τον ΟΤΕ. Η κατανάλωση το 2015 (30 GWh) αυξήθηκε κατά 7% περίπου, σε σχέση με το 2014 λόγω των αυξημένων αναγκών μετακίνησης. Ταυτόχρονα, λόγω της ανανέωσης του στόλου των υπηρεσιακών οχημάτων, βελτιώθηκε σημαντικά η μέση ενεργειακή απόδοση των οχημάτων (βενζίνη: 35%, ντίζελ: 44%), υπερκαλύπτοντας τον στόχο που είχε τεθεί για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης του στόλου υπηρεσιακών οχημάτων κατά 15% το 2015.

Η κατανάλωση ενέργειας των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών της COSMOTE (κύρια πηγή παροχής ηλεκτρισμού σε απομακρυσμένες περιοχές, όπου η πρόσβαση στο ηλεκτρικό δίκτυο είναι δύσκολη ή αδύνατη ή εφεδρική πηγή σε περιπτώσεις διακοπών παροχής ηλεκτρισμού) αυξήθηκε κατά 17% (από 11,7 GWh το 2014 σε 13,6 GWh το 2015). Η αύξηση αυτή αποδίδεται στις αυξημένες ώρες λειτουργίας των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών (H/Z) για την αντιμετώπιση των διακοπών ηλεκτροδότησης.

6.4.2 Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Ο περιορισμός, κατ' αρχήν του ρυθμού αύξησης της κατανάλωσης ηλεκτρισμού και στη συνέχεια της κατανάλωσης ηλεκτρισμού, στο βαθμό που αυτό είναι τεχνικά και οικονομικά εφικτό, καθώς και η παραγωγή της καταναλισκόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, αποτελούν βασικές προτεραιότητες για τον ΟΤΕ και την COSMOTE. Στο πλαίσιο αυτό:

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE εξασφάλισαν, για 5^η συνεχόμενη χρονιά, από τη ΔΕΗ Α.Ε., προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας του Οργανισμού κατά το 2015, Εγγυήσεις Προέλευσης Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ, πιστοποιώντας με τον τρόπο αυτό, ότι για το σύνολο των ηλεκτρικών καταναλώσεων του ΟΤΕ και της COSMOTE από τη ΔΕΗ Α.Ε., ισόποση ενέργεια έχει παραχθεί από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE επενδύουν στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ): Η COSMOTE έχει εγκαταστήσει φωτοβολταϊκά συστήματα και μικρές ανεμογεννήτριες για την υποστήριξη της λειτουργίας απομακρυσμένων σταθμών βάσης, οι οποίοι δεν είναι συνδεδεμένοι με το ηλεκτρικό δίκτυο και λειτουργούν με ηλεκτροπαραγωγή ζεύγη. Το 2015, η λειτουργία 16 σταθμών βάσης υποστηρίζονταν από φωτοβολταϊκά συστήματα και μικρές ανεμογεννήτριες, με συνολική παραγωγή 251,6 MWh.

Η COSMOTE έχει εγκαταστήσει υβριδικά συστήματα με συσσωρευτές για την υποστήριξη της λειτουργίας απομακρυσμένων σταθμών βάσης, οι οποίοι δεν είναι συνδεδεμένοι με το ηλεκτρικό δίκτυο και λειτουργούν με ηλεκτροπαραγωγή ζεύγη. Το 2015, η λειτουργία 28 σταθμών βάσης υποστηρίζονταν από τα συστήματα αυτά.

Ο ΟΤΕ έχει εγκαταστήσει και λειτουργεί δύο φωτοβολταϊκά συστήματα συνολικής ισχύος 222 kWp (172 kWp στην κεντρική αποθήκη στην Πάρνηθα και 50 kWp σε κτίριο στην Ηλιούπολη). Η παραγωγή ηλεκτρισμού των συστημάτων αυτών το 2015, ανήλθε σε 300 MWh, ενώ οι εκπομπές CO₂ που αποφεύγονται (στο σύστημα παραγωγής ηλεκτρισμού) είναι της τάξης των 195 t.

6.4.3 Εξοικονόμηση Ενέργειας

Η ορθολογική χρήση και η εξοικονόμηση ενέργειας αποτελούν βασικές επιλογές του ΟΤΕ και της COSMOTE για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών τους επιδόσεων με οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Τρεις είναι οι βασικές κατηγορίες επεμβάσεων που εφαρμόζονται:

Εξοικονόμηση ενέργειας στο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, με στόχο τη μετάβαση σε ένα ενεργειακά αποδοτικό δίκτυο.

Εξοικονόμηση ενέργειας σε κτίρια, data centers και καταστήματα, με το κτίριο της Παιανίας να αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα των σχετικών δράσεων που υλοποιούνται. Πρόκειται για το πρώτο πιστοποιημένο (level Gold) κατά LEED® (Leadership in Energy and Environmental Design) κτίριο στην Ελλάδα. Η σημαντική μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και η εξασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών εργασίας είναι μερικά από τα οφέλη της λειτουργίας του κτιρίου.

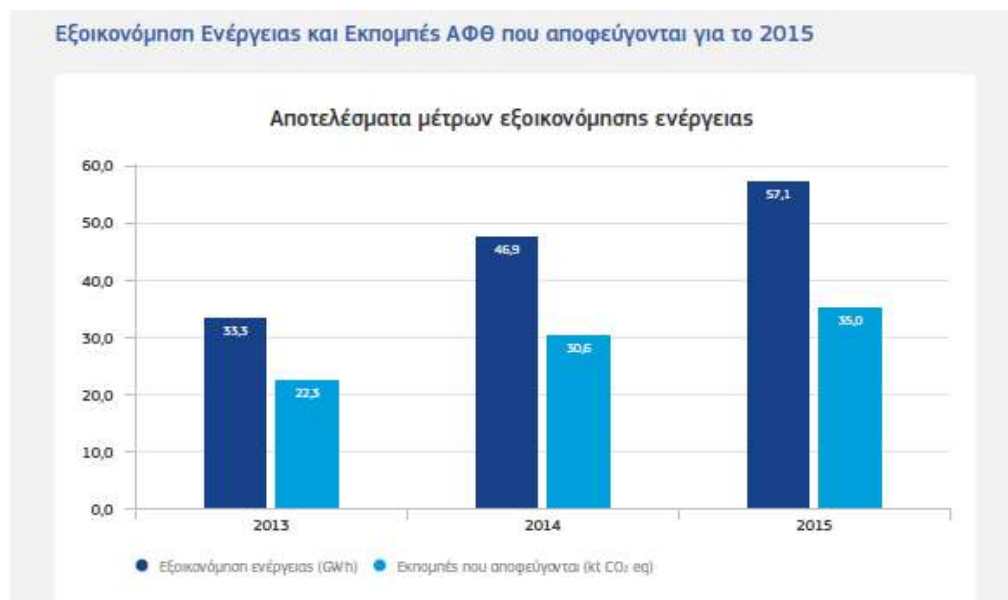
Εξοικονόμηση ενέργειας στις οδικές μεταφορές, με έμφαση στην ανανέωση του στόλου των οχημάτων αλλά και τον έλεγχο των μετακινήσεων.

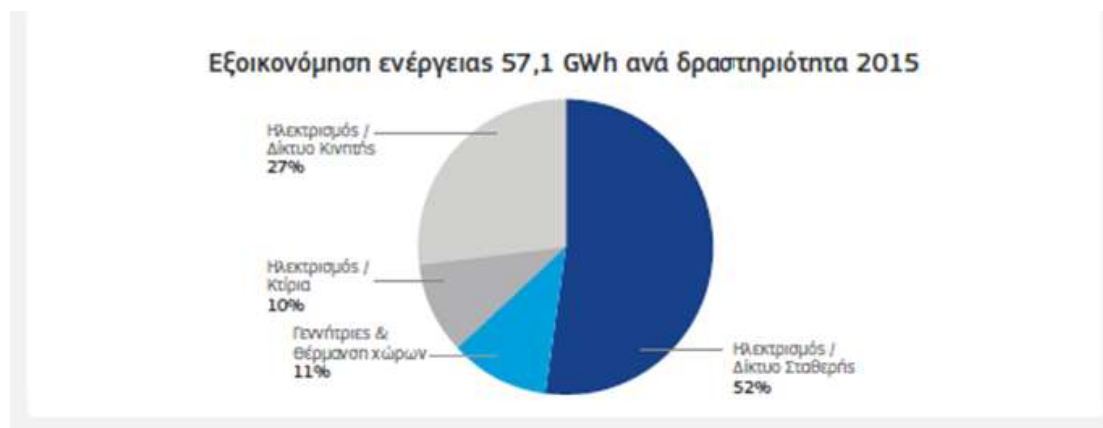
Από τα μέτρα που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν:

Οι άμεσες εκπομπές ΑΦΘ από την κατανάλωση ενέργειας (scope 1) το 2015 μειώθηκαν κατά 7.500 t CO₂ eq σε σχέση με τις εκπομπές του 2008 (μείωση 30%).

Οι έμμεσες εκπομπές ΑΦΘ από την κατανάλωση ηλεκτρισμού (scope 2) το 2015 μειώθηκαν κατά 25.200 t CO₂ eq, σε σχέση με τις εκπομπές του 2008 (μείωση 8%). Λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις στον τομέα των τηλεπικοινωνιών (δίκτυο κινητής τηλεφωνίας, γραμμές VDSL, συνδρομητική τηλεόραση, κλπ.), το αποτέλεσμα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό.

Ως αποτέλεσμα των μέτρων που έχουν υιοθετηθεί από το 2008 (έτος βάσης στο πλαίσιο της στρατηγικής του Ομίλου DT για την κλιματική αλλαγή) και εφαρμόζονταν το 2015, επιτεύχθηκε εξοικονόμηση ηλεκτρισμού 50,6 GWh και εξοικονόμηση ντίζελ 6,5 GWh. Οι εκπομπές ΑΦΘ που αποφεύχθηκαν υπολογίζονται σε 35.000 t CO₂ eq (περίπου 12% των άμεσων και έμμεσων εκπομπών από την κατανάλωση ενέργειας του ΟΤΕ και της COSMOTE, το 2015). Επιπλέον, η υλοποίηση των μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας είχε ένα οικονομικό όφελος (μείωση λειτουργικού κόστους) της τάξης των € 6,8 εκατομμυρίων.

Οι έμμεσες εκπομπές ΑΦΘ (score 3) που αποφεύχθηκαν ήταν 2.800 t CO₂ eq. Το όφελος αυτό υπολογίστηκε λαμβάνοντας υπόψη την ανακύκλωση χαρτιού, τον περιορισμό της κατανάλωσης χαρτιού και την αξιοποίηση των τηλεδιασκέψεων.

Ο πίνακας που ακολουθεί στον απολογισμό και περιγράφει τα μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας (το πρώτο μέρος του φαίνεται παρακάτω) μπορεί να μεταφερθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του ομίλου

Μέτρο εξοικονόμησης ενέργειας	Πεδίο εφαρμογής	Περιγραφή - Αποτέλεσμα
Ευφυή μετρητικά συστήματα σε σταθμούς βάσης υψηλής κατανάλωσης	Τηλεπικοινωνιακό δίκτυο	Μέχρι το τέλος του 2015, είχαν εγκατασταθεί 420 συστήματα (COSMOTE).
Συστήματα free cooling	Τηλεπικοινωνιακό δίκτυο	Ο συνολικός αριθμός των εγκατεστημένων συστημάτων ανέρχεται σε 1.680 (COSMOTE).
Αντικατάσταση παλαιού εξοπλισμού	Τηλεπικοινωνιακό δίκτυο	Το 2015 ο ΟΤΕ και η COSMOTE αντικατέστησαν 48 και 141 συστήματα παλαιών ανορθωτών τάσης αντίστοιχα. Κατά μέσο όρο η απόδοση βελτιώνεται από 75% σε 96%.
Τροφοδοτικά εσωτερικού χώρου με κλιματιστικό αποκλειστικά για τους συσσωρευτές	Τηλεπικοινωνιακό δίκτυο	Στόχος είναι η μείωση κατανάλωσης ενέργειας, λόγω της αύξησης της εσωτερικής θερμοκρασίας στους σταθμούς βάσης (από 26°C σε 30°C). Στο τέλος του 2015, είχαν εγκατασταθεί 245 συστήματα (COSMOTE).

6.5 Χρήση Πόρων και Διαχείριση Απορριμμάτων

Η ορθολογική και αποδοτική χρήση των φυσικών πόρων και η ορθή διαχείριση των παραγόμενων απορριμμάτων με την υιοθέτηση πρακτικών ανακύκλωσης συμβάλλει στην αποδοτική λειτουργία του ΟΤΕ και της COSMOTE και στον έλεγχο του λειτουργικού τους κόστους. Παράλληλα, η ορθή διαχείριση των παραγόμενων απορριμμάτων ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, στην υγεία και στα οικοσυστήματα από την ανεξέλεγκτη διάθεσή τους και διασφαλίζει τη συμμόρφωση των εταιρειών με την περιβαλλοντική νομοθεσία.

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE έχουν υιοθετήσει την αρχή «Μείωση – Επαναχρησιμοποίηση – Ανακύκλωση» με στόχο τη μείωση των παραγόμενων απορριμμάτων που αναπόφευκτα προκύπτουν από κάθε εταιρική δραστηριότητα.

Επιπλέον, ο ΟΤΕ και η COSMOTE αναπτύσσουν προϊόντα και υπηρεσίες που συνεισφέρουν στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και τον περιορισμό των παραγόμενων αποβλήτων και επιδιώκουν την ενημέρωση / ευαισθητοποίηση και προτροπή των πολιτών ώστε να υιοθετούν πρακτικές ανακύκλωσης.

6.5.1 Παραγόμενα Απορρίμματα και διαχείρισή τους

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE δεν έχουν μεταποιητική δραστηριότητα αλλά παρέχουν τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες και προϊόντα, οπότε και η χρήση πρώτων υλών περιορίζεται στο χαρτί και στα υλικά συσκευασίας (για τα προϊόντα που διαθέτουν στην αγορά). Τα παραγόμενα απορρίμματα από τις δραστηριότητες του ΟΤΕ και της COSMOTE, το 2015, υπολογίστηκαν σε 7.360 t περίπου. Οι ετήσιες μεταβολές των παραγόμενων ποσοτήτων εξαρτώνται κυρίως από το ρυθμό απαξίωσης του τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού και τις εργασίες αναβάθμισης / εκσυγχρονισμού του δικτύου σταθερής τηλεφωνίας.

Τα παραγόμενα απορρίμματα από τις δραστηριότητες του ΟΤΕ και της COSMOTE εντάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

Επικίνδυνα απόβλητα που χρήζουν ειδικής διαχείρισης (π.χ. λιπαντικά, συσσωρευτές, κλπ.).

Τεχνικά απορρίμματα τα οποία αφορούν σε υλικά / εξοπλισμό απαραίτητα για την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (π.χ. καλώδια, μέταλλα, τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός, κλπ.), και σε προϊόντα που συλλέγονται στο δίκτυο των καταστημάτων COSMOTE και προωθούνται για ανακύκλωση (π.χ. συσκευές κινητής / σταθερής τηλεφωνίας, οικιακές μπαταρίες, κλπ.).

Χαρτί. Το 2015 εξοικονομήθηκαν 150,5 t χαρτιού. Η κατανάλωση φωτοαντιγραφικού χαρτιού, το 2015, ανήλθε σε 220,3 t (ΟΤΕ: 182,7 t, COSMOTE: 37,7 t), ενώ ανακυκλώθηκαν 183,5 t προϊόντα χαρτιού (ΟΤΕ: 155,7 t, COSMOTE: 27,8 t). Παράλληλα συνεχίζονται οι διαδικασίες (που ξεκίνησαν το 2015) ώστε μέχρι το τέλος του 2016, το σύνολο των λογαριασμών πελατών να εκτυπώνεται σε χαρτί με πιστοποίηση FSC.

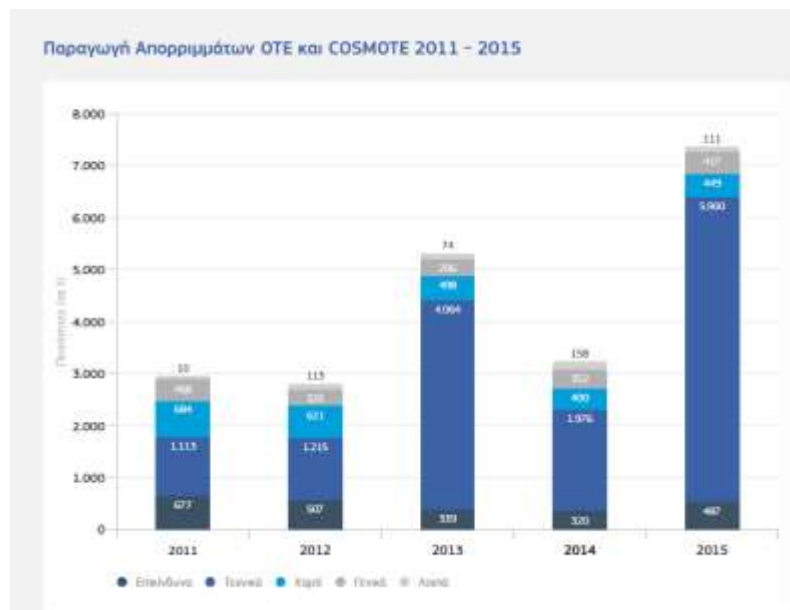
Με στόχο τη μείωση της κατανάλωσης χαρτιού, αναπτύσσονται διαδραστικές ηλεκτρονικές εφαρμογές, τόσο εντός ΟΤΕ και COSMOTE όσο και για την εξυπηρέτηση και την παροχή υπηρεσιών προς τους πελάτες. Υπηρεσίες / πρωτοβουλίες όπως η δυνατότητα ηλεκτρονικής αποστολής των λογαριασμών στους πελάτες, η χρήση εργαλείων ηλεκτρονικής διαχείρισης, όπου είναι διαθέσιμα, για την ηλεκτρονική υπογραφή αιτημάτων πελατών στα καταστήματα COSMOTE και ΓΕΡΜΑΝΟΣ, η δυνατότητα ανανέωσης του χρόνου ομιλίας των πελατών καρτοκινητής της COSMOTE μέσω e-voucher, η ηλεκτρονική υποβολή και επεξεργασία των αιτημάτων των τηλεπικοινωνιακών παρόχων (1,34 εκατομμύρια αιτήσεις) και το πρόγραμμα Work Force Management, με αντικείμενο τις δραστηριότητες των τεχνικών του ΟΤΕ.

Γενικά απορρίμματα που περιλαμβάνουν τα τυπικά αστικά απορρίμματα από τα κτίρια, τα υλικά συσκευασίας καθώς και απορρίμματα από τη λειτουργία των γραφείων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διαχείριση των μελανοδοχείων λόγω των πιθανών επικίνδυνων ουσιών που μπορεί να περιέχουν και του αργού ρυθμού αποσύνθεσης των υλικών από τα οποία αποτελούνται. Το 2015, ο ΟΤΕ και η COSMOTE χρησιμοποίησαν επαναγεμισμένα μελανοδοχεία σε ποσοστό 68% και 93% αντίστοιχα, υπερκαλύπτοντας τους στόχους (50% και 40% αντίστοιχα).

Ως προς τα υλικά συσκευασίας, ο ΟΤΕ και η COSMOTE εφαρμόζουν πρόγραμμα παρακολούθησης (για τις συσκευασίες των προϊόντων που παράγουν και διαθέτουν στην αγορά) και συμμετέχουν σε συλλογικά συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Κατά συνέπεια, ο ΟΤΕ και η COSMOTE δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν τις ποσότητες των υλικών συσκευασίας που ανακτώνται και ανακυκλώνονται, καθώς αυτό αποτελεί αρμοδιότητα των εν λόγω συστημάτων.

Χαρτί – Χαρτόνι και πλαστικό αποτελούν τα κύρια υλικά συσκευασίας που χρησιμοποιούνται από τον ΟΤΕ και την COSMOTE. Το 2015, το μέσο βάρος συσκευασιών για τον ΟΤΕ ήταν 94 g ανά συσκευασία (Χαρτί – Χαρτόνι: 188.980 kg, Πλαστικό: 38.590 kg). το μέσο βάρος συσκευασιών για την COSMOTE ήταν 4,3 g ανά συσκευασία (Χαρτί – Χαρτόνι: 19.500 kg, Πλαστικό: 11.460 kg).

Λοιπά απορρίμματα, που δεν εντάσσονται σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες (π.χ. οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής).

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE έχουν αναπτύξει ένα εκτεταμένο δίκτυο συλλογής, καταγραφής, αποθήκευσης και τελικά διαχείρισης / ανακύκλωσης το οποίο καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων τους (περιλαμβάνεται το πρόγραμμα ανακύκλωσης για τηλεφωνικές συσκευές με τα αξεσουάρ τους, οικιακές μπαταρίες, και μελάνια εκτυπωτή που υλοποιείται στο δίκτυο καταστημάτων) πανελλαδικά, και συνεργάζονται με πιστοποιημένες / εξουσιοδοτημένες εταιρείες διαχείρισης 1 για τη διασφάλιση (α) της ορθής διαχείρισης των παραγόμενων απορριμμάτων και (β) της αξιοποίησης των περιεχόμενων υλικών (π.χ. χαλκός, σίδηρος και χάλυβας, κλπ.) τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πρώτες ύλες για την παραγωγή άλλων αγαθών, με αποτέλεσμα την εξοικονόμηση φυσικών πόρων. Όλες οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τη διαχείριση απορριμμάτων, εντάσσονται στο Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης του ΟΤΕ και της COSMOTE, το οποίο είναι πιστοποιημένο σύμφωνα με τις αρχές του προτύπου ISO 14001:2004 2.

Παράλληλα και στοχεύοντας, μεταξύ άλλων, στην αύξηση του χρόνου ζωής του εξοπλισμού και στην ορθή διαχείριση του απορριπτόμενου εξοπλισμού πελατών, οι συμβάσεις σταθερής τηλεφωνίας, internet και τηλεόρασης περιλαμβάνουν πλέον όρους χρησιδανείου του παρεχόμενου τερματικού εξοπλισμού (εφόσον ο πελάτης επιλέξει να προμηθευτεί τον απαραίτητο εξοπλισμό από τον ΟΤΕ). Σύμφωνα με τους όρους αυτούς ο εξοπλισμός καλύπτεται από εγγύηση καλής λειτουργίας για όσο διάστημα ισχύει η σύμβαση ενώ ο πελάτης έχει την υποχρέωση επιστροφής του εξοπλισμού μετά τη λήξη της σύμβασης. Με τον τρόπο αυτό, ο ΟΤΕ, ως κάτοχος του εξοπλισμού και στο πλαίσιο των πολιτικών που εφαρμόζει, συμβάλλει στην κατάλληλη επεξεργασία ή/και την ανακύκλωση του εξοπλισμού μέσω των

πιστοποιημένων / εξουσιοδοτημένων εταιρειών διαχείρισης με τις οποίες συνεργάζεται. Για το 2015, το 100% των νέων συμβάσεων (οικιακών και εταιρικών πελατών) περιελάμβαναν αιτήσεις παροχής τερματικού εξοπλισμού με χρησιδάνειο.

Τα υφιστάμενα προγράμματα ανακύκλωσης καλύπτουν το σύνολο των τεχνικών και των επικίνδυνων απορριμμάτων. Οι ποσότητες που τελικά αποτίθενται σε χώρους υγειονομικής ταφής είναι λιγότερες του 10% των παραγόμενων απορριμμάτων, ενώ δεν σημειώθηκαν απώλειες ή διαρροές υγρών (από τη διαχείριση συσσωρευτών και λιπαντικών). Αναλυτικές πληροφορίες για τις ποσότητες απορριμμάτων που ανακυκλώνουν ο ΟΤΕ και η COSMOTE, για την περίοδο 2008 – 2015 είναι διαθέσιμες στο αρχείο «Δείκτες Επίδοσης Περιβάλλοντος - Απορρίμματα», ενώ περισσότερες πληροφορίες για την ανακύκλωση που πραγματοποιείται στα καταστήματα παρουσιάζονται και στην ενότητα Ευαισθητοποίηση Κοινού.

6.5.3 Διαχείριση Πόρων

Πρόγραμμα Ανακύκλωσης στα Κτίρια

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE υλοποιούν (από το 2013) ένα εσωτερικό πρόγραμμα ανακύκλωσης στα κτίρια. Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στην ανακύκλωση των απορριμμάτων που παράγονται από την καθημερινή λειτουργία των κτιρίων γραφείων, βασίζεται στην αρχή «Διαλογή στην πηγή» και υπάρχει κεντρική διαχείριση.

Μέχρι τώρα έχουν εγκατασταθεί 178 σταθμοί ανακύκλωσης και 2940 κάδοι ανακύκλωσης χαρτιού, σε 15 κτίρια πανελλαδικά, καλύπτοντας περίπου 7000 εργαζόμενους. Εντός του 2016, το πρόγραμμα ανακύκλωσης θα επεκταθεί σε δύο ακόμη κτίρια, καλύπτοντας πάνω από 600 εργαζόμενους.

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού της επέκτασης του προγράμματος, τον Ιούνιο του 2015 πραγματοποιήθηκε έρευνα στα πρώτα 6 κτίρια του προγράμματος. Αντικείμενο της έρευνας ήταν η καταγραφή της εμπειρίας των εργαζομένων από την υλοποίηση του προγράμματος, ώστε να προσδιοριστούν καλές πρακτικές και βελτιωτικές / διορθωτικές ενέργειες (συμμετείχαν πάνω από 600 εργαζόμενοι). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, πάνω από το 96% των εργαζομένων θεωρεί ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελεί ένα σημαντικό έργο, καθώς διαμορφώνει μια κοινή κουλτούρα συμμετοχής στην ανακύκλωση για τους εργαζόμενους, τόσο εντός όσο και εκτός του Ομίλου. Επίσης, το 81% έχει πολύ καλή γνώση του περιεχομένου

του προγράμματος ενώ το 93% αξιολογεί θετικά τη λειτουργικότητα του εγκατεστημένου εξοπλισμού.

Το 2015 ανακυκλώθηκαν 91,5 t υλικών, εκ των οποίων 77,7 t χαρτί, 7,6 t πλαστικό, 300 kg αλουμίνιο, 2,1 t μελανοδοχεία και 3,8 t διάφορα ανακυκλώσιμα υλικά, καθώς και 388 kg οικιακών ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών μικροσυσκευών.

6.6 Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία

Οι ενδεχόμενες επιπτώσεις στην υγεία από ανθρωπογενείς πηγές ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας (H/M), έχουν προσελκύσει ιδιαίτερη προσοχή, τα τελευταία 30 έτη. Για το λόγο αυτό, διεθνείς επιστημονικοί οργανισμοί έχουν διαμορφώσει όρια ασφαλούς έκθεσης (βασικοί περιορισμοί και επίπεδα αναφοράς) σε μη ιοντίζουσες (H/M) ακτινοβολίες και έχει αναπτυχθεί ένα σχετικό νομοθετικό πλαίσιο. Ο ΟΤΕ και η COSMOTE δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην παροχή προϊόντων και υπηρεσιών, που όχι μόνο ικανοποιούν τις αυξημένες ανάγκες των πελατών τους αλλά είναι και ασφαλή για το κοινό.

Ο Όμιλος ΟΤΕ, έχει διαμορφώσει και εφαρμόζει πολιτική για τις μη ιοντίζουσες (H/M) ακτινοβολίες (EMF) όπου αποτυπώνεται η δέσμευσή του να συμβάλλει στην προστασία του κοινού, μέσα από ενέργειες διαφάνειας, ενημέρωσης, συμμετοχής και προώθησης της επιστήμης. Τα θέματα της H/M εντάσσονται στα πιστοποιημένα κατά ISO 14001 ΣΠΔ και ακολουθούνται οι σχετικές διαδικασίες παρακολούθησης, ανασκόπησης και λήψης βελτιωτικών / προληπτικών ενεργειών εφόσον κριθεί σκόπιμο.

6.6.1 Ακολουθείται εξ' ορισμού η Αρχή της Πρόληψης

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE αναγνωρίζουν τις ανησυχίες του κοινού σχετικά με ενδεχόμενες επιπτώσεις της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας στην υγεία. Παρ' όλο που: οι σχετικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί και αξιολογηθεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας δεν δείχνουν κάποια τέτοια συσχέτιση για τις

τηλεπικοινωνίες, και σύμφωνα με ανεξάρτητες μετρήσεις, οι τιμές του Η/Μ πεδίου που οφείλεται στους Σταθμούς Βάσης, αποτελούν λιγότερο από το 30% του συνολικού ηλεκτρομαγνητικού υποβάθρου στις κατοικημένες περιοχές.

Αποτελεί πολιτική του Ομίλου ΟΤΕ (η οποία βασίζεται στις αρχές της Διαφάνειας, Πληροφόρησης, Συμμετοχής και Προώθησης της Επιστήμης) η εφαρμογή, εξ' ορισμού, της Αρχής της Πρόληψης για το σύνολο των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Για το λόγο αυτό υιοθετούν τα παρακάτω:

Τα επίπεδα ηλεκτρομαγνητικού πεδίου σε όλους τους Σταθμούς Βάσης, συμμορφώνονται με τα όρια που συστήνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας και η Διεθνής Επιτροπή για την Προστασία από τις μη Ιονίζουσες Ακτινοβολίες (ICNIRP), καθώς και με τα όρια που θέτει ο νόμος 4070/2012, και τα οποία είναι στο 60-70% των ορίων της ICNIRP (που ήδη είναι κατά περίπου 50 φορές χαμηλότερα των συνιστώμενων ορίων από την επιστημονική κοινότητα), στα σημεία ελεύθερης πρόσβασης του κοινού.

Για τους Σταθμούς Ασύρματης Επικοινωνίας του ΟΤΕ και τους Σταθμούς Βάσης της COSMOTE, εκπονούνται μελέτες ραδιοεκπομπών και ηλεκτρομαγνητικού υποβάθρου (κατά περίπτωση) από εξειδικευμένο προσωπικό, σε μία ακτίνα από 50 m έως 300 m, αντίστοιχα, ώστε να επιβεβαιωθεί η λειτουργία των τηλεπικοινωνιακών εγκαταστάσεων εντός των ορίων ασφαλούς έκθεσης, όπως ορίζει και η κείμενη νομοθεσία. Οι σχετικές μελέτες αποτελούν τμήματα των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων (όπου απαιτούνται) ή των προτύπων περιβαλλοντικών δεσμεύσεων, οι οποίες εκπονούνται και υποβάλλονται προς έγκριση στις αρμόδιες αρχές.

Το ποσό που διατέθηκε το 2015, σε προγράμματα σχετικά με τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία, ήταν περίπου € 250.000.

Επιπλέον, όλα τα προϊόντα που πωλούνται στο δίκτυο καταστημάτων φέρουν όλες τις απαραίτητες σημάνσεις που προβλέπονται από την εθνική και κοινοτική νομοθεσία, ενώ οι συσκευές κινητής τηλεφωνίας λειτουργούν εντός των ορίων ασφαλούς έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία (Ρυθμός Ειδικής Απορρόφησης / Specific Absorption Rate, SAR). Ο κατάλογος των σχετικών τιμών για όλες τις συσκευές είναι διαθέσιμος, σε έντυπη μορφή, σε όλα τα καταστήματα.

6.6.2 Μετρήσεις Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας

Το Πρόγραμμα Συνεχών Μετρήσεων «Πεδίον24», έχει αναπτυχθεί από το Εργαστήριο Κινητών Ραδιοεπικοινωνιών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, το

Εργαστήριο Ραδιοεπικοινωνιών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και το Εργαστήριο Συστημάτων Υπολογιστών και Επικοινωνιών του Πανεπιστημίου Αιγαίου, με την υποστήριξη της COSMOTE.

Σκοπός του προγράμματος, είναι η συνεχής και απρόσκοπτη ενημέρωση του κοινού για τα επίπεδα του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου από τους σταθμούς βάσης κινητής τηλεφωνίας, καθώς και από άλλες πηγές, όπως αναμεταδότες ραδιοφώνου, τηλεόρασης, ραντάρ και άλλες τηλεπικοινωνιακές εφαρμογές. Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2005 και βρίσκεται σε πλήρη επιχειρησιακή λειτουργία από το 2006. Εντός του 2015 στην ομάδα των εργαστηρίων που συμμετέχουν προστέθηκε και το εργαστήριο Διαδικτυακών και Τηλεπικοινωνιακών Συστημάτων του Πανεπιστημίου Πειραιά.

Οι σταθμοί μέτρησης του προγράμματος είναι πλήρως εξοπλισμένοι με όργανα τελευταίας τεχνολογίας και εξειδικευμένους ανιχνευτές μέτρησης ηλεκτρικού πεδίου, και καλύπτουν το σύνολο της χώρας. Οι σταθμοί μέτρησης λειτουργούν όλο το 24ωρο. Οι μετρήσεις καταχωρούνται σε μία βάση δεδομένων στον εξυπηρετητή του κέντρου διαχείρισης και είναι άμεσα διαθέσιμες στο κοινό μέσω της ιστοσελίδας του προγράμματος (www.pedion24.gr). Το ενδιαφέρον του κοινού για τις μετρήσεις αυτές είναι μεγάλο, όπως προκύπτει από την επισκεψιμότητα της ιστοσελίδας του προγράμματος (200 επισκέψεις την ημέρα κατά μέσο όρο).

Ο αριθμός των σταθμών μέτρησης αυξάνει συνεχώς από το 2006 (22 σταθμοί μέτρησης), και το 2015 τέθηκαν σε λειτουργία 14 νέοι σταθμοί, ανεβάζοντας το συνολικό αριθμό των εγκατεστημένων σταθμών σε 232. Σε καμία από τις περίπου 62 εκατ. μετρήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί την τελευταία δεκαετία δεν διαπιστώθηκε υπέρβαση των νόμιμων ορίων. Επιπλέον, το 2015 πραγματοποιήθηκαν 46 μετρήσεις από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό της COSMOTE και 14 μετρήσεις από ανεξάρτητους φορείς (Πανεπιστήμια, Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας) έπειτα από αίτημα της COSMOTE. Σε όλες τις περιπτώσεις των μετρήσεων αυτών, επιβεβαιώθηκε η μη υπέρβαση των ορίων ασφαλούς έκθεσης του κοινού, σε όλα τα σημεία, όπου η πρόσβαση ήταν ελεύθερη στο κοινό, ενώ και οι δειγματοληπτικές μετρήσεις που πραγματοποίησε η Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (στο 20% τουλάχιστον του συνόλου των σταθμών που λειτουργούν εντός αστικού ιστού κάθε χρόνο) είχαν το ίδιο αποτέλεσμα.

Το εργαστήριο Η/Μ ακτινοβολίας περιβάλλοντος της COSMOTE είναι πιστοποιημένο κατά το πρότυπο EN ISO / IEC 17025 από το 2012.

Το εργαστήριο Η/Μ ακτινοβολίας του ΟΤΕ διαθέτει Ανηχοϊκό θάλαμο για τη μελέτη της εκπεμπόμενης Η/Μ ακτινοβολίας από την ασύρματη (WiFi) διεπαφή των παρεχόμενων ευρυζωνικών τερματικών xDSL, την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας των τερματικών αυτών σε παρεμβολές και τη διεξαγωγή μετρήσεων της ασύρματης διεπαφής σε φυσικό επίπεδο.

Ο πίνακας με το πρόγραμμα μετρήσεων ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας που ακολουθεί στην έκθεση, μπορεί να μεταφερθεί στην ιστοσελίδα του ομίλου. Μπορεί να σημειωθεί ότι δεν υπήρξαν μετρήσεις που υπερβαίνουν το όριο. Εκεί μπορεί να βρίσκεται και η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που μπορούν να στέλνουν οι ενδιαφερόμενοι ερωτήματα για την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.

6.6.3 Συστηματική Ενημέρωση Κοινωνίας και Εργαζομένων

Με στόχο τη συστηματική ενημέρωση της κοινωνίας για τις πιθανές επιπτώσεις της Η/Μ ακτινοβολίας στην υγεία, η COSMOTE έχει εκδώσει και διανέμει μέσω του εμπορικού της δικτύου τα έντυπα:

«Πεδίον 24 - Πρόγραμμα Συνεχών Μετρήσεων Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας», όπου περιγράφεται η λειτουργία του προγράμματος. Το έντυπο διανεμήθηκε σε πάνω από 800 πολίτες.

«Πώς λειτουργεί η κινητή τηλεφωνία», το οποίο μοιράστηκε σε πάνω από 1.500 ενδιαφερόμενους.

Επίσης, πραγματοποιούνται ενημερωτικές παρουσιάσεις, από εξειδικευμένο προσωπικό της εταιρείας, σε μαθητές, φοιτητές και εργαζόμενους του Ομίλου ΟΤΕ. Το 2015, πραγματοποιήθηκαν ενημερώσεις σε 150 μαθητές και φοιτητές καθώς και σε 500 εργαζόμενους του Ομίλου ΟΤΕ.

Συνολικά, στο πλαίσιο των ενημερωτικών δραστηριοτήτων διανεμήθηκαν πάνω από 1.600 έντυπα σε μαθητές, ΜΚΟ, πελάτες, κλπ.

6.7.1 Όζον

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE αντικαθιστούν σταδιακά τις ψυκτικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν ουσίες οι οποίες καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος (Ozone Depleting Substances, ODS) ως ψυκτικά μέσα, λαμβάνοντας υπόψη όσα προβλέπονται στη σχετική νομοθεσία, ενώ ήδη στα συστήματα πυρόσβεσης χρησιμοποιούνται μέσα με μηδενικό δυναμικό καταστροφής όζοντος (Ozone Depleting Potential, ODP). Το 2015, η COSMOTE ξεκίνησε τη διαδικασία

αντικατάστασης των ψυκτικών μέσων που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος (1000 kg R22, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 51% του συνόλου) που υπάρχουν στις εγκαταστάσεις της, ενώ και ο ΟΤΕ εφαρμόζει σχετικές διαδικασίες διαχείρισης σε συμφωνία με τη σχετική νομοθεσία. Το 2015 δεν συμπληρώθηκαν ποσότητες R22 στις ψυκτικές εγκαταστάσεις του ΟΤΕ και της COSMOTE.

Οι υδροφθοράνθρακες (HFC) χρησιμοποιούνται για την αντικατάσταση των ουσιών που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος, καθώς και σε νέες εγκαταστάσεις. Οι ποσότητες που συμπληρώθηκαν (αναπλήρωση διαρροών), για το 2015 ήταν περίπου 6,4 t, που αντιστοιχούν σε εκπομπές ΑΦΘ 12,9 kt CO₂ eq (αύξηση κατά 30%, σε σχέση με το 2014, λόγω παλαιότητας του εξοπλισμού αλλά και της συνεχούς λειτουργίας του). Οι εκπομπές αυτές αποτελούν το 4,5% του συνόλου των εκπομπών ΑΦΘ (άμεσων και έμμεσων) από τη χρήση ενέργειας. Για την ταχύτερη αποκατάσταση των διαρροών (και τον περιορισμό των εκπομπών) πραγματοποιείται συστηματικός έλεγχος των εγκαταστάσεων στο πλαίσιο διορθωτικής και προληπτικής συντήρησης.

Προσθήκη Ψυκτικών Μέσων σε Ψυκτικές Εγκαταστάσεις ΟΤΕ και COSMOTE								
	ΟΤΕ				COSMOTE			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
R22 (kg)	731,00	718,00	70,00	0,00	337,00	273,00	226,10	0,00
R407C (kg)	3.990,00	4.197,80	2.865,00	3.451,34	471,60	362,00	346,80	330,40
R410A (kg)	515,00	596,50	40,00	83,98	191,00	122,00	126,70	224,00
R134a (kg)	211,00	21,00		30,00				
R417A (kg)	2.346,00	2.801,00	1.490,00	1.996,70		6,00	14,00	81,30
R422 (kg)	209,50	416,00	145,00	220,00	48,00			
R404 (kg)	367,00	20,00						

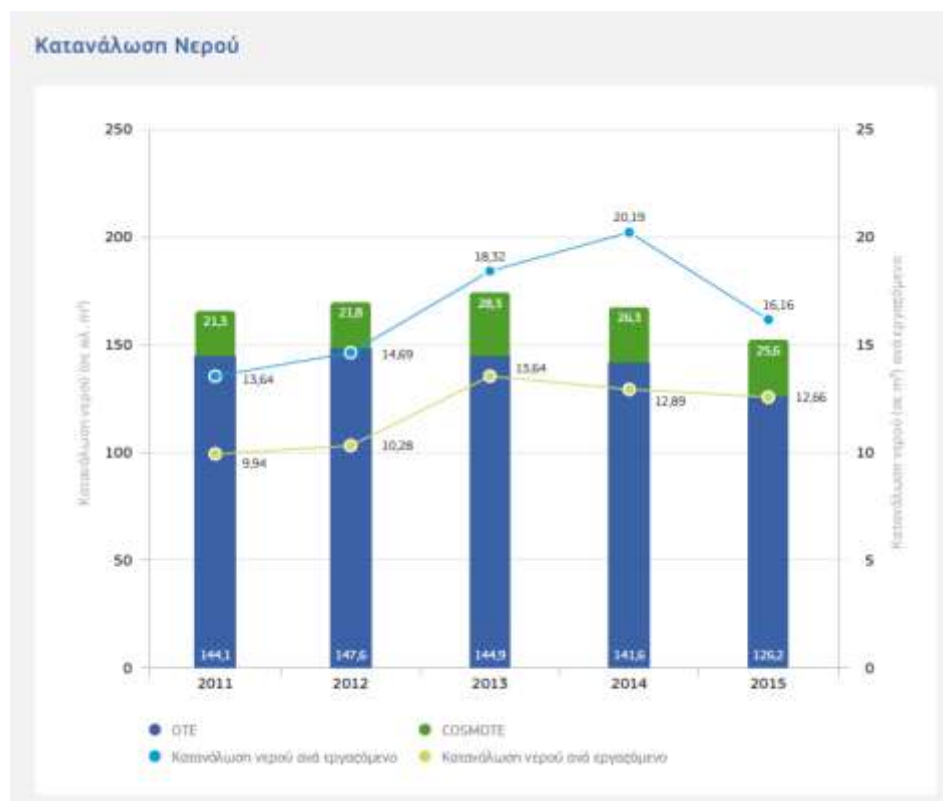
Προτεινόμενη παρουσίαση των πληροφοριών όπου χρησιμοποιείται ένα διάγραμμα αντί για δύο.

6.7.2 Κατανάλωση νερού

Η χρήση νερού σε ΟΤΕ και COSMOTE καλύπτει ανάγκες υγιεινής σε κτίρια και εμπορικά καταστήματα, και ανάγκες σίτισης και άρδευσης σε μεγάλα κτίρια διοίκησης, καθώς το νερό δεν αποτελεί συντελεστή παραγωγής για τις παρεχόμενες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες. Ο ΟΤΕ και η COSMOTE δεν εμπλέκονται άμεσα στην άντληση νερού, καθώς η προμήθεια του νερού που καταναλώνεται γίνεται από τις

αρμόδιες, σε περιφερειακό επίπεδο, δημόσιες υπηρεσίες ύδρευσης – αποχέτευσης, οι οποίες είναι υπεύθυνες για την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων που αξιοποιούν και κατά συνέπεια δεν υπάρχουν πηγές νερού που να επηρεάζονται σημαντικά από τις δραστηριότητες του ΟΤΕ και της COSMOTE.

Η κατανάλωση νερού, το 2015, ανήλθε σε 151.726 m³, παρουσιάζοντας μείωση 10% σε σχέση με το 2014 (167.913 m³).

6.7.3 Βιοποικιλότητα

Ο ΟΤΕ και η COSMOTE αναγνωρίζουν την αξία της ελληνικής βιοποικιλότητας καθώς και την άμεση σχέση μεταξύ βιοποικιλότητας, βιώσιμης ανάπτυξης και ανθρώπινης ευημερίας. Ταυτόχρονα, η παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε όλη τη χώρα και ανά πάσα χρονική στιγμή, προϋποθέτει ένα γεωγραφικά εκτεταμένο δίκτυο τηλεπικοινωνιακών εγκαταστάσεων (σταθμοί βάσης και σταθμοί ασύρματης επικοινωνίας), στο οποίο αναπόφευκτα περιλαμβάνονται και περιοχές του δικτύου Natura 2000.

Το 2015, 493 σταθμοί βάσης της COSMOTE και 186 σταθμοί βάσης του ΟΤΕ ήταν εγκατεστημένοι σε 190 και 95 περιοχές Natura αντίστοιχα, καλύπτοντας εκτάσεις 2,465 και 25,01 εκταρίων αντίστοιχα. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις περιοχές που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 (π.χ. τοποθεσία, χάρτης,

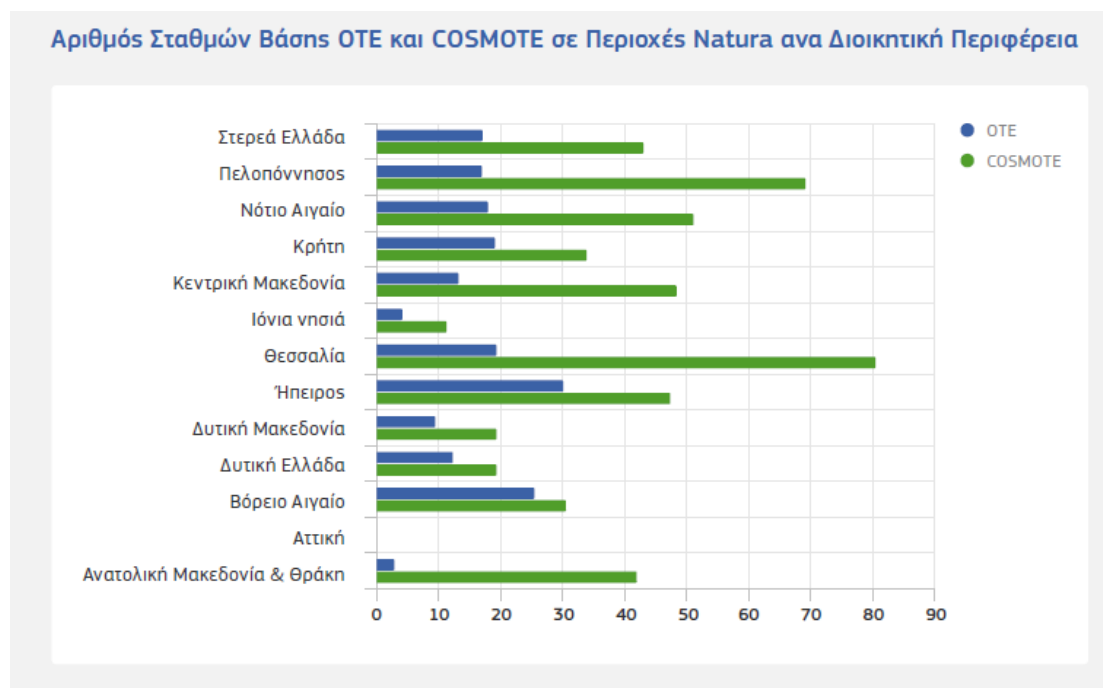
έκταση, προστατευόμενα είδη, κλπ.), είναι διαθέσιμες στη σχετική ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Οι παραπάνω σταθμοί είναι αδειοδοτημένοι από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) και οι σχετικές άδειες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της. Όλα τα κτίρια και οι εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται σήμερα από ΟΤΕ και COSMOTE είναι καταγεγραμμένα και οι σχετικές πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη Γενική Διεύθυνση Τεχνολογίας και Λειτουργιών.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ΟΤΕ και η COSMOTE δεσμεύονται για την ελαχιστοποίηση των ενδεχόμενων επιπτώσεων που θα μπορούσαν να έχουν οι δραστηριότητές τους (σταθερή, κινητή τηλεφωνία και γραφεία) στη βιοποικιλότητα, και προς την κατεύθυνση αυτή:

Οι πιθανές επιπτώσεις σχετίζονται κυρίως με τη λειτουργία των απαραίτητων για την παροχή αξιόπιστων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, εγκαταστάσεων ΟΤΕ και COSMOTE σε απομονωμένες περιοχές (κατανάλωση ενέργειας, ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία), καθώς και σε έργα υποδομής για την αναβάθμιση του τηλεπικοινωνιακού δικτύου (παραγωγή απορριμμάτων).

Στις εκάστοτε Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) που εκπονούνται και υποβάλλονται προς έγκριση στις αρμόδιες αρχές (όπως προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία), λαμβάνονται υπόψη όλες οι πιθανές επιπτώσεις, και στις περιπτώσεις που οι δραστηριότητες γεινιάζουν με προστατευόμενες περιοχές και περιοχές υψηλής αξίας βιοποικιλότητας, γίνεται ειδική αναφορά σχετικά. Τα περιεχόμενα των μελετών αυτών, όπως και η αδειοδοτική διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει και ένα στάδιο δημόσιας διαβούλευσης, καθορίζονται στην ισχύουσα νομοθεσία. Οι μελέτες αυτές, στη βάση της υφιστάμενης επιστημονικής γνώσης, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα είναι αμελητέες και κατά συνέπεια δεν υπάρχουν οικότοποι που απαιτούν προστασία ή αποκατάσταση από τις δραστηριότητες ΟΤΕ και COSMOTE.

Η πλειονότητα των εγκαταστάσεων ΟΤΕ και COSMOTE είναι μικρού μεγέθους, χωρίς μόνιμο προσωπικό και με περιορισμένες ανάγκες μετακινήσεων κατά τη φάση της λειτουργίας τους.

6.7.4 Οπτική Όχληση

Η οπτική όχληση από τις δραστηριότητες εταιρειών τηλεπικοινωνίας είναι σχετικά μικρή. Με στόχο την ελαχιστοποίηση των όποιων επιπτώσεων:

Περιορίζεται το μέγεθος των νέων σταθμών βάσης.

Επιδιώκεται η συνεγκατάσταση σταθμών βάσης, με τις άλλες δύο εταιρείες κινητής τηλεφωνίας, ώστε να μειώνεται συνολικά η οπτική όχληση των σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας.

Κατά την εγκατάσταση νέων τηλεπικοινωνιακών υποδομών, απαραίτητων για την παροχή υπηρεσιών επικοινωνίας, λαμβάνονται όλα τα κατάλληλα μέτρα, στο βαθμό που είναι τεχνικά εφικτό, ώστε να ελαχιστοποιηθεί η οπτική όχληση, κυρίως στις αστικές περιοχές.

Αριθμός	2011	2012	2013	2014	2015
Νέοι σταθμοί βάσης ¹	323	119	107	145	166
Νέες συνεγκαταστάσεις σταθμών βάσης	25	0	2	1	0
Ειδικές κατασκευές					
ΟΤΕ	2	2	4 ²	4 ²	4 ²
COSMOTE	147	82	70	114	150

¹ Πληροφορίες σχετικά με τους αδειοδοτημένους σταθμούς βάσης της COSMOTE στην Ελλάδα είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ).

² Βάσεις από ακυρόδεμα για δορυφορικές κεραίες.

6.7.5 Θόρυβος

Σε γενικές γραμμές, η ηχητική όχληση από τις δραστηριότητες του ΟΤΕ και της COSMOTE είναι αμελητέα και περιορίζεται: (α) στη λειτουργία των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών, που είναι απαραίτητα μόνο όταν συμβεί διακοπή παροχής ηλεκτρισμού ή όταν δεν υπάρχει αξιόπιστη παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, (β) στα συστήματα επεξεργασίας αέρα (π.χ. απαγωγές, εισαγωγές νωπού αέρα) και (γ) στα εξωτερικά τμήματα των συστημάτων κλιματισμού που είναι εγκατεστημένα στις ταράτσες, στους ακάλυπτους χώρους ή στις προσόψεις των κτιρίων (π.χ. πύργοι ψύξης, συμπυκνωτές).

Η λειτουργία των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών στις αστικές περιοχές είναι σύμφωνη με τις διατάξεις που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία. Σε ειδικές περιπτώσεις, όπου η ηχητική όχληση από τα ηλεκτροπαραγωγά ζεύγη πρέπει να μειωθεί, τότε, είτε λαμβάνονται μέτρα ηχομόνωσης, είτε χρησιμοποιούνται υβριδικά συστήματα για τον περιορισμό των ωρών λειτουργίας τους, είτε τα προβληματικά συστήματα αντικαθίστανται με άλλα σύγχρονα, με χαμηλότερα επίπεδα θορύβου.

Για τον περιορισμό των επιπέδων θορύβου από τα συστήματα επεξεργασίας αέρα και κλιματισμού στα επίπεδα που προβλέπονται από τη νομοθεσία, εγκαθίστανται ηχομονωτικές κατασκευές (ηχοπετάσματα, ηχοπαγίδες) ή αντικαθίστανται από νεότερα (η παλαιότητα συχνά συνδέεται με αυξημένα επίπεδα θορύβου), πιο εξελιγμένα συστήματα, με χαμηλότερη στάθμη θορύβου λειτουργίας.

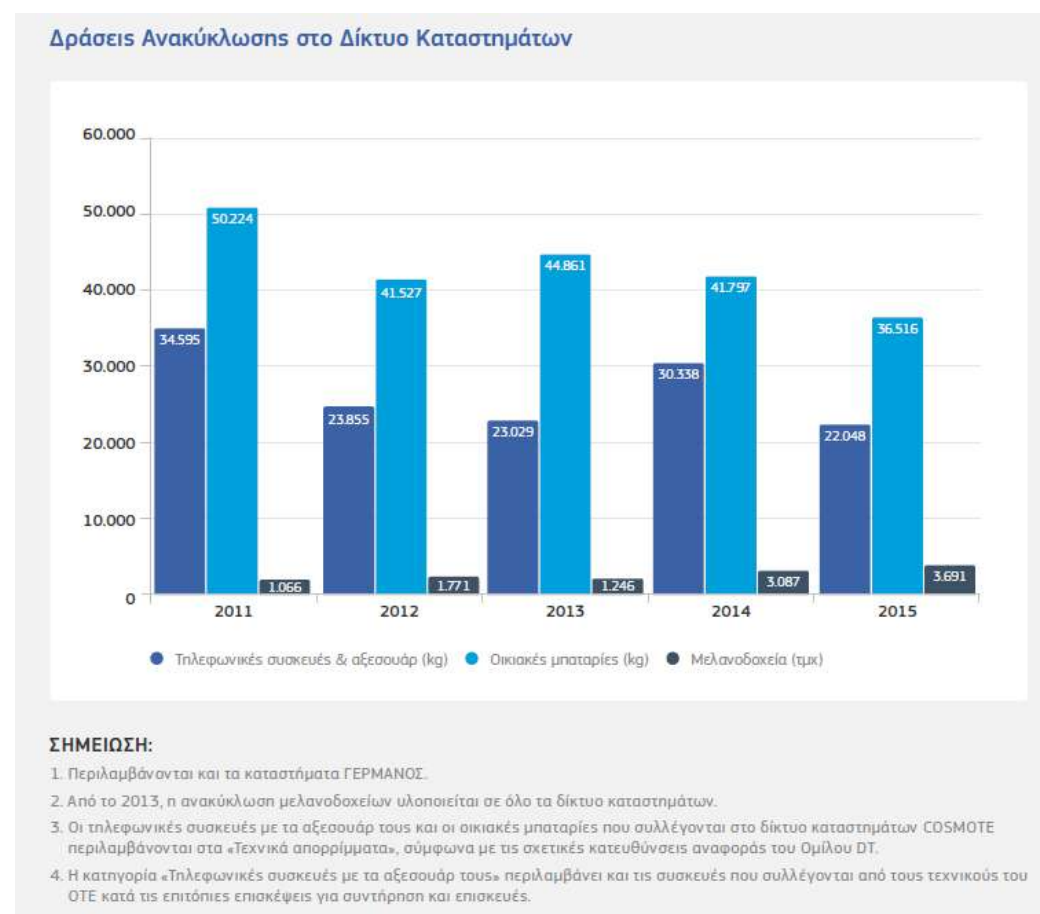
6.8 Δράσεις Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης

6.8.1 Ευαισθητοποίηση Εργαζομένων και κοινού

Το 2015 υλοποιήθηκαν σημαντικές δράσεις ευαισθητοποίησης των εργαζομένων, όπως: Η συμμετοχή στον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος, η συμμετοχή εργαζομένων και κοινού σε δράσεις, όπως δέντροφυτεύσεις, καθαρισμοί ακτών, λιμνών, πάρκων, λιμένων, δασών, κ.ά., ποδηλατοδρομίες, αποκομιδή και διαλογή απορριμμάτων σε ανακυκλώσιμα και μη. η συμμετοχή στην «Ωρα της Γης» της WWF. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε έρευνα για την εμπειρία των εργαζομένων από την υλοποίηση του προγράμματος ανακύκλωσης στα κτίρια, ώστε να προσδιοριστούν βελτιωτικές / διορθωτικές ενέργειες (βλ. Διαχείριση Απορριμμάτων). Στην έρευνα συμμετείχαν περισσότεροι από 600 εργαζόμενοι.

Η ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης πελατών του Ομίλου ΟΤΕ και του ευρύτερου κοινού αποτελεί ένα σημαντικό στόχο της εφαρμοζόμενης

περιβαλλοντικής πολιτικής. Στην κατεύθυνση αυτή συνεχίστηκε ακόμα πιο εντατικά το διευρυμένο πρόγραμμα ανακύκλωσης για μπαταρίες, μελάνια εκτυπωτή και τηλεφωνικές συσκευές (σταθερές και κινητές με τα αξεσουάρ τους), σε όλο το δίκτυο καταστημάτων COSMOTE και ΓΕΡΜΑΝΟΣ. Με αφορμή τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος, οι δύο εταιρείες υπενθύμισαν την ιδιαίτερη σημασία που έχει η συμβολή όλων στην προστασία του περιβάλλοντος, μέσω ενός στοχευμένου ειδικού προγράμματος ανακύκλωσης για παλιές συσκευές κινητής. Οι πελάτες των καταστημάτων, ανακυκλώνοντας το παλιό κινητό τους μπορούσαν επιτόπου να αγοράσουν μια νέα συσκευή ή tablet έως και € 20 φθηνότερα.

Δράσεις Ανακύκλωσης στο Δίκτυο Καταστημάτων

Παράλληλα, ο ΟΤΕ και η COSMOTE συμμετέχουν ενεργά σε εκδηλώσεις και δράσεις που αναδεικνύουν και προωθούν την περιβαλλοντική υπευθυνότητα:

Με στόχο το ποδήλατο να γίνει μέρος της καθημερινότητας των πολιτών στις πόλεις, ο ΟΤΕ και η COSMOTE υλοποιούν (από το 2012) το πρόγραμμα «Ποδηλατοδράσεις». Περισσότερες πληροφορίες παρουσιάζονται στην ενότητα [Υποστήριξη του Αθλητισμού](#).

Το 2015 υποστηρίχθηκε χορηγικά (όπως και το 2014) η Πανελλαδική Εθελοντική Εκστρατεία “Let’s do it Greece” 2015, η οποία είχε βασικό σκοπό να διαδώσει το μήνυμα του εθελοντισμού και να συντονίσει μέσα σε μία ημέρα (26/4/2015), πολίτες, εθελοντικές ομάδες, αθλητικά σωματεία, δήμους, περιβαλλοντικές οργανώσεις, σχολεία, κ.λπ. για την πραγματοποίηση εθελοντικών δράσεων καθαρισμού, εξωραϊσμού και αισθητικής αναβάθμισης σε όλη την Ελλάδα. Η συμμετοχή πάνω από 48.500 εθελοντών μέσα σε μία μέρα ξεπέρασε κάθε προσδοκία.

Με στόχο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών, υποστηρίχθηκαν και το 2015, σχετικές εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες μέσω της συνέχισης των στρατηγικών συνεργασιών με δύο Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), τη Φιλοδασική Ένωση Αθηνών και την Καλλιστώ - Περιβαλλοντική Οργάνωση για την Άγρια Ζωή και τη Φύση, ενώ υποστήριξαν για πρώτη φορά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS. Επιπλέον, μέσα από το πρόγραμμα ανακύκλωσης στο δίκτυο καταστημάτων COSMOTE, ΓΕΡΜΑΝΟΣ, η Φιλοδασική Ένωση Αθηνών και η Καλλιστώ - Περιβαλλοντική Οργάνωση για την Άγρια Ζωή και τη Φύση ενισχύθηκαν περαιτέρω, καθώς για κάθε τόνο κινητών και σταθερών τηλεφωνικών συσκευών με τα αξεσουάρ τους που συγκεντρώθηκαν κατά την περίοδο 01.06.2014 – 31.12.2015 (συνολικά 15 τόνοι), € 1.000 διατέθηκαν στις παραπάνω ΜΚΟ.

Περισσότερα για τις δράσεων ευαισθητοποίησης των εργαζομένων και του κοινού μπορείτε να δείτε στο www.cosmote.gr

“Οι επιχειρήσεις δεν επιτυγχάνουν
μέσα σε κοινωνίες που
αποτυγχάνουν”*

*Björn Stigson, former President of the World Business Council for Sustainable Development